

CONFESSIO.

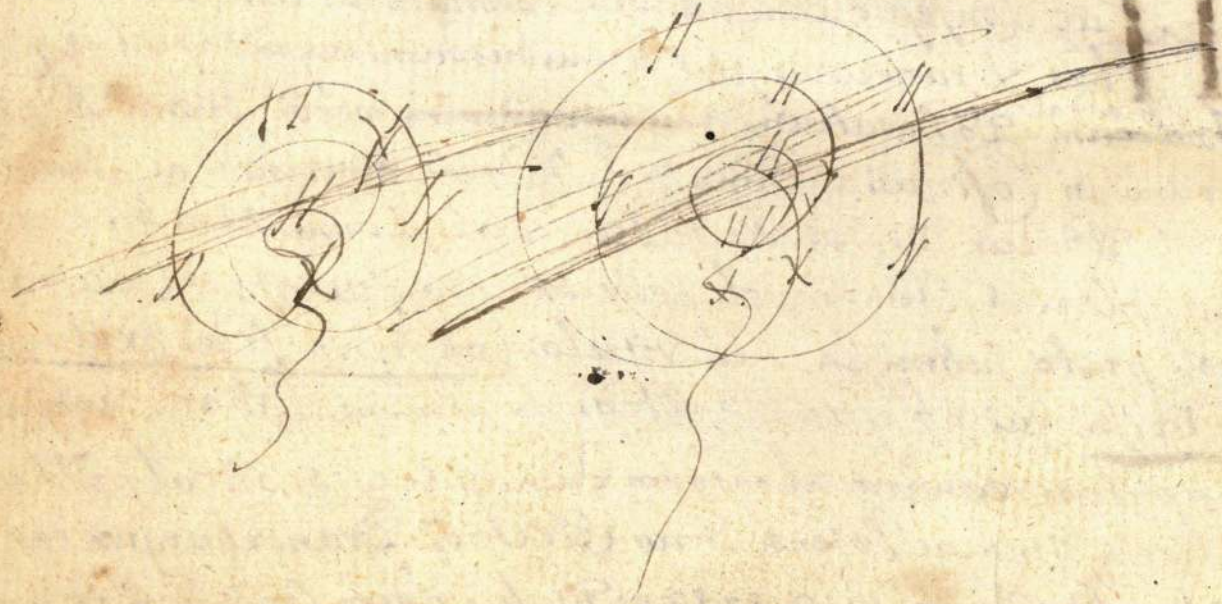
FIDEI CHRISTIANAE

secundum Unitarios inter quatuor in Transylvania Religiones receptas numerata; Fundamentalibus Patrie istius legibus, Diplomati bus, variisque rescriptis Cæsareis, verbi Regiis Capitulationibus Principum approbata, confirmata,

NOTAE.

Hac Confessio cum Exules Poloni Unitarii in Ditionibus Brandenburgicis à quibusdam inquietarentur, per ^{Andream} ~~Andream~~ ^{etiam} ~~etiam~~ Vissovadium ~~etiam~~ ^{etiam} verbi Divini Ministrum in Cosinovia Borussia, Patrem Reverendi ac Clarissimi Andream Vissovadii itidem verbi Divini Ministri Ecclesiae Polonicae Claudiopoli collectae edita fuerat; et Claudiopoli prelo submissa, sub titulo: Confessio fidei Exulum Christi, qui ab ejus Sanctissimo nomine Christiani tantum appellati amant ab iisdem dum Hæreseos inculpantur. Serenissimo ac Potentissimo Electori Brandenburgico dedicata. At Anno 1719. præfatus titulus eidem Confessioni in Transylvania propositus, per Illustrissimum quondam Commendatorem Augustissimi Imperatoris Caroli sexti Principis in Transylvania Hereditarii Consiliarium in Gubernio Transylvanico intimam Actualem atq; eidem Sacratissimes Cæsares Regibus Majestati publico.

Majestati publico nomine humiliter porrecta.

CONFESSIO.

Confessio est aperta et sincera nostra de deo ejusque
cultu sententia ad ejus gloriam coram homini-
bus verbis vel scriptis aut aliis actibus facta de-
claratio. Ea commendatur. Matt. 10. 32. 1 Petr. 3. 3. non
tantum tunc, cum talis confessio gloriosa est, ac ad opes et
honores viam sternit, talis enim parum in se laudis habet
d. mediis etiam in persecutionibus et minis ut Dani. 6.
2 Mach. 15. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185.

Confessio Fidei Christiana. Confessio debet jungi cum fide in *Christum*
Rom. 10. 9. 10.

Fidei variae sunt acceptiones in Scriptura, hic significat fir-
mum mentis assensum, erga ea quae nobis à deo revelata sunt.
Fides vero Christiana tanquam Excellentissima fidei in deum
species, est ille solidus assensus quibus deo se per Christi Evangelii-
um revelanti credimus, unde oritur fiducia, vel de promissioni-
bus revelatis, vel tantum ejus sapientia, potentia, bonitati ra-
tionabiliter superaddita, ac praeinde. *1mo*: Hec fides est con-
fidentia cum fiducia, tanquam perfectior fidei gradu;
2do: Cum opinione, quae est assensus tantum ob rationem
veram, vel etiam falsam, et saepe cum dubitatione est conjunctus.
3to: Cum scientia, quae est cognitio rei, per causam vel
demonstrationem. Ad fidem enim non sufficit ut doctrina per
accuratam inquisitionem innotescat, et à deo, Fides tamen tem-
quam assensus cognitionem praesupponit, non enim possumus
credere, quod existere ignoramus. Joh. 10. 38. Cap. 1. 17. Rom. 10. 19.
Joh. 14. 8. Vide Curcel. Insignit. Theo. Lib. 5. Cap. 6. 7. 10. 11. Limborg Insignit.
Theol. Lib. 5. Cap. 8. 9. 12. 13. Cathe. *1^a* Macorianam. Sect. 6. Confessio
Rom. 10. 12.

Fidei Christianae summa est credere Iesum esse Christum seu
generis humani servatorem Joh. 20. 30. 31. Conf. Act. 16. 31. 1. Joan. 4.
Cap. 5. 1. v. 5. si vel quod per Evangelium revelata sunt vera credere;
Hec erat fidei formula temporibus Apostolorum à baptizandis, tan-
quam necessaria, ad salutem requisita Act. 8. 37. Unde huic Aposto-
lica simplicitati posterioribus de quibus essent Christiani; Hec formu-
la est etiam breve compendium Symboli, quod communiter Apostoli-
cum vocatur.

3
Apostolicam vocatur, at sequentibus seculis novi foederis articuli, variis-
sacris incognitis phrasibus concepti ceperunt disseminari, unumquod-
que Concilium novam fidei formulam publicavit dissentientes commu-
nionem Christianam indignos judicavit inde orta schismata, varia
Anathemata, et persecutiones, quae praecaveri potuissent, si posteri
paucis itaque perspicuis articulis, quibus Christiani à Judaeis, aliisque fal-
si religionibus discriminantur, contenti fuissent, necessaria enim
ad salutem semper eadem sub Evangelio neque successu temporis
augentur, vide Limborg. in Acta. 9. 26. 27. Et cum Deus nulli homi-
num mortalium in alterius conscientia dominatum concessisset
nulla partium suam sententiam alteri ut necessariam potest.
obstruere, ut enim quisque suum sensum liberum sibi cupit; ita al-
teri quoque, eandem quam sibi vindicat libertatem concedere de-
bet. Et quis ex rat deo tenetur huius exprobr. rationem reddere. *1°* non ex-
rat id à deo, non ab hominibus debet iudicari, exprobari. *Secundum U-*
nitarios: Id est prout Unitarii confitentur, Hinc *1mo*: Dantur Chri-
stiani prater Unitarios; *2do*: Unitarii quoque pro Christianis habelen-
di, credunt enim à hi. et illi vera esse quae Deus per Christum revela-
vit, voluntque secundum eandem revelationem vivere, et salutem per Christum
expectare. Licet in quibusdam fidei articulis, et U. sacris verbis inter-
pretandis dissentiant, non tamen ob id Christianorum numero et
nomine hi illi excludendi; Inter Judaeos quoque tres erant sectae do-
gmatibus, ritibus, et moribus dissentientes, ut Pharisei, Sadducei, et
Esseni. non tamen exclusi fuerant à communione Religionis
Mosaicae, vide. *Not. in Matt. Cap. 23. Appendicem q. ad versum. 8.*
3to: Unitarii non sunt dissentientes in Christiana fide, sed dissen-
tientes ab ea. *4to*: Injuria est nemo enim Christianos magis credit
Evangelium per Christum dominum patefactum à deo esse, Christum unicum
nostrum Salvatorem et dominum, quam Unitarii, et si non intelligant quidam
locum ita ut alii, non magis possunt ob id accipari, quam quod odio ha-
bentur.

habentur, ut enim id corrigere non est in eorum potestate, ita etiam in eorum facultate non est, aliter sentire. *Idem locis.*

Ceperunt vero primum Albe Julia (nunc Carolina) in Transylvania appellationem assumere, ad differentiam eorum, quibus trinitatis nomen placet. Unitarii enim V. Sacra Symboli Apostolici, primoque Ecclesiae vestigiis insistentes noluerunt, vel ab aliquo homine denominari, vel in deo divisionem querere, sed unum sicut essentia, ita et persona; Deum summum Creatorem Celi et terrae, qui est Pater, unicum filium, qui est natura; Mediatorem et Spiritum in uno Spiritu V. profiteri; Unde etiam voluerunt in Polonia Cani, secundum ipsos Christiani ad distinctionem ab illis Canis, qui a baptismo Christiani dicuntur, appellari, Hodie in diversis locis diversas habent denominationes, dicuntur etiam in Belgio Collegiantes et unitatem Spiritualem quam intendunt Unionis, variis in odiosis de nominibus et operantur, ut essent in illis, et ob id etiam appellati sunt Anabaptistae, quod multi eorum sacri Baptismi ritum non infantibus, sed adultis, fidei capaces voluerunt initiari, eosque non aspergendo, perfundendo, sed secundum Dei mandatum, primitivae Ecclesiae praxin ad sepulchra hyrum exprimendum mergendo; Mundipati etiam sunt Pincoviani, Lataviani, praecipitis commemorationis suis locis, Samosatensis, Samolo Samosatensis Episcopo circa A. 260. Armeni, Sociniani a Leho et Haupto, ex Principis Italici Familia oriundo; Sociniani quam iidem in defendendo unitatis in divinitate dogmate inter alios multum operis presterant. Arianorum quoque nomen inducantur forte ut veteribus Arianorum injuriis ulciscendis fiat praetextus, unitarii tamen non magis possunt dici Arianis, quod in quibusdam conveniant cum Ario, quam omnes alii, Unitarii, qui habent aliquod commune cum quibus nulli Cani cum quibus in certis articulis non conveniant unitarii. *Inter qua-*

4
Inter quatuor in Transylvania religiones receptas numerantur 1. approbata constitutionis part. 1. tit. 1. §. 3. Part. 3. tit. 1. §. 1. Fundamentalibus hujus Patriae legibus fundamentales lege sunt, quae in fundando Imperio Ahabitantur, ut juxta eas Respublica administraretur. Talis fundamentalis Transylvanica lex est Unio trium nationum, Hungaricae, Sclavonicae, et Saxonicae, in eisque quatuor Religionum approbata constitutionis part. 1. tit. 1. §. 2. At neque recepta Religio, ab obsequio, Ben meq edgyesett Községes végezhék perent, ennek utánais in perpetuum Receptis tartásanak, bolog emlekedés, hi elinknek, diti retes, felcájok, perent, holot ab házak, Községes meq marabá sa is, a kévénnyá, hasonlóképén, ab ország constituciójais, es néhany rendben, lett antokis, Eten negy recepta ugy mint Evangelis Reformatas, videlicet Calviniana, Lutherana seu Augustiana, Romanocatholica, Unitaria, vel Antitrinitaria Religio, Babados Exercitumok in locis juxta constitutiones Regni solitis, es utanis meq engedesték. Part. 3. tit. 1. §. 1. At neque recepta Religio, Babados exercitumok, engedestének es illi bati meq tartásanak, ab országban es in partibus Hungariae hunc regno incorporatis.

Diplomatibus, Diploma est dictum Principis, vel Magis, Natus sigillo ejusdem sancitum, ac authenticum sacri Diplomatis Divi Leopoldi A. 16. 9. 1. In casu reparationis ibidem religionum, Templor, Scholar, & nihil alterabitur, unquam in contrarium valentibus 2. Confirmamus Fidelibus, nibus ois & donationes, collationes, Privilegia, Dignitates, Decimas, Idemque quavis beneficia, ac bona sive privata, sive civitatibus ac communitatibus, et coetibus, sive cujuscunque ex receptis Religionibus addita Ecclesiae, Parochiae, vel Scholae 3. Approbata

et compli-

et compitatas Patria leges in vigore inuolabili permansura
declaramus. Variis rescriptis Cesaris verbis Regis Sacra-
simi Imperatoris gloriosissimi memoris Leopoldi nomine A. 1686.
Stantibus Transylvanis datum rescriptum. 6X

x 56. Neque quatuor Religiones in Transylvania partibusque
Hungariae Transylvanicae annexis receptas, ullo ibidem tempo-
re, et p[er]textu turbavit. C[ir]ca A. 1688. 14. Junii. neminem in liberta-
te conscientiae, et Religionis in Transylvania Receptas et hacten-
us toleratas turbare permittimus A. 1692. 7. April. 9. 1. Quatuor
in Transylvania Receptas Religiones in libero exercitio. Iuri-
bus bonis, et possessionibus uti iis nunc fruantur, sine tur-
batione quacunque, quiete, et pacifice, in posterum relinquin-
das esse Augustissimi Imperatoris Sacrae Caesaris Regisque
Majestatis Principis Transylvanicae Hereditarii Caroli Sexti
Domini Domini Clementissimi Viennae Austriae A. 1713. 13. Mar-
tii. Rescriptum, hunc deputatum Transylvanicae datum medic
vestri fideles nobis dilectos charos nobis Transylvanicae trium-
nationum, et quatuor ibidem receptarum Religionum Universos
et singulos status et ordines reddimus hiis clementer certose
securos non secus ac alios quorvis, cuiusvis status et condi-
tionis subditos nostros. Verbis Regis. vide in corpore legu
Polonicarum ab A. 1573. 20. Ianuarii. An. 1580. 30. Martii. A. 1586.
22. Decembris. A. 1587. et A. 1632. nec non 1649. At hae vio-
lata sunt in regno Poloniae A. 1658. Sicque Unitarii Poloniae
dispersi sunt per Vitebsiam, Borussiae, Marchiam, Brandebur-
giam, Franconiam, Transylvaniam.

Capitulationibus Principum. Sigismundi Rakotsi,
Gabrielis Batori, Gabrielis Bethlen, Chastarines Branden-
burgici, Georgii Rakotsi. Senioris, Francisci Rakotsi, Approbata
constitutionis

constitutionis Part. 2. Tit. 1. et 2. Acahi Bartsai, Georgii Rakotsi
13i junioris, Michaelis Apasi, compilata constitutionis Part. 2.
Tit. 1. approbata, confirmata.

Hae de Titulo

Creator Gen. Act 4
27

Credimus unum tantum esse
Deum Omnipotentem, qui Spiritus
est rerum cunctarum visibili-
um, et invisibilium conditor,
Conservator ac Rector, Pater
omnium, Super et p[er] omnia, et
in nobis omnibus, adorandus
in Spiritu et veritate quem
agnoscimus esse Datorem tum
praesentis, tum futurae vitae est
enim renumerator eorum qui
per fidem accedunt ad eum,
et quod erunt eum. Hunc dili-
gimus tanquam omnis boni-
tatis Authorem, et cum sapi-
entia fontem, cordium inspe-
ctorem rimemur. Fontes
Vires quibus praesens con-
fessio de fides desumpta. U-
nus tantum est Deus Marti
12. 29. 32. Omnipotens 1 Cor.
6. 16.

Spiritus.

N O T A E.

Credimus.

Spiritus. Ioh. 4. 24. Conservator.
Ioh. 17. 11. Rector. 1. Cor. 29. 4. 13.
Pater. 1. Cor. 8. 6. Ioh. 20. 17.
Dator vitae Rom. 2. 6. 7. Re-
munerator Heb. 11. 6. Bonitatis
Author Matt. 19. 17. Fons
Sapientiae Eccl. 1. 1. Iac. 1.
5. Cordium Inspector Psal.
7. 10. Diligendus, Marc. 12.
30. Adorandus. Ioan. 4. 23.
Vimendus. Apoc. 14. 2.

Credimus: Primum Cōmū verbum est Credo. Credere Cōmū
tunc quoq; dicitur, cū fidem profitetur: Act. 8. 12. 37. Deum
Existere vel reverā dari summum aliquod Ens, à quo hoc uni-
versum dependet Heb. 11. 6. nī si enim id credamus, nec eum colere,
nec ab eo salutem tanquam cultus nostri p̄mū expectare pos-
sumus, cuius existentia demonstratur in Volch. de vera Religio-
ne Lib. 1. Cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Episc. Inst. theol. Lib. 1. Cap. 2. 5. Volch.
Inst. theol. Lib. 1. Cap. 2. Chartesius in secunda meditatio-
ne et in secunda responsione.

Unum tantum Max. 12. 29. 32. Deut. 6. 4. Num. 23. 30. Gal. 3. 20.

Am. 2. 1. Im De a quo ē per quem omnia. 1 Cor. 8. 6. Rom. 11. 36. tanquam
Ente perfectissimo Volch. Lib. 1. Cap. 15. Lib. 2. à Cap. 1. 5.
apud Vengeſium, pag. 352. ita argumentatur Andreas Viſ-
sovatus. Quid persona non est prima causa omnium
causarum, ea non est deus altissimus Si Filius Dei non est
personaliter à se, sequitur quod illa persona quae est Fili-
us, non sit deus altissimus, vel non est prima causa om-
nium causarum. Et Si Filius Dei personaliter non est à
se, sequitur quod ista persona, quae est Filius non sit deus
altissimus. Certè in Deum summum nullo modo, quod sit ab
alio aliquomodo seu personaliter seu Essentialiter cogi-
tes, catechus enim non erit à se, et à quo erit ejus non erit eadē,
neque plures possunt eē à se.

2do: Quō nemo superior, cui nemo aequalis, Unde dicitur
Summus, Altissimus, Luc. 1. 35. Cap. 6. 35. Cap. 8. 25. et Deorum De-
us. Deut. 10. 17. Psal. 135. 2.

3tio: Propter qm̄ nullus alius, Deut. 4. 35. 39. 2 Reg. 7. 22. 9 Reg.
8. 60. Isa. 37. 16. Cap. 43. 10. 11. Cap. 44. 6. Cap. 45. 5. 6. 21. 22. Cap. 46. 9.
Ose. 13. 24.

4to: Unitate.

6
4to: Unitate numerica et simplicissima, vel qua unitate
simplicior concipi et dari non potest, potest verò Trinitate
personarum in Divinitate concipi simplicior Unitate
Filius est persona, Spiritus Sanctus est persona, plures
res una persona in Divinitate concipiuntur, quarum cuiq;
peculiares sunt proprietates, et distinctae ab aliis, quae in
deservuntur, perfectiones. Deinde in Divinitate tres di-
vinitates numerantur dicitur cū Pater eē deus suus,
Filius eē deus suus, Spiritus S. eē deus suus. Si verò ex
hoc sequitur tres eē personas quia Pater et Filius, et Spi-
ritus S. est persona, quare etiam non sequitur Trinitas di-
vinitatis Unitas in talis trium Divinitas, quomodo esset
numerice et simplicissime una? Quia tria intelligen-
tia in Divinitate non possunt simplicem in eadem unita-
tem, sed plures Divinitates personaliter unus deus qua-
modo erit in se indivisus, si in multis erit personis.

Nonne procedet argumentum? Quot sunt personae, quarum
unaqueque est deus altissimus, tot sunt Dii summi, atque
tres sunt ejusmodi personae, Et e Dii 2. Isq; Pater
Christi Domini Joh. 1. 18. Cap. 14. 3. Act. 9. 18. Cap. 4. 27. 29. Joh. 8. 54. et
consequenter Joh. 1. 12. Omnium. Eph. 2. 6. 1 Tim. 2. 5. 1 Pet. 1. 3. 1 Cor. 12. 6.
[vide Volch. Lib. 1. Cap. 12. Cellium de uno Deo Patre Lib. 1. Sect. 1.
Cap. 12.] Sic 1 Cor. 15. 24. 28. 1 Thes. 1. 1. 2 Thes. 1. 1. Huc referri solent omnes
salutationes Apostolicas a Deo Patre et Jesu Christo impetratae, et
precatio quotidiana, quam nos et dñs docuit, Symbolum
Apostolicum, A. 1660. in colloquio cum Romano Catholicis a
Maximiliano fuit argumentatus Andreas Vissovatus Senior.
Unus ille deus est Pater, ex quo omnia, 1 Cor. 8. 6. 13. Filius Dei, 13.
non est unus deus vel unus deus ille, sed Pater ex
quo omnia.

quo omnia absolute & persona omnes precedentes in Divinis
Atqui Filius Dei non est Pater ex quo omnia absolute & persona omnes
mines precedentes in Divinis. Et Filius non est ille unus Deus.

Nec potest dici Patris nomine, & Filium & Spiritum contineri, id enim inusitatum scriptura, quia sic non Patrem, sed Patres debuisse nominare Apostoli. Dein. Si Patris nomine contineretur & Filius quare separatim ibidem describeretur apostolus, & quidem non Dominum ex quo omnia, sed per quem omnia, ac proinde: Per quem Deus ingentia opera fecit ille non est Supremus Deus. ^{1^a 2^a 3^a} Loca Heb. 1.2. Eph. 3.9. Tit. 2.5. Major probatur, quia non prima sed media causa est, is non est Supremus, sed per quem Deus fecit insignia opera, is non est prima causa, sed media. Et vide in citato colloquio Chrastativo Vengerstii Histor. annexo. & in vita Andreæ Vistol pagin. 251. & 252. Bibliotheca Antitrinitariorum, adjuncta.

Obiectio: Quandoquidem in Sacris literis reperiuntur tales de Deo locutiones, quae & pluralitatem & unitatem denotant, sequitur in Deo dari pluralitatem, adeoque trinitatem personarum, & unitatem essentiae. R.

1mo: Frequenter videtur esse pluralitas in verbis cum pluralitas sit in re ipsa. ut Dan. 2.36. Coll. 1.24. Mar. 14.30. Coll. Luc. 15.18. Sic Joh. 9.11. Rom. 1.5.5. Cap. 3.9. Heb. 13.12. Heb. 8.11. Cap. 6.3.9.

2do: Debet extare in Scriptura deum esse unius essentiae & unum personarum. Atque voces istae non extant cum verba sint rerum symbola, ^{ut} utari merito potest, an dogma Trinitatis vulgari Scriptura contineatur, & cum ne voces illi dogmati exponendo idoneae deprehendantur in Scriptura; Nescire autem velle quod Magister optimus nescire nos voluit, eruditissimum inscitia est, nos quidem non negamus Deum habere essentiam & personam, sed eas voces.

sed eas voces in Deo distinguere non scimus, nec etiam Scriptura modum earundem vocum sensum discernendi aperuit. proinde non erit Scriptura dogma, sed sine dubio ipsi termini ex Philosophia desumpti & theologiae rationem sunt inserti, hinc simili rationatione possunt refutari si per consequentias volunt ex Scriptura dicere Trinitatem, iisdem legimus contra eandem doctrinam agendum, quod quis erin-jure utitur eodem alteri quoque libet contra eundem uti.

3^{io}: Si tamen pluralis numeri voces multitudinem significent unde constat scripturam iisdem personarum & non essentiarum multitudinem intellere.

4to: Dato numero plurali notentur personae, unde constat tres intelligendas. Quare magis convenient Divinitatem tres personae quam pauciores, aut plures. Ratione id probari non potest, & d. o. definit. Cum itaque afferunt loca, 9.1.2. Cap. 3.5. Cap. 11.7. & 1^a 2^a 3^a & alia seposita omni concepta opinione tentemus. Si in Divinitate Trinitatis personarum consequentia rite fluat, ex tali enim pluralitate plures essentiae in una Dei persona nomine & quae posses colligere? quam plures personas in una essentia? Si quis pertinaciter in Deo plures essentias statuatur & unam personam quid etiam ipso facies? Dices? Ea doctrina esse absurda. R. Quomodo demonstrabitur per rationem magis pugnantem. Essentia. Quid si vero quippiam dixerit. Hec esse mysterium in Trinitate. Summa rationi imper-scrutabile, proinde tantum credi debere, ille tu te gladio conficiet, si itaque neque ex sana rationis principiis, neque ex P. Sacra dogma Trinitatis demonstrari possit, quomodo erit affirmandum? Hic. Esa. 6.3. Apoc. 1.8. Trium est mentis; Abraham etiam Gen. 18. Tres si esset personas vidit & unum, & 3^a essentia compellavit. R. Amō.

R. Imo: Numerus ternarius interdum denotat perfectionem
Dei, qui principium, medium, finem non habet. unde ter Sanctus
significat Sanctissimum, & adjectivum ter repetitum Super-
lativum gradum in lingua Hebraea inquit, alias eadem nomina
ter continuo posita non significat tres personas, ut Jer. 23. Cap.
22. 29. Ezech. 21. 27.

Quo: Quos Abraham adoravit Dei legati fuerunt Heb. 13.
1.2. alias Abraham vel scivit personas Dnas, scilicet Trinitatem,
vel non. Sed scivit, Adversarii unde sciunt, & sic nec Abra-
ham coluit eos viros Divina adoratione. Si scivit cur in ho-
spicio eos ut homines tractavit? An ^{unus} adorationi conveniens fu-
isset? et cur inter tres aequales unum coluisset? Num essentiam unam?
atque tres ejusdem essentiae fuissent Persona, quae ^{unus} deinde Gen. 19.
Adjuncta sunt ab invicem.

Air: Non tantum restringitur numerus pluralis ad ternarium
ut non plures, non pauciores quam tres persona debeant intelligi
verum etiam eodem expresse memorantur Psal. 33. Matt. 28. 19.
R. Et si Filius dicatur Verbum Joam. 1. 1. 18. Joam. 1. 1. Apoc. 19. 13. Psal. 110. 1.
92. 26. verbum significat illud deus mandatum Psal. 110. 1. Matt. 28. 19.
de quo Gen. 1. 2. Psal. 33. 9. 1. Cor. 12. 6. 1. Tim. 3. 16.
Filius de quo Gen. 1. 2. Psal. 33. 9. 1. Cor. 12. 6. 1. Tim. 3. 16.
In Matt. 28. 19. Et quidem trium mentio. sed non unus, quin
ita illa tria describuntur, ut pro uno reputari non possint. Pater
enim ut invisibilis describitur, Aut horitatem concilians Filio o-
ranti. Luc. 3. 22. & baptizando, atque in ripa Jordanis visibiliter stanti.
Spiritus Sanctus nec in forma personae, sed columba descendere vi-
sus est.

Quod loca Achillea. Matt. 28. 19. Joan. 14. 26. 1. Cor. 12. 6. 1. Tim. 3. 16.
unus in istis fieri mentionem, sed quare concludit. Et Tres sunt
personae, & una Essentia? at non eadem jure posset invertere?
Nam nec de.

Nam nec de eos tres personas esse, nec dñe Essentia esse unum.
Quid si aliquis eadem consequentia vellet evincere tres esse in u-
na Dei essentia vel personā Essentias: vel in una dñe per-
sona tres esse personas? tres non dñe et unum quoque si quidem
modo conjunguntur, modo à se invicem distinguuntur in scriptura.

Air: Ita rationari est Contradictio?

R. Quid si tantum apparens. Sed sit vera contradictio capiti-
vanda erit ratio, in hoc mysterio, si rationibus adhuc urgebo
dices rem ita se habere in humanis, non in dñis, et ego regerem.
Unde constat rem in dñis ita se habere ut tu velles. Incides in
circulum, si enim ratione urgearis supponis tuam sententiam
tandem in scriptura expressam. Si ad scripturam devenias
iterum pro fundamento ponas tuam sententiam quasi rationibus
jam satis muricam. Vis haec loca illustrare ex variorum scrip-
tura & locorum collatione, tunc eo ipso probabis haec allata lo-
ca, sine aliis non sufficere, quin ut his, ita aliis à te afferendis
locis ego quoque rationabilem addam interpretationem, sicque ^{ad unum}
habebis locum, ex quo evidenter tuam sententiam de Trinitate
personarum Divinarum earumque unitate, in essentia posset
legere.

In loco Matt. 28. 19. Nomen essentiam non significat, sed
rem, qualibet enim res, seu sit persona, seu non suo insignitur
nomine, unde ^{nomen} et res ipsa saepe permutantur, Act. 2. 38. Cap. 19.
5. coll. Rom. 6. 3. Gal. 3. 27. sic Apoc. 3. 12. Neque semper res personis
iuncta personarum, Act. 20. 32. Apoc. 3. 12. Eph. 4. 5. Cap. 6. 10. Aut
persona personis addita, aequalitatem notat. vide Exod. 17.
31. 2 Paralipomenon. 20. 20. 1 Reg. 12. 18. Jud. 1. 20. Rara. 29. 20.
Neque baptizari in aliquam vel nomen ejus significat eum esse Deum
ut constat 1 Cor. 10. 2 Act. 19. 3. Rom. 6. 3. 1 Cor. 12. 13. potius sciat ei
se devovere vel de nomine ejus appellari velle, nihilque admittit
quod d.

quod non à Patre ortum, Filio patefactum, & Spiritu & par-
tim explicatum apertius, partim obfignatum; talis enim est
conjunctio inter Patrem, & Filium, & Spiritum. Quod ut qui
ignorant, aut non credit Christi nomine non est dignus.

In loco 1 Joh. 5. 7. tres Testes nec personas arguunt, conf.
1. 8. & Joh. 5. 36. 37. nec unum Deum, unus enim Dei, utrum
esset testimonium et de uno Deo non posset dici, quod tres
sint Testes, nec unitas sciat. Essentia identitatem, ut
patet ex coll. 1. 8. petitis sciat Coelestium Testium con-
sensum in ostendendo Jesum esse Christum, vel Filium Dei, in-
ta accipitur ea phrasi. Joh. 17. 11. 22. 23. Act. 4. 32. Verbo. quic-
quid argumentantur ex versu 7. idem retorquendi potest ex
hisdem phrasibus et similibus, 1. 8. expressis loquendi modis
vide, de his locis plura apud Volch. Lib. 1. Cap. 9. Spiritus
Joh. 4. 24. Filius autem qui mente, et corpore constat, vel
ut loquuntur homo et Deus est; Spiritus sine corpore in-
visibilis dici non potest.

Unitarii in Anglia prout ex Lris Stephani Nyecondi-
no, Ao 1697. 4 Novembrii, ad Reverendum ac Clarissimum
Samuelem Cressiam datis, ita ut ferunt: Oes confitentur
Deum esse Spiritum, et si Deus est Spiritus in numero
Singulari, in plurali Spiritus dicere contradicere esse.
Si vero Deus Spiritus est in Singulari numero unum
habet intellectum, unam voluntatem, unius modi operatio-
nem, et sic Deum non constituent tres personae intelligen-
tes et diversimode operantes, vel sic Deus est unus Spiritus
aeternus.

9
aeternus, cum ex tres persona. Natiuntur aeterni. totidem aeterni
Spiritus in divinitate affirmantur, et plures infiniti
Spiritus, et Entia à se dantur, et non erit infinitum Ens,
et à se tantum unum.

Si Attributa Divinitatis non tantum uni persona competunt
non tantum unus erit Deus sine socio. vide Volch. Lib. 1. Cap.
20. 21. Curcel. Lib. 2. Cap. 35. Lymborg. Lib. 2. Cap. 7. 8. 9. Episco-
pium. Lib. 4. Sect. 2. Cap. 3. 4. 2. 10. 11.

Omnipotentem, Hic omnia quidem Dei attributa obcompen-
dium confessionis non specificantur, ~~et tamen~~ hic
expressorum Confessio omnia eadem presupponit.

Deus est aeternus. alias non dedisset nobis vitam, nec
esset largitor future vite, aeternus enim dicitur, quia
per naturam necessario vivit, semper fuit, est, et erit,
principio et fine vivendi caret, ac proinde Immortalis et Immu-
tabilis, Apoc. 1. 4. 1 Tim. 1. 17. Cap. 6. 15. 16. Jac. 1. 17. Rom. 1. 20. 23.
Mala. 3. 6.

Deus est immensus Deus et Omnipotens. ut nullis finibus
circumscribatur, 3 Reg. 8. 27. Psal. 138. 8. 9. Jer. 23. 24. Esa. 66. 1. Act. 7.
48. 49. Verum omnibus rebus adest Deus per suam sapientiam,
potentiam, et bonitatem Act. 17. 27. 28. 29. licet ob peculia-
res operationes singulari modo dicatur, esse in coelo Matt. 6. 9.
Psal. 2. 4. Cap. 32. 11. Cap. 35. 6.

Deus est Sanctus. quia non nisi id quod rectum est, et
equum facit, et in nobis amat, Esa. 6. 3.

Deus est Justus. Gen. 18. 25. Deut. 32. 4. nulli enim injuriam
facit, sed suam.

facit, sed suum cuique tribuit, Ezech. 18. 25. Matt. 20. 15.
9 Deus est beatus omnium enim bonorum thesaurus af-
fluit, tanquam omnium bonorum inexhaustus fons, nihil
ei deest, nihil metuit, 1 Tim. 6. 15. 16. Jac. 1. 17. Act. 20. 35. hinc ve-
nitis bonitatis Author.

1 Deus est verax. In promissis summè fidelis et confidus
Reg. 15. 29. Rom. 3. 24. 2 Tim. 4. 8.

Deus est optimus Tum in se, Joel 2. 13. Matt. 19. 17. et
erga nos, Rom. 2. 4. Eph. 2. 4. Tit. 3. 4. Est Clementissimus
et Misericors. Exod. 34. 6. Sam. 12. 13. Psal. 102. 9. 10. 2 Pet. 3. 9.
Vide de his Volch. Lib. 1. Cap. 18. 25. 26. 27. 28. Epistop. Lib. 4.
Ect. 2. Cap. 8. 9. 10. 12. Curcel. Lib. 2. Cap. 3. 4. 13. 14. Lym-
borg. Lib. 2. Cap. 5. 6. 12. 13. 14. 16.

Omnipotentem esse Deum Latet, Gen. 17. 1. Cap. 18. 14.
1 Paral. 29. 12. Matt. 19. 26. Marc. 14. 36. Luc. 1. 37. pot enim li-
cet omnibus creaturis invitis facere quicquid vult, quic-
quid certe verum veritati, aut divinae ejus naturae
repugnat, h. e. quicquid contra dictionem non implicat,
vide Epist. Lib. 4. Ect. 2. Cap. 5. 12. Volch. Lib. 1. Cap. 22. 23.
Curcel. Lib. 2. Cap. 14. 15. 16. Limb. Lib. 2. Cap. 14. 15. 16.

Sapientia Fontem. Deus est omniscius, neque ignoran-
tia, nec oblivione tenetur, 1 Ioan. 3. 20. 1 Reg. 2. 3. et scien-
tia infallibilis Eccl. 1. 1. Jac. 1. 2. Job. 42. 2. 3. Psal. 146. 5. Cap.
138. toto. Prov. 15. 11. 1 Cor. 2. 5. nulla fraude falli potest, novit
praeterita Psal. 107. 8. Luc. 1. 77. praesentia Psal. 146. 4. Matt. 10.
7. Futura Marc. 13. 32. Esa. 42. 22. 23. Quae praedixit. Gen.
15. 13. 14.

10
Gen. 15. 13. 14. Deut. 32. 16. 17. Matt. 20. 17. Cap. 24. 5. 24. Act. 20.
28. 1 Tim. 2. 1. 2 Tim. 3. 1. Unde etiam cordium Inspector, Psal. 10.
10. Heb. 4. 13. 12 Reg. 16. 7. Jer. 6. 17. Esen. 6. 3. atq; summè sapiens,
Esa. 40. 4. 13. 14. Rom. 16. 27. 1 Tim. 1. 17. Quia omnia sapientissi-
mè ordinat, disponit, dispensat, Volch. Lib. 1. Cap. 24. Epistop.
Lib. 4. Ect. 2. Cap. 17. 18. 19. Curcel. Lib. 2. Cap. 6. 7. 8. Limborg.
Lib. 2. Cap. 8.

Opera Dei, per quae gloriam suam patefecit, bona na-
bis cum communicat, et per quae se nobis cognoscendum
exhibet, sunt Creatio, Conservatio, Redemptio.

Conditor Creatio est potentissima omnium rerum, coeli, ma-
ris, Terrae, et contentorum a Deo ex nihilo sex dierum spa-
cio facta productio, Gen. 1. Exod. 20. 11. Esa. 40. 12. Psal. 102.
de qua etiam in Symbolo Apostolico fit mentio, cum dici-
mus, Credo in Deum Patrem Omnipotentem Creatorem
caeli et Terrae, quò in ipso includuntur oēs res visibiles, et
invisibiles, ut et Coelum tertium 2 Cor. 12. 2. Angeli hominesq;
ad imaginem Dei formati. Epist. Lib. 4. Ect. 3. Cap. 1. 2. 3. 4.
Volch. Lib. 4. Cap. 16. Curcel. Lib. 3. Cap. 4. 6. 7. Limborg. Lib.
2. 19. 20. 21. 23.

Conservator. Tob. 12. 11. (creationem excipit immediate
actualis Dei providentia, quae est continua. totius hujus
universi sustentatio, maximè vero hominis cura et regi-
men, de qua Psal. 103. 104. 105. 106. providentia variat pro
diversitate creaturarum, unamquamq; natura sua conve-
nienter administrando.
Rector. 1 Para. 29. 11. 13. Hujus Providentiae species est Gu-
bernatio.

Gubernatio vel regimen uti ceterarum rerum intelligentium, ita singulariter hominum, quos Deus gubernat legibus, promissionibus, comminationibus, easque executioni mandat per poenitentiam et poenas. Istud vero regimen fundatur in beneficiis Dei per creationem, et quotidianam conservationem collatis. Unde Deus ius et Auctoritatem habet nobis imperandi, cultumque a nobis exigendi Volch. Lib. 2. Cap. 11. Episcopo. Lib. 1. Sect. 4. Curcell. Lib. 2. Cap. 16. et Lib. 3. Cap. 10. 11. 12. 13. et vindicta est jure Dei in creaturas Kimborgh. Lib. 2. Cap. 25. 26.

Datorem. Ut hanc Deus vitam contulit, ita futura quoque ab eo per Christum. Ioh. 5. 28. expectanda. Rom. 2. 6. 7.

Remunerator. Heb. 11. 6. Iustitia iudicii Divini requirit retributionem secundum cuiusque opera, quae tametsi remuneratio non necessario includit meritum, sed simpliciter significat retributionem vel mercedem, sive secundum meritum, sive secundum gratiam fiat; Merces quidem strictè accepta includit debitum, estque operi cui accomodatque proportionata, sed latiore sensu significat etiam talem remunerationem, quae contingit ex liberalitate; licet cum respectu ad conditionis quae requirebantur. Supplicium autem retribuet secundum meritum, neque peccata poena excedet, at inter vitam aeternam, et obedientiam nulla est proportio, illa enim est gratuita. Rom. 6. 1. 23. Deum, quod est obedientiae nostrae opus, unde credentibus in Christum, salus promittitur, Mat. 10. 10. Ioh. 3. 16. Mercenarium itaque non est Deus.

11.
non est deo sub ipse poeni a deo promissi obedire, ad poenitentiam enim a deo obtinendum respicere, idque immota fiducia expectare est ipsa fidei essentia cultusque fundamentum. Accedunt quaedam per fidem deum, quae ejus favorem, cultu, honore et promptam Praeceptorum obedientiam ambiunt. Deut. 9. 29. Gal. 3. 6. Coll. 2. 14. 15.

Adorandum in Spiritu et veritate Ioh. 4. 23. 24. Divino cultu prosequendis, Agnoscat Divina Majestas, Potentia, Imperium, et ineffabilis ejus in nos Bonitas, cui placeat cultus spiritualis, qui non in fucata non umbratili v. legali, sed vera atque solida animi pietate debet consistere. Qualis omni tempore, et loco deo praestari possit Curcell. Lib. 2. Cap. 22.

Diligendus. Marc. 12. 20. tanquam omnis boni Auctorem, diligimus vero eum, toti in eo sumus, ut quod deo gratum est, et voluntati ejus consentaneum, seu respectu Dei ipsius seu respectu proximorum praestemus Curcell. Lib. 2. Cap. 22.

Timendus. Apoc. 14. 2. ~~Deum~~ Timor Dei est illa Majestatis Divinae recognitio, per quam sedulo cavemus, ne deum offendamus, et amore ejus excidamus Curcell. Lib. 2. Cap. 24.

Credimus In quo omnis plenitudo Dei, Jesum Christum cognitum, in quo omnis plenitudo Dei, ante facta mundi fundamenta, exhibuitur autem ultimis temporibus propter nos conceptum ex Sancto Spiritu, natum ex castissima virgine; credimus esse Dei Patris unigenitum, et proprium Filium, imaginemque invisibilis Dei, in quo. ratis habitat per quem cognoscimus Patrem. Et enim unumque genitoris voluntatem revelavit, et confirmavit, ut Propheta, et Mediator inter Deum, et humanum genus, in hujus Sanctissimo nomine, tanquam maximi nostri, Patris et filii.

Sacerdotis invocamus Patre
nam nullum aliud sub coelo
hominibus datum ē nomen,
per quod servari nos oportet
Huncceū eternum Re-
gem, ac Dominum nostrum,
cui a Deo Patre, qui eum
a mortuis excitavit, data ē
omnis in coelo, et in terra po-
testas; Supplices diuina cul-
tu adoramus; et invocamus;
et ab eo salutem eternam
postulamur, ut a Iudice vivos
et mortuorum, nec enim Pa-
ter quemquam iudicat, sed
omne iudicium Filio dedit,
et omnes Filium honorent,
quemadmodum Patrem ho-
norant, qui Filium non ho-
norat, Patrem non honorat,
qui eum misit.

Iesus.

Iesus quis Luc. 13. Idem Christus
Act. 2. 36. 1. Ioh. 2. 22. Præcognitus
1. Petr. 1. 20. Exhibitus, Gal. 2. 4. Con-
ceptus. Mat. 1. 10. Natus Mat. 2. 1.
Filius Dei Patris. 2. Ioh. 3. 1. Vni-
genitus Ioh. 3. 18. 36. Proprius Ro-
m. 8. 32. Imago Dei Heb. 1. 3. Deitatis
plenitudo Col. 2. 9. Per quem cogni-
scitur Pater Ioh. 14. 6. Cuius volun-
tatem revelavit, Ioh. 1. 18. Cap. 15. 15.
Et confirmavit. Act. 10. 39. Prophetas
Act. 3. 22. Mediator Heb. 12. 24. 1. Tim.
2. 5. Maximus Sacerdos Heb. 6. 20. 1. Tim.
hujus nomine invocandas Pater,
Ioh. 14. Cap. 15. 16. Datum ei nomen,
Phil. 2. 9. Rex. Apoc. 19. 16. Luc. 1. 33.
Dominus. Act. 2. 36. Excitatus a
Patre. Gal. 1. 1. Data ei omnis potestas
Mat. 28. 18.
Adorandus Ioh. 5. 23. Invocandus
Act. 2. 59. Vitæ eternæ dispensator
Ioh. 5. 26. Iudex Act. 10. 42.
Nec enim Pater quemquam iudicat
Ioh. 5. 22. 4.

NOTE

Iesum Christum solum credimus nam non tantum in Deum
Patrem debemus credere, sed etiam in Iesum Christum Ioh.
14. 1. Gal. 2. 16. Cap. 3. 22. Phil. 2. 2. 1. Ioh. 3. 23. quæ pertinent omnia
Novi Testamenti dicta, quibus fides in Christum inculcatur
Sicut enim fide in Patrem Deum illum unum discernimus
a Gentilibus, ita per fidem in Iesum Christum non tantum
a Gentilibus, sed etiam a Iudeis ac Mahomedanis disting-
uimus.

distinguiamus, et Christum a Christo appellamus Act. 17. 26. Cap. 26.
2. Petr. 4. 16. Iesum appellavit Angelus Mat. 1. 21. Luc. 1. 35. po-
puli salutem, quam Christus primus prædicavit Ioh. 1. 1. 13. 20.
bis acquisivit Ioh. 9. 12. ac confert, Ioh. 14. 2.

Christum ut nomen Iesu est persona, ita Christi est officium.
Luc. 2. 11. 1. Ioh. 2. 22. Significatq; idem quod Messias, vel unctus
Ioh. 1. 41. Cap. 4. 25. 1. Ioh. 1. 41. Act. 10. 38. ratione triplicis mun-
eris, Prophetici, Sacerdotalis, et Regii.

Præcognitum, 1. Petr. 1. 20. Præordinatæ Christi ante mun-
di fundamenta, ad salutis negotium indicat insignem
et Personam, et rei ipsi, commissæ præ aliis personis et re-
bus Excellentiam;

Tempore vero ante seculum Deus designavit excellen-
tissimam Personam excellentissimo muneri et gloria.
Ioh. 17. 5. 24. Rom. 8. 29. confer. 1. Petr. 1. 10. 11. Christi anorum
quorū magna prærogativa quod fuerint electi, et Designati
ad gratiam Dei, illis communicandam. Rom. 8. 19. 1. Ioh. 1. 5.
1. Tim. 1. 9. Mat. 25. 34.

Præcognitum. Non existens qui enim præcognitus
conceptus, natus crevit aetate et Sapientia, ille sibi non
preexistit, neq; mundo, nec qui mortuus est, ille ab æterno, et a
se existit, natura enim immortalis esse, mori sunt contradi-
ctoria, cum itaq; contrarium asserentibus incumbat probatio,
adferunt, Psal. 109. 1. Zach. 12. 10. Ioh. 1. 15. 27. Cap. 5. 56. 58. Cap. 52.
4. 2. Cap. 14. 5. 1. Cor. 15. 9. 1. Petr. 1. 11. Cap. 3. 18. 19. 20. Iud. 4. 5.
Psal. 109. 1. David tanquam Propheta Act. 2. 20. Prophetico
spiritu, quod etiam per passionem prædixit Act. 1. 16. Christum
Dominum vocavit Mat. 22. 43. 44. tunc non a Patre, sed ab omni
Dominatore.

dominatorum tanquam ab illo uno dño omnino distinctum.
Zach. 12. 10. Non Christus loquutus fuisse dicitur ex Joh. 19. 32. Apr.
1. 2. sed ostenditur peccatis populi, ut olim deum transfixum
fuisse, ita etiam in Cto tanquam Filio Divine Majestatis ima-
gine. Heb. 1. 3. transfixum fuit, sic Zach. 2. 8. Populi sui inju-
riam deus suam interpretatus est, ut Christus suam injuri-
am Act. 9. 4. 5. Luc. 10. 10. usq; p̄senta beneficia Matt. 23. 23. tibi
imputat.

Joh. 1. 15. 17. Dicitur Cx Dominus ante Johannem factus,
non aetate vel tempore, §. 30. quis esset sensus. Tempore an-
te me. ~~¶~~ Dignitate. §. 18. Cap. 3. 26. 30. ita docent paro-
lella quoq; loca Matt. 3. 11. Marc. 1. 2. Luc. 3. 16.

Joh. 8. 56. Dicitur Abraham vidisse Cx dñi diem, qui
non significat aeternitatem, illam enim non posset videre, ne
post visionem exultasset Abraham, eadem enim, si Cx fuisset,
aeternus potuisset contemplari, verum intelligenda est Pro-
phetica visio non tantum in Isaci promissionem vidit Cx,
verum etiam eandem typum Cx natum, in eiq; futuros dies
Christi, et Evangelii tempus vidit Matt. 12. 12. Cap. 15. 12. pro-
missionem qm̄ conganimiter expectabat assequendo.

Unde Joh. 8. 58. Cx dñs Iudeis non voluit docere se esse
aeternum ea enim intentione dixisset fui vel eram antequam
Abraham fieret.

Verbum praesentis temporis Sum nusquam notat aeterni-
tatem, verum voluit perstruere se esse illum promissum
Messyam, et qui in eum crederet, eos non morituros §. 51.

Quando itaq; Iudei disputant pro Abrahamo ejusq; pre-
Cto Domino dignitate et antiquitate, elliptico sermonis
genere dixit illis antequam Abraham fuit vel fieret ego
sum Messyas sc̄t ex lux mundi, ut §. 24. 25. Col. 1. 12. 24.
x Joh. 2. 28. Cap. 17. 19. Marc. 13. 6. 5. Cum

13
Matt. 22. 5. Cum enim Abraham prius vocatus ē Abram,
i. e. Pater excelsus Gen. 12. 5. Postea verò Abraham ē
Pater multarum gentium, non nisi per Cx potuit plenariò
sensu vocari.

Rom. 4. 11. Gal. 3. 2. 29. Unde jure potuit Cx dixisse se jam fa-
xisse Messyam, non tantum in designatione, verum id muneris
actu quoq; administrasse.

Joh. 12. 41. Esaias vidit gloriam Dei, in Dei contemplatione,
Cx quoq; gloriam, o dñem Cx, aut ejus psonam, gloriam
etiam non presentem, sed futuram, vidit Spiritus Prophe-
tico, quib; Cx Deus in eo gloriam manifestavit, quod Cx in
mundum miserit, miraculis instruxerit, et post mortem, actua-
lem gloriam Cto dño contulerit, Phil. 2. 9. Eph. 1. 18. 23.
Heb. 2. 9. Et sic in pleno et perfecto sensu verè visa fuit glo-
ria Dei, et Christi dñi Eph. 3. 9. 12. Cum Christus dñs in
sublimi Majestatis solio confedit, eaq; universa terra re-
pleta est, Mat. 28. 18. quam gloriam cum in Spiritu vidis-
set Prophetas, meritò dixit, Johannes Esaiam de Cto locutum
fuisse, Cx dñs erim, ejusq; gloria, ita Dei gloriae connectit,
ut medium hoc fini.

Joh. 17. 5. Si Cx actu habuisset gloriam vel divinitatem
ante facta mundi fundamenta o petivisset, quia nec p̄t peti
aeternitas aut aeterna divinitas, habuit itaq; Cx dñs gloriam
in Dei decreto et constitutione, unde etiam tunc ob certitudinē
data fuisse de 24 Quae etiam a Deo decreta s̄ tanquam cur-
sū futura solent describi, Eph. 2. 5. 6. 2. Tim. 1. 9. Apoc. 12. 5.

Joh. 5. 11. 12. 13. Rom. 8. 24. 30. alioquin Cx dñs post passionem
ingressus est gloriam.

ingressus est gloriam suam. Luc. 24. 26. Phil. 2. 9. Heb. 2. 9. 1. Pet. 1. 21.
Sic quis ante iacta mundi fundamenta. dicit gloria per prophetas. Mat.
23. 13. 14. 15. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. Pet. 1. 11. Spiritus Christi quando dicitur fuisse in Prophetis o significat
Christum Dominum. nunc, existisse, sed quod eodem spiritu fuerunt predicti.
qui pronuntiaverunt ea, quae Christum Dominum concernebant. 1. Cor. 12. 13. inter.
na animi constitutio, quae quis ad externas actiones impellit.
Spiritus solet vocari ut Luc. 9. 55 ita illa animi impulsio.
qua producit in nobis Evangelio Christi Domini consentaneam vitam.
vocatur Spiritus Christi Domini Rom. 8. 9. animi parresia, 1. Cor. 12. 13.

Dicitur Spiritus Christi Luc. 1. 35. Sic Spiritus saepe de-
scribitur a qualitate, ut 1. Cor. 12. 13. Eph. 4. 3. Gal. 5. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

1. Pet. 3. 18. 19. 20. Christus Dominus non predicavit in eodem numero offi-
ciis, vel hominibus, qui tempore Noe vixerunt, sed in
specie, vel similibus peccatoribus, qui peccato tanquam
carnere ut olim

14
carnere, ut olim exant inclusi; majore tamen cum fructu pa-
cavit Christus per Apostolos, ita ut non tantum octo animae fuerint
salvatae, simili loquendi modo. Quemadmodum, idem populus dicitur
qui multis ab hinc annis existit, et si nemo illorum superest,
quia saepe vineulum, quod homines in populum ~~illud~~ hinc
solent populo alicui attribueri, quod ante secula in eas me-
dio facta sunt. Mat. 23. 37. Mar. 13. 3. Joh. 2. 19. 22. Act. 2. 33.

Jud. 1. 5. Latina versio non ex Graeco vocem Iesus transpu-
lit; Iesus enim ex Maria natus, non eduxit populum, et Aggi-
pto, quamvis enim Deus quoque, potest dici Salvator, in origi-
nali tamen textu habetur vox Domini.

Exhibitum. Ceteris hominibus similem illam naturam,
quia natus ex muliere, factus homo mortalis et infirmus,
humana conditione, quia legi ut Iudaei subiectus fuerat, Gal. 4. 4.
Ultimis temporibus i. e. tempore a Deo destinato, quo exple-
to, Moysae legis de economiam in populo suo cessare voluit.

Propter nos, id est in nostri utilitatem. Esai. 9. 6.
Conceptum ex Spiritu Sancto. Inordinaria hominum
generatione occurrit. Pater generans, Mater concipiens, et
pariens, Iesus Christus sine ulla viri opera solus Spiritus
Sancti operatione conceptus formatus est. Mat. 1. 20. Luc. 1. 35.

Natum ex castissima Virgine. Mat. 1. 18. 19. 20. Luc. 1. 26. 27.
28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.
et Sancta, tum in conceptione, tum post partum. Mat. 1. 23.
ad quam dignitatem. Luc. 1. 28. 35. la Deo delecta, non ob fortu-
nae opes; honores; fuit enim infima, sortis, sed ob summam
animi modestiam ac humilitatem. Fuit vero desponsata o-
ptimo et integerrimo gentis Davidicae viro Iosepho; sicque Davi-
dis secundum Prophetarum oracula Filius dicitur Mat. 1. 1.
Unde jam sapias apud Evangelistas Filius hominis ap-
pellatur.

appellatur, tanquam homo verus, Rom. 8. 3. 1 Cor. 15. 21. 1 Tim. 2. 5.
Ioh. 8. 49. quin vir, Ioh. 1. 30. Act. 2. 22. Cap. 12. 31. & quidem inno-
centissimus, instar agni, Ioh. 1. 21. 30. Apoc. 5. 6. 9. 12. 13. Act.
8. 82. non tamen nudus homo ut alii, sed verè Divinus, cui
virtus ab ipsa conceptione sancta & insita mansit, cuius
sapius fit mentio ut Luc. 4. 1. 14. 12. Mar. 2. 5. & Matt. 12. 28.
Act. 10. 38. & quidem excellentiore modo quam in ejus
præcursoe Johanne Luc. 1. 15. & Ga. si conferas, Luc. 2.
46. 52. Sic in Matt. 3. 16. 17.

Credimus ideo in Jesum Christum, quia est unus illius
Filius Dei, non vulgaris ut ceteri homines, sed angeli-
cus, ac planè singularis.

Dei Patris Unigenitum, & proprium Filium, nam
alii Filii Dei, appellantur vel ob simplicem creationem
ut Angeli, Adam, Luc. 3. 38. vel quod perfidem in Christum
Deo generantur, & in Filios adoptantur Ioh. 1. 12. Rom. 8. 16.
Cap. 9. 26. vel quod Deo similes redduntur, ob vitam immor-
talem Luc. 20. 36. aut Majestatem Psal. 82. 1. 6.

At Christus Dominus excellentissimo modo dicitur Fi-
lius Dei. 1. mo: Quia Deus dedit esse absq; ullius viri in-
terventa Luc. 1. 34. 35. 2. do: quia dedit bene esse muneri in-
augurando Matt. 3. 16. 17. coll. Ioh. 10. 34. 35. 26. In eoq; Deus ad
similitudinem suam formavit Phil. 2. 6. 3. tio: quia per
resurrectionem ad vitam revocavit, Act. 12. 24. 35. & se-
quentibus coll. Psal. 2. 2. Col. 1. 15. 18. 4. to: Quia Haeredem uni-
versorum bonorum constituit, 1. Cor. 15. 27. Heb. 1. 3. Phil. 2. 9. 10.
Coll. Heb. 1.

15
coll. Heb. 1. 5. Unde dicitur et unigenitus Ioh. 1. 18. Cap. 3. 16. 18. Ioh.
4. 9. neminem enim Deus ita genuit, nemo Deo tam similis.
Heb. 1. 3. Col. 1. 15. Phil. 2. 6. Ioh. 5. 19. Jam dilectus Mat. 3. 12. Cap.
12. 16. Cap. 17. 5. Ioh. 3. 36. Cap. 5. 20. & proprius Dei Filius Rom.
8. 32. & non adoptionis ita Dei est, ut alterius Filius non
fuerit.

Neque alia generationis Christi causa præter dictas inveni-
tur in Scriptura, cum enim dicitur Christus in carne, non verò
in carnem venisse Ioh. 4. 2. 3. 1 Tim. 3. 16. Heb. 2. 14. 16. Caro
fuisse Ioh. 1. 14. aut aliis loquendi modis Ioh. 2. 13. Phil. 2. 6. 7.
2 Cor. 8. 9. Heb. 10. 5. 10. Baruch. 3. 37. 38. Scriptura videtur, quasi
alterius alicujus generationis formam primò fronte innuere
videtur quidem, nusquam tamen est sermo de generatione,
Christi Domini, sed potius carnis denominatione significanter infra-
mitates carnales, earumq; adjuncta per-
persiones, & deniq; mors
violenta Christo Domino illata, ut vox illa accipitur Psal. 69. 5. (cap. 37)
39. Esa. 53. 6. Matt. 26. 12. Gal. 1. 16. Act. 1. 22. & licet addatur termi-
nus venisse, & cum additione venisse in mundum, & ipso termi-
natur illud tempus, cum munus suum prædicandi publicè au-
spicatus est, Matt. 3. 11. Ioh. 1. 9. 15. Ioh. 3. 19. Cap. 4. 39. Cap. 12. 46. 47.
1 Tim. 1. 12. Conf. Ioh. 4. 1. Ioh. 17. 18.

Ita etiam Christus Dominus à Patre dicitur exivisse, Ioh. 16. 27. 28.
quando ut legatus & Mediator à Deo in mundum missus est.
Sicut Legatus exit à Mittente ad Functionem suam, siquis
aliter voluit interpretari, missus fuit Christus, & venit vel secun-
dum humanam, vel secundum divinam naturam; Non
prius, quia secundum eam ante Nativitatem, in collo non
fuit, nec posterius, quia propriè nec mitti, nec loca moveri potest.
Ioh. 4. 2. 3. Verborum Apostoli Subiectum est, Jesus qui ve-
nit in carne.

venit in carne, predicatum vero Christus ut sensus sit;
non alium pro Divino Doctore, et vero Messya habendum, qm
illum defum, qui in carne sua propria natus, passus et crucifi-
sus est, quatum passionum etiam fideles participes facti sunt
Heb. 2. 17. praecunte eorum Magistro. Deus enim ad gratiam E-
vangelii posteritatem Abrahamae credentes assumpsit, non
Angelos, voluitq; eos conformare imagini Filii sui Rom. 8. 29.
Heb. 2. 12. 13. 14.

Nim. 3. 16. Cuius dñm incarnatum fuisse non innuitur.
tum quia manifestari stylo Scripturae Incarnari non signi-
ficat, tum quia de deus manifestare voluit voluntatis suae My-
steria revelando per excellentia opera Christi et Apostolorum
Rom. 16. 25. 26. 1 Cor. 4. 1.

Eph. 3. 9. 10. licet eadem manifestatio pro multa et
scandalo fuerit habita 1 Cor. 1. 23. 29. Cap. 7. 2. 13. 1 Cor. 4. 6. 7.
Quod Mysterium per miracula fuit iustificatum. Act. 2. 22. 1 Cor.
2. 7. Visum Angelis Eph. 3. 10. 1 Pet. 1. 12. predicatum. Eph. 3. 6. 8.
Creditum. Rom. 15. 18. 19. Col. 1. 6. 7. receptum gloriose ut Act.
13. 48. 2. Pet. 3. 1.

Joh. 1. 14. Non dñr (x̄s) per Nativitatem factus fuisse ca-
ro, aut incarnatus, de quo enim est sermo, iam extiterat in mū-
do, ad suos venerat, mundus per illum illuminatus fuerat,
quomodo vero Evangelista multa de Christi gestis in mundo nar-
rasset, nativitatis expositione postposita, et proinde describitur
non Christi natura, sed status Christi iam in mundo existentis de-
scribitur, scilicet quamvis magnus Dei Legatus fuerit, exter-
na tamen specie, humilis conditionis, hominibus similis
fuit.

16
fuit, quā significatione vocem carnis Divini Scriptores saepe u-
sunt, ut est Psal. 55. 5. Cap. 27. 39. Esa. 51. 3. at quomocumq;
accipitur vox carnis, licet significaret hominem, ut diceretur
Deum hominem factum fuisse, sine dubio desisset esse Deus
summus, Substantia enim, quae sit alia Substantia, prior
Substantia esse desinit, esset enim facta, et non facta impli-
cant contradictionem, et aut antea Deus non fuit summus
Christi, aut hic non dicitur homo factus fuisse, propter itaq; sen-
sus est dicere. Illud Dei verbum infima conditionis et variis
passionibus expositum, hominem fuisse.

Vox quoq; Graeca Εἶπε significat fuit, sicut Joh. 1. 6.
20. Luc. 15. Cap. 2. 5. Act. 9. 14. Joh. 6. 21. Cap. 8. 38. 58. Cap. 20. 14. quia
Christi dñi status dierum carnis nomine exprimitur Heb. 5. 7.

Joh. 3. 13. Non tantum verborum habenda est ratio, sed phra-
seos et quidem cum tres propositiones vel predicata ibidem contin-
antur, querendum est subiectum, cui conveniat illud subiectum,
Summus Deus vel Divina natura, non est, nam deus sum-
mus proprie non ascendit, vel descendit, cum sit ubiq; quomo-
dò ascendisset in Coelum; si sine ascensione quomodo ibi fuit?
quomodo descendisset Coelo? si istud tunc semper potens est.

Ait. Haec conveniunt Humanae Christi naturae. R. id quidem
verum est, sed juxta naturam Hypotheseos eadem in terris existens,
quomodo fuisset in Coelo? Ait. Quia unita Divina natura, et
Incarnationem; R. Ergo vel infinita facta est, vel non, si posteri-
us; Eadem redibit difficultas in terris, scilicet existens quomodo
fuerit in Coelis? R. prius, proinde manet difficultas, quomo-
dò in Coelos ascendit? vel quomodo etiam post mortem in Coe-
lum ascendisset? deinde. hinc incarnationis mentio non est.
quis ratio

Utraq; loca 2^{or}. s. g. Phil. 2. v. s. rem eandem voluntariam
scilicet humilitatem Christi non incarnationem describunt, quate-
nus potentia & Authoritate, quam habuit, non effusus.
sed ut pauper vixit

Locus Heb. co. s. b. r. s. g. de Ch in mundum, per natiuitatem
ingressu intelligi non debet, sed prout David Psal. 29. r. s. g. cum
ad Regiam dignitatem evehebatur sum deo serviendo studium
in munere suo isdem verbis declarare volebat, ita a Divino
Scriptore describitur Ch erga Deum obediendi promptitudo.
cum munus

cum manus suam in terra Iudeorum aspiciatus est, vel cum
Sacrarium Coeleste, tanquam Sacerdos introivit, munus
suum consummavit, postquam Corpus Crucis in Jesum crucem
obediens aptatum fuit, tanquam Hebraeorum Peritorum au-
ricula post. Sicq. ~~scilicet~~ corpore Cui Heb. 10. 22. quasi velamen
quoddam fuisset, remotum omnibus patet ~~gloriam~~. Thronum
gratia Heb. 4. 14. 15. 16.

Baruch Liber Hebraice non extat, sed tantum Graece
unde etiam pr. Apocriphe sibi haberi, Graecus vero Tex-
tus Cap. 3. 27. 38. in Iovinianum genere videtur de Sapi-
entia. ut. 4. 22. 28. 29. 35. sicut Cap. 4. 1. de lege Dei loqui
non de futuro Messia, ideo multi vertunt. Qd ea in
terris visa sint, inter homines versata.

Imaginem invisibilis Dei Heb. 1. 3. Majestas et
gloria describitur. Cui cum distinctione a Deo tan-
quam Archetypo, Gloria splendor, vel Imago de. Cui
Dns Gloria enim Dei tanta est ut propter infini-
tatem. et Majestatem directè intueri non licet sed
in Cui refulcet Col. 1. 12. Sicut Sol ob nimiam suam
lucem directè oculis aspicere non potest ac proinde
(apangasma) est talis splendor qualis solem ipsum
nobis representat, in aqua, speculo, aut pareliis
in quibus imago solis exhibetur ita in Cui Dns
tanquam speculo resplendet de. potentia. Inha.

18
Sapientia quatenus Voluntatem suam p. Cui reve-
lavit, et philanthropia, quod Christum crudelissima
morti tradiderit Quod secundum Dnam Cui naturam
intelligi non potest, si enim ea daretur equè ceteris
inconspicua, ac Patris inconspicua verò inconspi-
cui non est imago: itaq. secundum eam naturam
debet intelligi in qua gloria Patris conspicua red-
di potest, per Evangelium, predicationem. 2 Cor.
4. 7. ea verò fuit humana natura, et sic nulla
divina. Cui natura. mente.

Ita etiam Deus dr. substantia. Cui character
instar sigilli vel figurae cerae impressa. Sicut enim
forma ab Archetypo impressa ipsum nobis repre-
sentat, Cui Dnm enim in eius doctrina, et operibus
contemplando ipsum Deum Patrem contemplamur.
Ioh. 14. 14. 27. Act. 10. 38. Visione scilicet mentis, nam nec
mente finita assequi possumus infinitam Dei
majestatem, sic dr. Cui Dns in forma Dei fuisse
Phil. 2. 6. propter miraculosa opera. 2 Cor. 5. 19. Act. 1. 25.
virtute Dei facta. Act. 2. 22. qui ob humilitatem
suam majori adhuc gloria conatus fuit Phil. 2.
9. 10. 11. Eph. 1. 19. 23.

In quo omnis

In quo omnis plenitudo Deitatis Col. 2. 9. habitat.
Rationem reddit A. popolis cur in religione nullam.
aliam viam prater eam, qua a Christo prescripta
est, sequi liceat, quare non est sermo de ipsa di-
vinitatis natura, ei enim ascribitur plenitudo; Dei-
tas enim non dividitur, ut alicubi tantum pars
resideat neq. in corpore. Christus habitat proprie cum
nec corporalis sit, nec Christus dicitur secundum
humanam naturam. Deus summus aliud etiam
est in corpore, habitare, aliud corporaliter, un-
de Divinitatis nomine, nec deus, nec Christus na-
intelligitur; sed Divina voluntatis plena notia,
qua Deum habet. Aut horem, oppositione insti-
tuta ad hominum traditiones et Mosaisca in-
stituta. Col. 2. 12. Christum enim o ad men-
suram replevit donis Joh. 3. 34. Superavit Mo-
sem in cognitione voluntatis Divinae Col. 2. 3.
Joh. 1. 14. et in modo revelationis, ut patet, si con-
sola. Num. 13. 6. Exod. 23. 18. 19. Cum locis. Joh. 1.
18. Cap. 6. 46. Mat. 11. 27. Luc. 24. 22. 45. Joh. 3. 13.
ita ut copulatim significet plenam perfectam
et perspicuam. Et ad Eph. 4. 13. 14. 15. Loca para-
bella. Ista plenitudo Deitatis, appellatur ple-
nitude Christi de qua nos quoque accepimus. Joh. 1. 16.

Joh. 1. 18. qua etiam Ephepsi poterat impleri Eph. 3.
10. 19.

Per quem cognoscimus Patrem Joh. 14. 6. 7.
8. 9. Christus enim est perfecta et expressa imago
Dei, Cognitio dei Patris ex cognitione Christi eluce-
scit, sicut cognitio rei vive ex cognitione ejus
imaginis habere solet qui enim attentis animo
considerat doctrinam Christi, et qua deus circa
Christum ac pro Christum fecit, is ad cognitionem
Christi pervenire potest &.

Hic itaque non identitas essentiae Patris et
Filii traditur cum Pater per Christum cognoscatur
et Christus tunc immediate fuerit ipse non vero la-
ter invisibilis Col. 1. 12. sed similitudo potius inui-
tur inter Patrem et Filium, quis non dicat Fili-
um Patrem esse ex hoc Quod qui vidit Filium vi-
dit et Patrem. Tanto minus dicet, qui considera-
vit, quod Christus doctrinam et opera in quibus dei sa-
pientia, potentia, bonitas facit conspicua non sibi;
sed Patri ascripserit Joh. 14. 10. Cap. 7. 16. 17. 18. 19.
Luc. 11. 9. Joh. 5. 19.

Ex his patet si Christus Dominus est, Filius Dei
quocunque titulo seu Virgenis, seu propriè insigni-
atur summus.

insignatur, summus non est nam primo omne
genitum diversum est à generatione, implicaret
enim si generatio ejusdem esset essentia quid eni
tunc differret Pater à Filio Filius à Patre? quin
Patris essentia, esset ingenerata, ^{non ergo una essentia} Filii generata. Resp. di.
ci possit, quod Pater rationem Filii non essentia
sed Personam generavit Persona n. Filii non est
sine essentia. E.

2do: quod eternam et à se non est eternus
Deus non est, quod genitum est eternum et à se
non est, non tantum ex eo, quod in omni vera
generatione est productio illius, quod non erat vel
mutatis à non esse ad esse, sed etiam quia et si
per impossibile ab eterno, et à se fuisset genera
tio si tamen consummata est jam mutatio interve
nit, quae in Deum à se, et immutabilem non cadit si
adhuc generatio continuatur, nec dum est perfectus
Filius, per consequens ex Hypothesi non est Summus
Deus. Quia si Cui generatio esset eterna, quare
iidem terminum à quo et ad quem assignarent Scri
pturistae in Verisplera? 2 Reg. 2. 14. Heb. 1. 5. Psal. 2. 2.
ut enim futurum non significat aternitatem à
Patre anteriori ita quod determinato die dicitur factu
esse id eter.

esse id aeternum non est.

3is: Alia est ratio Divina et Humana ge
nerationis. R. Concede, nam in Deum proprie
generatio non cadit, sed sic non procedit, si inter ho
mines, tum hominem generat, et in Divinis Deus à
se Deum, à se generat, praecipue cum Deus Sum
mus multiplicari non possit ut Creatura, ne potest
Summus Deus Summum Deum, qui unicus est gene
rare vel producere. 3to: Summus Deus nullus est B
Filius, sed Cui Dns est Summi Dei unigenitus et pro
prius Filius, Ergo Cui Dns est Summus Deus qui
dependenter se habet à generatione, Deus à se, vel
Summus non est genitus, ut Filius dependenter se
habet à Patre. Ergo Filius non est à se non est
Summus Deus. 4to: Ille est Summus Deus, qui est B
Pater omnium 1 Cor. 8. 6. sed Cui Dns ut Patris
ut Patris omnium Filius, non est Pater omnium ad
minimum Patris sui. Ergo non est Summus Deus.
5to: Summus Deus est unicum Ens, suis proprie
tibus ab omnibus aliis Entibus distinctum. Ergo
Summi Dei Filius non est Summus Deus, alio
et huius Filii aequè posset dici Filius ipse Pater. E.
6to: Cui

B Qto: Cui Dñs ex hoc qd sit Filius Dei dici possit
Summus Deus nam vel tantum vel secundum per-
sonam foret, Summus Deus, vel tantum secundum
Essentiam vel secundum utramq; si Amr Cuius dubio

B socium non haberet, tanquam summum ens si secundu-
tunc non haberetur, ut Filius; Filius enim et Pater non
haberent eandem numero Essentiam, cui et generare, et
gigni posset tribui, quin Pater se quoque generasset
ut ejusdem essentia personam &.

B Si tertium ergo Summus Deus, habebit tantum
unam essentiam, unamq; personam, quia Filius tan-
tum unam habet, et sic ^{Filio nec} essentia, nec persona tribueretur,
propterea quia Filius est, ac proinde, ex eo quia Filius
est Summi Dei, qui est Pater, sequitur non esse sum-
mum deum; sed Pater exiit unus ille Summus Deus.

B Adde qui Iudeis se declaravit Summum deum,
is est solus et Unicus deus Deut. 6. 4. Atq; is fuit Pater
Cxi. Joh. 8. 18. 54. et aliorum. p. 41 E.

B Item. Preter Creatorem coeli et non est alius Summus de-
us, Atq; cuius Filius est Cxi, ille tantum est Creator
Act. 4. 24. Cap. 3. 13. Mat. 19. 4. E. ^{q. lujus} Filius est ille ^{qui} ^{est} ^{deus}
sic breviter considerata Cxi persona inter est etiam ejus
officium nosse, quod in genere consistit in salute hominum
procuranda

21
procuranda, unde etiam dicitur Salvator Mat. 1. 26.
Act. 5. 31. Cap. 13. 23 et Mediator inter Deum et Homi-
num genus 1. Tim. 2. 5 Heb. 12. 24. et si Mediator par-
tes dissidentes reconciliat. Audeat mediator tamen etiam
partes non Offensas conatur magis unire. sylo vera. Cxi.
Mediator est quo inter Vultu et interprete Deus in-
vocare. cum hominibus pargendo utitur, cum homi-
nes ad Deum legatos mittere non possint; hic dei no-
mine hominibus voluptatem Dei aperit ut homines
Deo uniuntur, Ita Moyses appellatus inter Deum
et Iudeos Mediator, Gal. 3. 19. Deut. 33. 2. Act. 7. 35. 2.
quia referebat mandata Dei et populum, illiq; pro-
debat populus a Deo obsequium praestitutum, Sa-
lis Mediator. est Cxi Dñs.

Si enim Summi Geniteris voluntatem revelavit Joh. 1.
15. in R. 7. quam deus ante. Cxi. adventum tantum per
obscuras quasdam figuras Eph. 3. 2 Joh. 1. 17.
18. sol. 2. 29 ut sunt novi Testaments promissa. Heb. 8. 6.
Cap. 12. 19. Cap. 2. 3. 2 Tim. 1. 19. 10. et varia praecepta.
Joh. 13. 34. Mat. 5. et alibi Et confirmavit Act. 10. 39
Non tantum Testimonio Scripturae Joh. 5. 39. Autho-
ritate dei Joh. 7. 16. 17. Cap. 8. 42. predicatione futu-
rurum. Mat. 17. 26. dicitur et vite innocentia Joh. 8. 36.
1 Pet. 2. 11.
ff

1 Pet. 2. 11. 2 Cor. 5. 21. qualis in nullo unquam conspectus
fuit; miraculis Joh. 12. 37. ^{cap. 10. 57} omnino generis ac pluribus qm
Moyses et omnes Propheta patrauerunt, ut colligitur,
ex Joh. 25. 25. qualia nemo ante ipsum fecerat Joh. 19. 14
nec morte acerbissima, quam sponte subivit 1. Joh. 3. 8. &

In specie triplex in scriptura sacra traditur Exi
Dñi officium, Propheticum, Sacerdotale et Regium,
qua tria Munera unice uncti vel Exi vocabulo in-
cluduntur Act. 2. 36. 1. Joh. 2. 22. ob unctionem, ob C. san-
cto factum Heb. 1. 8. 9. Joh. 3. 32. olim enim Prophetae,
Sacerdotes, Reges ab muneribus suis unctionis Cer-
monius initiabantur quales ritus hodie quoq. videntur.
Propheta, Propheta olim futura pronuntiabant,
si quamvis non statim Propheta est qui futura p-
dicit sic Balaam Num. 24. 12. et Reg. non enim qui
adificat statim architectus est, et Deus per visi-
ones suam voluntatem revelabat unde videntes dicit
1. Reg. 9. 9. 1. Parat. 9. 29. Amos 7. 12. 2. Par. 35. 15. Jam ve-
rò ipsi doctores, qui rerum divinarum cognitione pollent
alijsq. in ea instituunt, Propheta dicuntur Matt. 13. 57.
Mar. 6. 7. Luc. 7. 24. Joh. 4. 44. nam olim etiam Propheta-
rum erat hortari ad resipiscentiam, ut patet exempla
Jeremid. Cap. 12. 20. 21. et Cap. 35. 14. 15. Ezech. 3. 12. 18. Osee.
10. 12. Exi Dñs quoq. dicitur Propheta Act. 3. 22. Coll.
Deut. 18.

2
Coll. Deut. 18. 15. 18. 19. Act. 7. 37. qui voluntatem Dei non
tantum plenius quam alii viderit per scripturam I. O.
à nativitate inhabitantem Luc. 2. 40. = 50. Joh. 3. 34. Cap.
7. 15. sed et perfecte manifestavit Matt. 11. 27. et confirma-
verit Joh. 3. 2. Cap. 9. 32. Cap. 15. 27. Unde p. excellentia
dñi verbum Dei Joh. 1. 1. illudq. fuisse in principio E-
vangelii Mar. 1. 1. sine quo nihil in nova. creatione
factum est Joh. 2. 3. 10.

Maximi nostri Sacerdotis Exi Dñs est Vicer-
dos Heb. 5. 7. 5. 6. Cap. 2. 21. juxta predictionem Psal.
109. et quidem Maximus Heb. 6. 20. Cap. 7. 26. (cujus Vicer-
dñi licet alii quoq. sacri scriptores meminerint distin-
cte tamen et plenè explicat. scriptor ad Heb. quod
in genere consistit in illis apud Deum agendis pro ho-
minibus quae requiruntur ad peccata ipsorum expianda,
et ad vitam aeternam obtinendam Heb. 5. 1. et sequenti bus.

Quod ut melius intelligatur comparatio instituenda in-
ter Exi Dñi et Summi in V. I. Pontificis Sacerdotium
si quamvis illud isto longè excellentius sit.

Amò: Pontifex Summus populi peccata expiavit
quantenus peractis sacrificiis veniam peccatorum à
Deo promissa obtinuit populus eamq. Pontifex de-
claravit. Exi Dñs quoq. postquam sponte peregit
ea quae Deus requiebat decretam peccatorum veniam
consequimur

consequimur, eaq; declaratur.

2do: Summus sacerdos in sanctuario terrestri sanguinem obtulit, sed non suum, eumq; semel singulis annis pro totius populi Israelitici et suis peccatis, ~~ex~~ dñs suum sanguinem Heb. 9. 12. pro totius mundi. 1 Joh. 2. 2. / non autem pro suis 1 Pet. 2. 21. 22. / peccatis semel usq; ad consumationem seculorum in coelesti sanctuario obtulit Heb. 7. 26. 27. 28. Cap. 9. = 28. Cap. 10. 11. 12.

3to: Legalia sacrificia offerebantur pro levioribus peccatis Ignorantiae et Infirmitatis Num. 15. 30. & 19. 7.

Peccata vero malicia si quibus remissa fuerunt id factum singulari Dei gratia, non vi foederis interveniente vero sacrificio Christi quocunq; remittitur peccatum modo consequatur vera poenitentia Act. 13. 38. 39. Rom. 3. 25. Heb. 9. 12. 15.

4to: Sacrificialia legalia animum non emundant nec a peccatis penitus obstrahunt unde debebant se iterari at Christi dñi sacrificium conscientiam quoq; emundant Heb. 9. 9. = 13. Cap. 10. = 14.

5to: Pontificis fuit offerre et orare ita sacerdoti Christi partes sunt oblatio Heb. 9. 7. et interpellatio Rom. 8. 24. Heb. 2. 25. De qua obligatione notanda dua: Imò: cum ipsa actuali oblatione pars ejus preparatoria, non est confundenda,

confundenda, sic ut in V. 7. quoq; mactatio victimarum fuit tantum preparatio non à solo sacerdote administranda Ezech. 44. 10. 11. 12. Lev. 1. 5. 11. sic Cap. 3. et 4. Et Nec fuit propriè sacrificium expiatorium, ejusdem verò oblatio in sanctis sanctorum à sacerdote perficiebatur, et expiabantur, vel purgabantur peccata; Ita mors fuit quidem non cessaria, sed tanquam preparamentum ad perfectam oblationem, qua post effusum sanguinem est consummata, salutis enim nostrae negotium et Christi sacerdotium in morte ejus non est absolutum 1 Cor. 15. 14. 15.

Neg. Eph. 3. 2. Verbo est de actualis Christi sacerdotii oblatione, quatenus Christus dñs voluntariè se morti tan difficiliter parti obedientiae et victimae exposuit, quae promptitudo Deo accepta fuit instar hostiae, quae nomine et opera bona vocantur Phil. 4. 18. Heb. 13. 16. 1. Petr. 2. 5. sic dicuntur obtulisse qui pro suis peccatis animal obtulerunt, sacerdotibus ad offerendum Deo Lev. 24. 14. 15. 16. Cap. 5. 6. 12. 18.

2do: Oblationis nomine intelligitur Christi dñi Comparatio in coelesti sanctuario post resurrectionem facta Heb. 4. 9. 12. 24. 25. 26. unde etiam dicitur per Spiritum.

Spiritum aeternum se obtrahere. Heb. 9. 14. Cum iam esset
vita. indissolubilis Heb. 7. 16. Si esset in terris nec esset
Sacerdos Heb. 8. 1. 3. 4. debuit enim prius pati, et deinceps
fieri Pontifex misericors Heb. 2. 17. Cap. 4. 14. et seq. Cap. 5.
19. 10. Cap. 7. 26. 12. ad sacerdotales functiones in Coelis
peragendas. Heb. 9. 24. quarum functionum altera est
ipsum interpellatio non ea cum in terris Patrem ora-
vit (xps Heb. 1. 3. 2. Ved potius quae oblationis continuatio
vel continuata oblatio figurata enim loquendi ~~modo~~ ge-
nere. Significat perpetuam virtutis sanguinis in cruce
effusi totam deq. apparitionem, et continuam remissio-
nem peccatorum. ^{ac salvis precibus} Sanguinem potest noster advocatus. 1. Joh.
2. 1. potest nobis debitas suspendendo, et de futuro salu-
te securos reddendo. Quid hic posset? Licet itaq. toties fu-
gentio moris. Xpi cur ei tanta efficacia tribuitur in ne-
gotio de remissione peccatorum, si in cruce et morte
Xpi totum ejusdem sacrificium sacerdotale absolutum
non est.

Quod factum ob pregnantes causas et varias ex Mo-
te in morte. Cui in nos redundantes utilitates et quid.
Amo: Quoniam a sacris scriptoribus multae compa-
rationes, allusiones, oppositiones insinuantur ad san-
guines et et figuras veteris foederis, ut elegantia collo-
cationis.

collocationis eo magis respondeat.

2do: Nullus Christi status tantam connexionem
habet cum tribus suis muneribus, quam mors eius
ea enim Prophetium munus terminavit, et obfiga-
vit; Sacerdotalis muneris necessarium praequisi-
tum est. pars fuit, ad Regium vero munus gradus fuit.

3to: Quoniam Xps Dominus, et victima et Sacerdos fuit.
ipsum tanquam Sacerdotis nullo actu major ad obediendum
Deo promptitudo, nulla erga nos major charitas appa-
ruit quem in morte nulla etiam victimae difficilius et la-
boriosius pars fuit, quam mortis perceptio.

4to: Ut magis Dei charitas nobis innotesceret Rom. 8. 32.
et nosq. eo magis devinciremur ad gratiarum actionem
Deo et Christo bonis operibus perstandam, consideratio
neq. passionum ex exemplo Christi peccatis penitus re-
nunciaremus confer. Joh. 13. 34. Eph. 5. 2. Proinde dicitur
in cruce sustulisse peccata nostra. 1. Petr. 2. 24. et eidem
affixisse Gal. 3. 13. ac non penitus ab eam abolevisse; ve-
rum resurrectionem intervenire debuisse. Rom. 4. 25. 1. Cor. 15. 14.

Ex quibus sequentes innotescunt fructus mortis Amo:
Confirmatio novi foederis Heb. 10. 29. Cap. 13. 20. Mat. 26. 28.
omniumq. hominum in utram Ecclesiam. fragmentum Eph. 2. 14.

2do: Liberatio a poena peccati nostri commissa. fa-
ctus est enim Xps misericors Pontifex, omnium Dei et
Iudex.

et Iudex, ac perinde fiduciam remissionis peccatorum ac
vita eterna nobis ingeneravit Rom. 5. 32. 34.

3^{id}: Liberatio ab ipsa consuetudine peccati Heb. 2. 3. Eph.
5. 25. 26. 27. Tim. 2. 14. Consideratio enim amoris Dei et Christi
Ioh. 3. 16. nobis fidem promissis addibendam. Heb. 10. 19. 22.
et spem remissionis peccatorum, consequenter peccati de-
restationem, et vitam emendationem ingenerare apta est in
salutis enim negotio triplices occurrunt personae. Deus
Mediator et Homines atque in Deo misericordiae. Media-
toris Iesu Christi mortem et hominem obedientiam voluit
intervenire; Deus autem Author salutis, et sua misericor-
dia promissa posuit, et ad ea servanda se obstrinxit, su-
spendit tamen a duabus conditionibus morte, scilicet
Christi et nostra poenitentia, sine quibus noluit peccato-
rum nostrorum remissionem fieri Heb. 9. 22. Et nobis ap-
plicari Ioh. 3. 3. Eph. 1. 4. 2 Cor. 5. 7. 10. quae tria singula re-
quiruntur ad salutem obtinendam. Christi enim iustitia no-
bis non imputatur, prout ejus sapientia in nos non
transfunditur; verum Christi iustitia causa est, quare ius-
titiae praemium reportemus, siquidem iustitia imitato-
res fuerimus. 1 Cor. 1. 20. Nec etiam sufficit tantum crede-
re Christi iustitiam Rom. 4. 5. si enim sola Christi iustitia
esset sufficiens, cur esset necessaria fides. iustitia
enim Christi.

22
enim Christi fidem quoque involvit et aequè expungeret no-
stram incredulitatem quam alia opera mala per conse-
quens et impii possent salutem obtinere contra Rom. 1.
26. 27. 28. 1 Cor. 6. 10. 11. Rom. 8. 13. Gal. 5. 2. talis itaque pro-
missis divinis per Christum immixta fides requiritur, quae
per propria non per alterius bona opera sese manife-
stet Jac. 2. 24. 12. Rom. 3. 28. 1 Tim. 2. 5. Eph. 2. 32.

Neque existimandum 1mo: quod Christus Dominus morte sua
vel sibi gloriam Phil. 2. 9. vel nobis vitam eternam Rom.
6. 23. fuisset meritis; id enim factum fuisset vel secun-
dum divinam vel secundum humanam naturam; o-
prius, ea enim passa mortua non est; si sic nec pro-
pter passionem humanam nostram addidit et quale esset me-
ritum divina natura? apud quem? quare? cum nihilo
indigeret? Summus enim Deus apud summum Deum
suum apud se quid possit meriti? hec posterius quia enim
est proportio inter vitam eternam, tanto magis gloriam
Christi atque hominis passionem? Rom. 8. 18. 2 Cor. 4. 12. Cap. 12.
4. neque termini venditionis Rom. 3. 4. Emphionis 2 Petr. 2.
1. Apoc. 14. 3. 4. redemptiones Gal. 3. 13. Rom. 3. 24. pretii
1 Cor. 6. 20. Cap. 7. 23. arguant Christum aliquod aequivalens
pretium pro nostris peccatis persolvisse, et nos eodem
tandem proprie dicto merito redemisse omnes enim isti
termini metaphoricis et emphaticis sensu significant libera-
tionem

liberationem nostram a peccatis et poena. non tantum facta
esse; verum etiam non sine impendio mortis. Cuius Pet. 1. 18.
Deo enim proprie hoc pretium non est persolutum, illi e-
nim solet dici a quo captivus liberatur, nos liberati su-
mus a nostris hostibus, quam liberationem Deus procura-
vit, et pretium. Cuius sanguinis impendit Luc. 1. 68. 2. 26.
Rom. 8. 33. 1. Joh. 7. 9. 10. sicq. Deo dicimur emph. ac ac-
quisiti Apoc. 5. 9. Act. 20. 28. ut recolamus nos tanquam
Dei servos non esse nostris juris, sicut venditus sub pecca-
to Rom. 7. 14. dicitur, quise peccandi consuetudine pecca-
ti servum fecit usq. arbitrio sese subduxit ut 3. Reg. 2.
20. 23. 4. Reg. 12. 12. Lev. 25. 48. Deut. 28. 68. emph. vero di-
cuntur exinde jam liberati Joh. 8. 35. Heb. 2. 14. dicimur
etiam redempti Eph. 1. 7. Col. 1. 14. 1. Tim. 2. 6. quia a vera ser-
vilitate iniquitatis 1. Tim. 2. 14. 1. Tim. 2. 6. vana conversationis
Pet. 1. 18. liberati sumus, unde etiam Cuius dicitur redemp-
tor in Molyse redemptore adumbratus Act. 7. 35. ut Moyses
Deo ex servitute Aegyptiaca redemit populum Exod. 15.
13. Deut. 7. 18. ita Cuius Dns non ex Deo redemit sed deo
asperuit nos, nullum deo vel alteri pretium persolvere p-
ut nec Moyses cum quidem Cuius Dni instat Jussu Dei
Exod. 6. 6. liberavit populum. Hinc nec est cogitandum
Zed. Cuius Dominum pro peccatis nostris fuisse pu-
nitum; aut mortem. Cuius fuisse poenam peccatis nostris
debitam.

26
debitam. Quid: quia Cuius mors fuit tantum tridiana, poe-
na vero peccatis nostris statuta est mors aeterna, cum gra-
vi cruciatu juncta, licet dicatur Cuius pro nobis passus Mat.
20. 28. Rom. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.
Debitam. Quid: quia Cuius mors fuit tantum tridiana, poe-
na vero peccatis nostris statuta est mors aeterna, cum gra-
vi cruciatu juncta, licet dicatur Cuius pro nobis passus Mat.
20. 28. Rom. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.
Debitam. Quid: quia Cuius mors fuit tantum tridiana, poe-
na vero peccatis nostris statuta est mors aeterna, cum gra-
vi cruciatu juncta, licet dicatur Cuius pro nobis passus Mat.
20. 28. Rom. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356

ingressum: Eodem modo explicanda et intelligenda. Prophe-
ta. E. Saie. verba emphatica, quae habentur Cap. 53. quod
Chr. nostri causa et in nostram utilitatem fuerit passus ac
castigatus, ubi quando dicitur q. 10. 11. portasse vel tulisse in-
iquitates nostras, significatur eam causam fuisse ut ad-
ferrentur nostra, quin per crucem suam ita enervavit
vim peccatorum nostrorum, et ita abstrulit poenam vel
debitam. 1. Pet. 2. 24. per remissionem peccatorum à Patre
donatam, et eadem penitus liberi esse possumus, Vi iusti-
tia vixerimus, vide similes loquendi modos Mat. 5. 27. Exod
24. 28. Lev. 16. 22. Conf. Exod. 34. 7. Num. 14. 18. Add: Christus
punitus non est, quia innocens qualis fuit Christus, Heb.
4. 15. 1. Pet. 2. 22. E. Saie. 53. q. pati non potest, poena non
habet relationem ad peccatum tanquam malum passio-
nis non nisi ob malum actionis infligendum. Frustra
quis se in locum peccatoris pro vicaria poena vellet
substituere poena non est involuntaria passio, neque
justus iudex acceptaret. Quomodo vero Iustissimus
Deus Chr. surrogasset in locum hominum puniendorum
quando quis videri se sistit, non ob alterius delictum par-
titur bonorum suorum expirationem; sed ob inconsidera-
tam spontaneam tamen à se factam. sponsonem Gen.
24. 22. Neque. Chr. Dns dicitur Heb. 7. 22. sponsus pro
peccatis nostris

27
peccatis nostris sed Iaderis quatenus scilicet de certa futu-
ritate eorum, quae Dei nomine per Chr. sunt promissa
fidem fecit per mortem suam. Nec dicitur proprie Chr.
peccatum 2. Cor. 5. 21. et Maledictio Gal. 3. 13. Deus enim
nullam personam fecit in abstracto peccatum vel male-
dictum. Neque hic peccatum significat proprie peccato-
rem aut maledictio maledictum subjectum. Chr. Dns
enim, nec peccator, nec à deo maledictus, sed significat
quod opinione habitus fuerit tanquam peccator et ma-
ledictus. Quomodo enim Chr. omnis peccati immu-
nem Deus promisit tanquam peccatorem tractari, ut nos
iustitia efficeremur; ita permisit etiam tali mortis genere
affici, quod non tantum apud Romanos infame, sed et le-
ge Dei execrabile. Deut. 21. 23. Habebatur non quod de-
us Chr. pro maledicto habuisset, sed quod homines ob
crucis supplicium talem judicaverunt &

E. x. his Zeio: non est cogitandum Chr. pro pecca-
tis nostris satisfecisse, vel Deum satisfactionem. p. l. i.
satisfactionis nomine. intelligas voluntatis Divina im-
pletionem spontaneamque à Chr. positam obedientiam
aut solutionem peccatis nostris equivalentem requi-
sivisse, Deus enim dando Chr. pro nobis ad mortem seu
tanquam Dominum clementissimum et ad misericor-
cordiam.

misericordiam exercendam. tam primum declaravit, ut pec-
 cata nostra gratiosi remittenda decreverit. Joh. 1. 9. Cap. 2.
 12. Eph. 2. 9. 1. 5. 6. 7. Vis. 2. 4. 5. 6. 7. ubi verò est remissio pec-
 catorum vel debitorum, ubi non est satisfactio vel solutio
 quod enim condonatum est. Debitum enim seu principa-
 lis debitor, seu sponsor solvat, creditor totum creditum atq-
 jus suum recipit. Remissio verò est omnimoda, juris
 quod creditor habuit gratuita cessio &.
 Ex dictis quisq- videre potest. Anò. voluit quidem de-
 clare ab interveniente morte. Cui suspendere actualem pec-
 catorum nostrorum remissionem. Non vis. tanto minus me-
 ritum mortis Cui, aut satisfactio solutoria Deum impu-
 lit, verum ejusdem ineffabilis misericordia. Rom. 3. 13. 29.
 Petr. 1. 3. unde nec dicitur Deus Cui morte propitiatus
 nobis fuisse, sed Cui nobis dedisse propitiatorem, Rom.
 4. 24. 25. 26. quatenus Deus per Cui. se propitium no-
 bis exhibuit, peccata condonando ut. Luc. 15. 13. Heb. 5.
 12. ita Deus dicitur sacrificiis, et precibus fuisse placatus
 Exod. 22. 38. Cap. 32. 14. Lev. 2. 3. 1 Reg. 2. 25. Cap. 13. 12.
 quatenus illis intervenientibus, non tanquam meritoris a-
 ctibus; sed conditionibus requisitis, voluit benignitatem
 in non puniendo ostendere. Sedo. Dando Cui ad mor-
 tem non fuit Deus iratus; sed nobis tam summe be-
 nignus.

+ Ad 9. 22. 188. 1. 7.
 tam epus remissionem
 Col. 1. 14. ad remissionem

benignus, ut mors Cui non ira Dei fuerit nuncia; ve-
 rum. erga amoris nos testimonium Joh. 3. 16. Rom. 5.
 8. 9. 1 Joh. 4. 9. 10. Eph. 1. 6. Si enim nobis iratus fuisset
 quare nobis et pro nobis dedisset tuum Filium re-
 demptionem nostri? Si enim ex ira Deus puniret.
 quare fuisset passionem ejus remuneratus? 1 Tim. 2. 9. 10.
 Heb. 12. 2. et seq. fuerunt quidem homines Filii ira
 Eph. 2. 3. quia digni fuissent ira. effectu, id est poena.
 commeritos ex ira, verum ex amore secundum miseri-
 cordiam. v. 4. 5. et seq.

Nec reconciliavit Deum nobis jam benignum.
 Mors Cui, sed potius consideratione ejusdem mortis
 Cui beneficiorum. Si 2. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

in finitibus aliis hac sunt explicanda. Nam Joh. 2. 19.
21. adfert Chr. emblema. Templi, non ut ostendat se
propria virtute resurrecturum, ex mortuis contra-
dictio enim est adjecta, ut quis vitam, tanto magis
viribus destitutus habeat vires (cum agere praesupponit posse, posse presupponit esse.) sed ad vitam
revocandi, sed certissimam. futuram resurrectionem, non causam, sed indubitatum even-
tum voluit figurare. Cum dicit Chr. Excitabo
illum: eo sensu intelligendum, quo fides etiam
dicuntur vivificare. Luc. 11. 32. Mat. 10. 39. et Jac.
5. 20. et homines resurgere. Mat. 7. 22. 1 Cor. 15. 52. Job.
19. 25. Poralius surgere Mat. 9. 6. ob eventum et
si non propria virtute factum. Chr. Dns voluit
incepta comparationi accommodata loqui, ut enim
proprie loquendo non jubet Iudeos se occidere,
quamvis dicat: Solvite Templum hoc: sed tan-
tum se occidendum praedicit, ita etiam cum sibi
tribuit erectionem Templi, eo sensu id facit, qui rei
significata conveniret. Voluit vero docere se esse
Filium Dei, et habere jus ad vitam, tali documento
quod et si ipsum occideret, in se tertio die vivum ostenderet
ut Act. 1. 22.

29
ut. Act. 1. 22. Etiam Joh. 10. 17. 18. non dicitur Chr.
Dns se suscitare, quia dicit se potestatem habe-
re ponendi animam, Deus summus enim, eam pote-
statem non habet, quia ut se abnegare, ita nec mori
potest, per consequens: Dei summi non est, sed homi-
nis mortalis potestatem vitam resumenda habere.
Nein: Potestas quam Chr. hic se habere, non a
se fuit, sed a Patre ut habetur 3. 18. quia ista po-
tus Dns, quam Actualis agendi virtutem significat.
Simile jus datum est Fidelibus ad filiationem dei
immortalitatem, ut receptionem animarum suarum
Joh. 1. 12. Mat. 16. 20. Marc. 8. 35. Luc. 9. 27. Cap. 12. 32.
Itaque id tantum voluit Chr. Dns notificare Ju-
deis, ut in ipsorum facultate non faceret Chr. oc-
cidere, vel eundem in morte manere, sed in sua et
Patris potestate.

Aeternum Regem et Dominum nostrum.

Rex est Chr. Dns noster Apoc. 19. 6. Luc. 3. 32.
33. Cap. 22. 26. Act. 2. 32. 36. Cap. 5. 31. juxta pre-
dictionem. Psal. 2. 6. 7. 8. 9. E. cum plenaria super
omnia potestatis exercitio Mat. 18. 28. Phil. 2. 9. 11.
Heb. 2. 7. 8. 9.

Heb. 2. 7. 8. 9. Eph. 1. 20. 21. 22. 23. 1 Cor. 15. 25. 26. sed
Patri subordinato 2 Cor. 10. 27. et si Regni Christi mili-
tantis finis sit futurus cum hostes delebuntur 1 Cor.
15. 24. 25. triumphantis tamen duratio erit aeterna
Luc. 1. 33. Apoc. 22. 5. Unde etiam aeternus est Rex ut Du-
dex vivorum et mortuorum. Act. 10. 42. Rom. 14. 9. Joh.
9. 22. in ultimo iudicio cum veniet in gloria Patris
Mat. 16. 27. 1 Thes. 4. 13. 16. reddet unicuique secundum opera
Mat. 25. Joh. 5. 23. 26. 27. 28. Rom. 2. 26. cussus suorum
sollicitam curam habet Eph. 5. 7. Apoc. 2. 10. Unde Re-
gium Christi munus consistit in illo imperio, quatenus Christus
Ecclesiam suam defendit suas praemio rebellas poenam
afficit.

Divino cultu adoramus, invocamus: prout cultus
alius est Civilis vel tantum externus, alius Divinus;
ita adoratio quoque alia est Civilis alia Religiosa
solet dici.

Adoratio Humana vel Civilis est illa corporis hu-
mani reverentia, quam hominibus in dignitate consi-
tutis, secundum loci et temporis consuetudinem, solent
homines deferre, cuius exemplum habetur 1 Reg. 25. 23.
41. 2 Reg. 2. 2. Cap. 14. 23. 4 Reg. 4. 34. Gen. 33. 7.

Adoratio Re-

Adoratio Religiosa vel Divina, est sincera animi
nostri demissio ac reverentia, quae ex consideratione super
eminentia pro hominibus mortalibus deo et Christo de-
fertur, ejusque testimonium saepe externis gestibus de-
claratur, de qua Mat. 23. 10. Christum dominum divinum hono-
re colere. Christiana Religio est Apoc. 6. 8. 13. Cap. 13.
8. 2 Petr. 3. 2. 2 Tim. 2. 22. non tantum ob sapientiam.
Singulas nostras cogitationes et actiones pervidentem
Joh. 16. 20. 1 Cor. 7. 5. Apoc. 3. 23. potentiam homines
praemio et poenam afficiendi 2 Cor. 7. 17. Phil. 3. 21. Apoc.
3. 17. 18. Joh. 5. 26. bonitatem preces nostras exaudienti;
nosque iuvandi Joh. 14. 13. 14. Heb. 4. 14. 15. Præcipue 1
ob singulare mandatum Angelis Heb. 2. 6. et Homi-
nibus Heb. 5. 23. Cap. 14. 2. Act. 22. 16. Rom. 10. 16. Heb.
4. 14. 15. Phil. 2. 9. 10. datum, quam singularem emin-
Ecclesiae curam habeat, patet ex Apoc. 2. 2. 3. Cap.
praecipue Cap. 2. 7. 20. Cap. 3. 5. 12. 22. Hinc etiam pi-
suas preces et gratiarum actiones vel immediate
dixerunt ad Christum dominum ut Act. 2. 55. 56. 59. 60. Act. 9.
14. 21. 1 Cor. 2. 2. 2 Cor. 12. 7. 8. Apoc. 22. 20. Rom. 1. 7. Gal.
1. 3. 1 Tim. 2. 12. vel Deum invocarent per Christum aut in
nomine Christi Joh. 4. 26. Cap. 15. 16. Rom. 1. 8. Cap. 16. 27.
2 Cor. 3. 2.

2 Cor. 3. 21. Col. 3. 2. Heb. 12. 18. Tit. 2. 6. 2 Petr. 2. 5. Cap. 2. 7.
Jud. 4. 25. Deus enim per Christum Dominum administrat salu-
tatem nostram. Act. 13. 38. Rom. 2. 16. 1 Cor. 15. 57. 2 Cor. 13. 5.
Tit. 1. 14. Consp. Act. 10. 42. et Joh. 5. 22.

Non itaque impingunt in illud maledictum. Jer. 17.
5. qui confidunt in tam glorioso homine. Christo, Christus
Dominus enim non est homo Mortalis vel caro infir-
ma. 1 Cor. 15. 50. sicut Aegyptii erant infirmi homines.
Isai 40. 6. Cap. 55. 1. 2. 3. In quibus Israelitae bra-
chium vel fiduciam ponebant. sed est Spiritus vi-
vificans. 1 Cor. 15. 47. Apoc. 2. 23. nec cor nostrum confi-
dendo in Christo recedit a deo. Joh. 14. 6. Cap. 12. 44. 48.
sed potius glorificat Deum. 2 Petr. 1. 1. 2. Qui Christo hac
gloria et honore coronavit. Act. 7. 36. Heb. 2. 9. Quan-
do Christus donando Deus non fuit suis verbis. Isai.
46. 8. Cap. 48. 11. Contrarius illis enim in locis sermo
est de Idolis gentium loco dei habitis, de quibus pro-
testatur Deus quod suam gloriam illis non per-
mitteret; ut illorum gloria deo equiparetur, dei ve-
ro minuatur, quod quidem licet impendant homines, mul-
ti tamen non manebunt. Ceterum Deus suam glo-
riam non tantum Christo Domino. Heb. 1. 3. communi-
cat, sed etiam aliis piis. Isai 46. 13. Rom. 8. 21. Apoc. 3.
21. unde tamen major gloria dei resultat. Eph. 1.
19. = 23.

31
Eph. 1. 19. 23. Phil. 2. 11. quam ut minueretur. Idola
vero Gentium dei gloria detrahunt. Unde patet
Christum Dominum, et si non sit a se, et si ex gratia patris omnia
prater Patrem eidem sint subiecta. 1 Cor. 12. 27. 28. re-
cte tamen posse dici Deum, Dominum enim Christi et ejus
Divinitas identificantur, Dominum tamen titulus Christo
Domino est peculiaris in Novo Testamento, ita ut
licet Varius Christi dicatur in Scriptura Deus sa-
pius tamen Dominus ut Act. 10. 36. Thes. 4. 16.
Rom. 10. 12. Apoc. 17. 14. et infinitis aliis locis. Do-
minum vero suum habet a Patre. Act. 2. 36. Er-
go etiam non est Deus a se, sed nec aeternus. Pater
enim dicitur esse Christi Deus. Mat. 27. 46. Heb. 1. 8. 9.
Apoc. 3. 12.

Arg. Sic Christus Dominus erit alienus Deus vel
recens ex Psal. 80. 10. proinde ne pro deo habendus
Jer. 10. 11.

R. Psal. 80. 10. recenses vel. Exod. 20. 2. alieni dei
dicuntur, qui tantum ex instituto humano pro diis
assumuntur, et coluntur. Christum Dominum vero Deus ius-
se honorandi sicut seipsum. Joh. 5. 23. hoc est simili
obligatione.

obligatione. Vtrumque enim propter Deum mandante
debemus facere, ac simili affectu interno, non tantum
externo Corporis gestu. Hinc jam Deus Jer. 10.
Gentilium Deos ligneos in terra 8. 9. 10. 14. 15. qui
Coelum et terram non fecerunt s. quod predicatum
Subiectum non determinat. s. sed explicat perire,
quia nec ex se, nec acceptam habuerunt Divini-
tatem, quos vero Deus constituit, vel appellavit
Deos, et ipsi coelum et terram non fecerunt, con-
tra eos non comminatur, quales sunt, quorum mentio
2. 1. 13. 1. 6. Cap. 25. 1. 5. Col. Act. 13. 5. 2. 1. 26.
16. Exod. 7. 1. 2. 1. 2. 6. Col. ad Heb. 2. 4. Iud. 13. 21.
22. quorum respectu Deus de alissimus vel sum-
mus Luc. 2. 26. Deut. 32. 8. et Deus Deorum Dominus
dominantium Deut. 20. 17. 2. 1. 2. 1. sed non sal-
torum, et fictorum Deorum, non enim tantum vo-
cantur Dii, sed etiam revera sunt sicut Domini. s.
Cor. 8. 4. 6. qui docent Christum Dominum majore jure posse
dici Deum. Et numero enim eorum non sunt, sed di-
gnitate eos ante cellit. et quidem verum Deum, quia
Divinam potestatem non ipse sibi sumpsit, sed a Deo
alissimo accepit. Stylo autem Scriptura non solum
Summus Deus

32
Summus Deus est verus; sed etiam an Deus à se
illam dignitatem et imperium largitur. Gentium
vero dii cum dicuntur natura non fuisse boni Eph.
2. 8. sensus est, quod revera Eph. 2. 3. dii non fuerint
id est Divinitatis eam naturam non habuerunt, quod
Deus solum illis quos deus appellavit, largiri, sed tantum
institutione, et voluntate hominum pro diis fuerint
haberi.

Nec tamen s. Adde: Unitarii majore jure
possunt dualistae, aut duorum deorum cultores dici,
quam Paulus cum Corinthiis plurimum deorum Cor.
8. 5. et si trinitatis assertores non possunt dici. Idem
deorum cultores, eo minus Unitarii duorum, Patrem n.
et Christum, aequales non habent, ut illi Patrem, Filium
et Spiritum Sanctum. sed Deum per Christum colunt;
neque honorem summo Deo debitum in Christum Dominum trans-
ferunt, confr. Num. 14. 17. Iud. 13. 20. Exod. 14. 31. 2. 1. 20.
20. sed Christum Dominum colendo ipsa adoratio tendit in
solum Patrem, Mat. 9. 10. quem etiam Christus oravit
Mat. 26. 39. 42. 44. Joh. Hinc (3tio:) cultus Christi
suos habet limites 1. Cor. 15. 27. Joh. 4. 34. Cap. 24. 28.
estque gradu inferior Patris cultu, Patrem colendus ut deus
ex quo omnia

ex quo omnia, Cui Dñs per quem omnia. 1 Cor. 8. 6. Pa-
ter ut sua natura Deus, Cui ut Patris gratia Dñs
Matt. 28. 18. Joh. 5. 19. = 33. 36. 37. 38. 78. cultus
Cui Dñi in ipso non terminatur, ac honor Pa-
tris in alium non transit, sicut Legatorum honor
terminatur ipso in mittente. Marc. 9. 37. Marc. 23. 40. 28.
1 Cor. 4. 5. 1 Reg. 8. 7. ita etiam diligendo Proximum, di-
ligimus Deum, 1 Joh. 4. 20. 21. quemadmodum qui Iesum
rogabant, non erant injurii in Martham sed mansi-
eius dignitas Sen. 21. 40. 41. 42.

CONFESSIO FONT. S. S.

Credimus Spiritum San-
ctum in Deo et Filio ejus
manant. vim esse. Altissimi,
nostrum autem Consolatorem,
cujus inspiratione precamur,
et efficacia regeneramur, et
sine mensura a Deo, Filio
ejus. Unigenito datus, nobis
per eundem seu donum ejus
et pignus aeterna heredita-
tis communicatur, ut in nobis
omnia opera efficiat, atque in o-
mnem nos deducat veritatem.

Spiritus Sanctus est Dei. Mar.
3. 16. Eph. 4. 30. Joh. 32. 4. In Deo
manet 1 Joh. 3. 6. a Patre et Filio
manat Luc. 11. 13. Joh. 15. 26. 31.
Altissimi Luc. 1. 35. Act. 10. 38.
Consolator Joh. 14. 26. ejus In-
spiratione precamur Rom. 8. 26.
26. efficacia regeneramur Joh. 3.
5. 11. 12. 13. De Deo Filio datus sine
mensura Joh. 9. 34. Heb. 1. 9. nobis
per eundem communicatur Act.
2. 32. ut donum ibidem 4. 28. et
pignus aeterna hereditatis Eph. 1. 14.
ut in nobis bona operetur Eph. 3. 15. et
ducat nos in veritate Joh. 12. 10.

Notae.

NOTAE

In Deo ab aeterno in omnem saeculorum perennitate permanentem.

Uti patet hac verba non extarent in qui b. i. d. m. hu-
jus Confessionis exemplaribus. Nam verum quidem est
spiritum Sanctum ab aeterno Deum habuisse, et in om-
saeculorum perennitatem habiturum, Scripturae Sacrae
tamen verbi id non exprimitur; Scripturistica autem
Confessionis peculiare deberet esse, non tantum Scripturae
sacrae sensu, sed et ejusdem. Stylo exprimi.

Ad Deo et Filio ejus manantem. (celebris de Spiritu
S. controversia agitur inter Graecam et Latinam Ec-
clesiam de processione Spiritus Sancti; utrum a solo
Patre procedat ut putant Graeci, an vero etiam a Filio
ut volunt Ecclesia a Graeca dissidentes ob quam com-
munionem Graeca et Latina Ecclesiae communioni In-
ternae renunciarunt, et sibi invicem Anathema dixerunt.
Sed et cum Symbolum fidei Nicanae casum fuerit
ubique scriptum extet. Credo in Spiritum Sanctum. Con-
stantinopoli in consilio contra Macedonium Anno 381.
habito additum est iisdem verbis; Dominum vivifican-
tem ex Patre procedentem. Sub finem vero sexi se-
culi additum est, a Latina vel occidentali Ecclesia hoc
modo: Ex Patre et Filio procedentem ut patet ex Con-
cilio Tolerantis.

Concilii Toletani: (Anno: 1170: vito: 11110: Xmo: XII.
XIII^{mo}: Quo additamento offensa est Græca Ecclesia ex
co. Anno: Quia esset contra Scripturam. Sed: Quia ex
opinionem privata pro fundamentali (capite reputatus
est, hic articulus ante non necessarius (3to: Quia in
consulta Græca Ecclesia factum fuerit, cum ipsis
non minus interesset, quam Latini; Recentiores Gra-
corum multi de rigore remiserunt, negando quidem, Spi-
ritum Sanctum, à Filio procedere, sed asserendo à Pa-
tre per Filium procedere.

Proinde notandum Anno: Spiritus Sanctus quid
sit, non nisi ex Scriptura Sacra, potest innotescere
cum enim deus per Spiritum Sanctum tam externa
ordinaria operetur taliaque miracula producat, quæ ca-
ptum humanum superant, solus deus novit, ac ipse
potuit revelare, quid Spiritus Sanctus sit, et sic
nihil licet, de Spiritu Sancto affirmare, nisi quod
Scriptura S. tradit. Sed: de Spiritu S. ita scribit
Erasmus in annotatione in 1° Cor. 2. (ap. 12. §. 30. Nemo
Priscorum audebat clare pronuntiare Spiritum S.
esse Patri Filioque Homansion, ne tunc quidem, cum
questio de Filio tanta contentione per Universum Or-
bem ageretur; Ita sensu etiam Petavius Dogmatum

Theologorum

34
Theologorum Dom. 3. Idem Erasmus notat. in Praefatione
ad Hilarium quod Hilarius 12 libros de Trinitate
conscribens nunquam, nunquam Spiritum S. Deum
dixit, aut cum invocandum aperit, sed quod à deo esset
obtinendus Et sane videtur Anno 381. in Concilio
Constantinopolitano primum fuisse conclusum ut S.
Sanctus diceretur Deus.

Scriptura S. verò 3to: nunquam dicit S. Sanctus
esse Deum, Nam. Imò: Aperte distinguit ab ipso deo
Luthero Mat. 3. 16. 1° Cor. 2. 12. (ap. 3. 16. (ap. 6. 11. et in o-
mnibus illis locis in quibus dicitur esse à deo, à deo
dari, mitti, de bonum esse et similibus. Nec est il-
lus in locis in quibus mentio Patris et Filii facta
non potuisset omitti Spiritus S. siquidem esset Sum-
mus deus qualia loca sunt: Joh. 17. 24. Col. 2. 2. Joh.
8. 16. (ap. 14. 21. (ap. 15. 27. (ap. 16. 3. 1° Cor. 8. 6. Eph.
6. 23. 1° Thes. 5. 1. 2° Thes. 2. 13. 1° Thes. 4. 1. 2° Thes. 2. 1. 1° Joh. 1.
3. (ap. 2. 24. 2° Joh. 3. 9. Apoc. 5. 13. (ap. 12. 13. (ap. 12.
10. (ap. 20. 6. (ap. 22. 13.

Obiectio: Et si quando non tamen semper omittit,
S. Sanctus quin potius in rebus gravibus Patri et Fi-
lio annectitur, ut Mat. 3. 16. 17. (ap. 28. 19. 1° Joh. 5. 7. Joh.
15. 26. Heb. 2. 34. 2° Cor. 13. 13. nec non in Symbolo Apostolico

R. In genere; Singulis istis locis consideratis aut manifeste distinguitur Spiritus Sanctus a Deo, aut si aperte non extant distinctiones, non magis ex iisdem potest probari S. Sanctum ejusdem cum esse essentia, quam alias personas aut res deo junctas i Reg. 12. 19. 2 Par. 20. 20. Exod. 19. 31. Joh. 5. 46. 47. Apoc. 19. Quae enim conjuncte enumerantur non semper de ejusdem naturae, ut Apoc. 3. 12. (ap. 13. 6. Act. 20. 32. Eph. 4. 4. 5. 6. 1 Par. 29. 20. Mat. 10. 20. Joh. 5. 21. Jud. 7. 20. Act. 5. 32. R. In specie: ad singula loca Mat. 3. 16. 17. Manifeste est distinctio Spiritus Sancti a Deo Patre, quia dei esse. Coelo descendisse et quidem in specie Columbae dicitur. Quae de Deo et Filio praedicantur, non possunt negi de S. Sancto loquela ut de Patre dicitur, Deinde, res distinctae sunt, Deus in Coelo, Filius in terra, S. Sanctus in aethere descendens, Deus Pater Filio auctoritatem conciliare vult, Filius baptizatur, et orat Luc. 3. 21. S. Sanctus repletur.

Mat. 28. 19. Vox nominis et baptismi communis est, quidem Patri, Filio et Spiritui Sancto, atque admodum baptismus in aliqua re eandem personam esse non probat, ut Act. 19. 3. Mat. 3. 11. Rom. 6. 3. 1 Cor. 12. 2. Cap. 1. 13. 15. Ita hinc si Spiritui Sancto Deum esse non probatur.

35
non probatur, sed ipsum, quod manifestum circa salutis negotium in baptismo recognoscere nostri officii est, quam ejus operatione deducimur in Veritatem. Unde in Clementis constitutione Lib. 3. Cap. 17. mentio Patris ut primi Auctoris Filii, ut ab eo missi, Spiritus S. verò, ut testis assumitur, Lib. 7. Cap. 33. Patris, qui missi, Filii, qui venit, Paracleti, qui Testimonium perhibet.

Joh. 5. 7. Etiam Spiritus S. non de' esse summus Deus, quia ejus Testimonium diversum est a summi Patris dei Scti testimonio. Testes enim numero tres commemorantur. Sunt verò tres Testes tria etiam Subjecta, ac proinde, cum in divinitate tria Subjecta, sibi aequalia, non sint, S. Sanctus non erit summus Deus, et si tres terrestres Testes ita de Christo dno perhibent testimonium, ut Coelestes, unam tamen essentiam non constituunt, nec Coelestium testium testimonii ex consensu nec in eandem rem identitas ut Joh. 17. 21. 22. 25. Act. 4. 22. Gal. 3. 25. arguit Essentiae identitatem; Propter testimonium alicujus non importat ejusdem divinitatem, ita etiam qui dicuntur Testes non statim. sunt Personae. Quemadmodum exemplo sunt tres terrestres Testes i Joh. 5. 8. confr. Joh. 5. 36.

Joh. 15. 16.

Joh. 15. 26. Spiritus S. dr. a Patre procedere, mitti ergo
Summus Deus esse non potest, ita nec ejusdem Essen-
tia cum Summo Deo Patre.

Heb. 2. 3. 9. S. Sanctus tam a Filio, distinguitur
quia Evangelium emanare coepit, tam a Deo, qui S.
Sanctus distributionis contestus est Jesum ex Mar-
ria natum fuisse Messiam.

1 Cor. 13. 13. Coniunguntur quidem Pater, Filius, et S.
S. ac Filius opponitur contra receptam Trinitatis in di-
vinitate asserentium opinionem; at hic non natura, divi-
nitatis est descriptio nec precatio ad eandem; sed votum p.
affectu S. Sancti quod est communio vel communicatio S.
Sancti ea vero est persona competens sed rei communicantis
enim nobis S. Sanctus quatenus qui sp. nostrum aliquam
ejus portionem accipit, ut factum die Pentecostes, et ali-
is in symbolo Apostolico si fides in Deum et Cnm. Dnm
coniungitur fides in S. Sanctum ibidem continua serie
profitemur, nos credere etiam Sanctam Ecclesiam
Catholicam, Sanctorum communionem, Remissionem pec-
catorum, Carnis resurrectionem, et Vitam aeternam.

Quibus posterioribus si velis addere particulam In
dicens: Credo in, ut ea fides objecta, ex eo non potest
dicere esse Deum. Ita ne S. Sanctum. Si vero his postero-
ribus rebus nobis addere; Credo in sed tantum Credo
quare non instituitur

Quare non instituitur nova periodus, Credo Sanctam Ec-
clesiam; cum itaque nova periodus non inchoatur, videtur
S. Sanctus iisdem verbis connecti, iisdem fidei objectis,
qua non sunt persona, tanto minus Summus Deus;
Maximè si consideres quod statim in initio symboli
declaretur; quis sit ille Summus Deus, excluso ab eod.
divinitate Etiam Filio, ejus enim predicata in il-
lum immutabilem et immortalem Deum. Celi et ter-
ra creatorem non quadrant. Phil. 2. Talia predicantur
de S. Sancto, qua Summo Deo nunquam conveniunt
dr. enim non Deus, sed Dei et quidem Patris et Cxi.
eod. Mat. 3. 16 Cap. 12. 26. 1 Cor. 12. 13. Mat. 10. 20. Phil. 1.
19. Joh. 16. 26. dr. Dei dignitas Luc. 11. 20. ac Virtus 1 Cor. 2.
5. Luc. 1. 35. Cap. 24. 49. per quam Virtutem cum 1 Cor.
Dns sit conceptus S. S. vel erit ipse Deus, vel diver-
sum quid ab ipso Deo; si posterius pro nobis est, si prius,
ejusque Spiritus Sancti Filius posset dici a Deo precedere,
Dei esse, contradictoria enim sunt, rem aliquam alicujus
esse, et cum eadem ipsa persona identificari hoc est
S. Sanctum Deum esse, deinde S. Sanctus fuit promissus
Luc. 24. 49. Act. 1. 33. Cap. 3. 32. 33. quo respectu
aliquando non fuisse Joh. 7. 37. 38. 39. Cap. 16. 7. et
a quibusdam

in quibusdam discipulis ignoratus fuisse. Act. 9. 2. et
sequens. Legitur etiam datus Joh. 14. 16. 17. Eph. 2. 11. Cap.
3. 16. Cap. 4. 6. Act. 1. 32. 33. Matt. 10. 19. 20. Luc. 11. 13. Joh. 3.
34. Gal. 3. 2. 1 Tim. 1. 6. 7. Act. 5. 32. Cap. 10. 44. Rom. 8. 2.
Act. 11. 17. Dicitur missus Luc. 24. 49. Petr. 1. 12. Joh. 20.
21. 22. Gal. 4. 6. Joh. 16. 13. Cap. 16. 26. tanquam Dei dona
Luc. 9. 1. Act. 2. 38. Cap. 8. 15. 16. 32. Cap. 10. 44. 45. Legitur
pro nobis postulare, et clamare ad Deum. Rom. 8. 15.
16. 17. Gal. 4. 6. quia a se ipso non loqui Joh. 16. 13. 14.
que predicata S. Sanctus Deo a se impendenti, omni-
potenti, omnisio, aeterno repugnant.

Ad: Hae predicantur tantum de operationibus
S. Sancti, non autem de S. Sancto, qui est Deus tan-
quam tertia persona Divinitatis.

R: Hic quaeritur de Sancto illo Spiritu, quem Scri-
ptura nobis talibus phrasibus describit, propter simi-
lia vero predicata S. Sancti, in Sacra cum non de-
prehendamus, si eadem non ostendant, S. Sanctus di-
vinitatem, unde possumus eandem probare, vel quare-
re. S. Sanctus, nunquam dicitur dari a tertia perso-
na Divinitatis, vel Trinitatis vel a Spiritu S. sed a
Patre et Filio.

Proinde S. Sanctus ab operationibus, vel donis Spi-
ritus

37
Spiritus Sancti non est persona vel res diversa. ut appa-
rebit si conferentur loca Joh. 14. 26. Cap. 15. 26. Rom. 8.
5. Cap. 8. 15. Gal. 4. 6. 2 Tim. 2. 2. Act. 2. Sanè is est S. San-
ctus qui promissus et datus est, is vero est donum, non
causa doni, quomodo enim tertiam personam daret, Pri-
ma et Secunda.

Ad: Operationes S. Sanctificant multa, S. San-
ctus autem est tanquam Charum Author 1 Cor. 12. 11.
est unus. Ergo S. Sanctus ab operationibus S. Sancti
distingvendus. est.

R: Charum operationum non S. Sanctus est
causa principalis, et Author, sed Deus, qui per
S. Sanctum afflat homines 1 Cor. 12. 6. 7. 8. S. Sanctus
verò cum in diversis subjectis diversa sunt portiones
1 Cor. 12. 4. = 12. Heb. 2. 4. ne unus alius preferat se, di-
cit Apostolus easdem in singulis subjectis ejusdem
Spiritus Sancti portiones, vel spiritualia dona esse,
tenduntque ad eundem finem. adificationem scilicet Eccle-
siae ut 1 Cor. 14. 5. 12. Sic unius ejusdemque aeris, aquae,
ignis partes in diversis sunt subjectis. Nec mul-
tum dissimili modo Christiani dicuntur, unum corpus,
1 Cor. 12. 12. 31. unus panis 1 Cor. 10. 17. Singulorum Chri-
stianorum, specie, unam esse speciem. Iden, Baptisma Eph. 4. 4.

Obiectio:
~~R~~

Objectio: S. Sanctus dicitur esse Deus Act. 3. 29.
2 Cor. 3. 16. Cap. 6. 19. coll. 2 Cor. 6. 16. Unde etiam pec-
catum contra Spiritum S. gravissimum ē Matt. 12. 31.

R. Act. 3. 29. S. Sanctus non dicitur esse Deus, sed
quod peccando Ananias contra homines S. Sancti
dono instructus ut Act. 2. 38. Heb. 2. 7. 8. ejusdem dolus
non terminatur in solis hominibus, sed in Deum,
qui S. Sanctum contulerat Apostoli, redundavit, ut
ut Psal. 45. 7. 8. Psal. 7. 8. immediate scilicet con-
tra Apostolos, qui ejusdem fraudem per S. Sanctum
cognoverat, mentitus est mediate contra Deum, iste
enim actus non solum hominibus, sed et Deo contu-
meliosus fuit. Similes loquendi modos Vid. 1 Reg. 8.
2. 3. 6. 7. Act. 9. 31. Exod. 16. 2. Col. 3. 8. Num. 20. 2. coll.
1. 12. 1 Cor. 8. 12. Matt. 16. 5. Cap. 2. 7. et 19. Cap. 10. 30.
Luc. 10. 16.

1 Cor. 3. 16. et Cap. 6. 19. coll. cum 2 Cor. 6. 16. Non dicitur
S. Sanctus esse Deus, sed Deus dando nobis S. Sanctu-
m, per eundem dicitur in nobis habitare, 1 Joh. 3.
14. Cap. 7. 13. Unde etiam dicuntur fideles esse imme-
diatē Templum S. Sancti 1 Cor. 6. 19. mediatē verō
Dei 1 Cor. 3. 16. 2 Cor. 6. 16. quatenus ille S. Sanctus non
a se dicitur.

a se dicitur esse, sed ex Deo, licet non est Deus a se, Ita
etiam per S. Sanctum Christi in nobis habitare Rom. 8.
9. 10. ut et per fidem 1 Cor. 6. 17. Eph. 3. 17. nemo tamen
dicit S. Sanctum vel fidem, esse Christum. Quin si dicis
ex allatis locis S. Sanctum esse Deum, Dei nomine
aut intelliges tres personas in una Essentia aut
tertiam personam. Prius absurdum: S. Sanctus
enim non est Trinitas. Si posterius Unde id tibi
constat maximē cum ille Spiritus sit ex Deo et Dei, ac
proinde non summus Deus.

Matt. 12. 31. Prout ex gravitate delicti in S. Can-
tum, non potest colligi S. Sanctum digniorem esse per-
sonam Filio, ita etiam non potest sequi S. Sanctum
esse Deum a se, sic Deus non potest diligi ab eo qui
non diligit Fratrem 1 Joh. 4. 20. Frater tamen pro
Deo potest haberi? Quin si Pater, Filius, et S. Sanctus
unum idemque essent Deus, peccatum contra S. Sanctum
commisum, irremissibile, contra Filium verō remissi-
bile, non potest dici.

Nota 4to: Quomodo S. Sanctus non est Deus,
ita nec persona, talia enim attribuantur, in S. Sacra-
mentum Spiritui Sancto, qua persona nullo modo quadrat,
ut quando dicitur

ut quando dicitur copiosissime dari ex illo Joh. 4. 13.
sine mēsurā Joh. 3. 34. ad mēsuram Eph. 4. 7. tan-
quam aqua Joh. 4. 14. aut flumina Job 7. 35. Esai 44.
3. eo compleri Eph. 4. 16. Luc. 1. 15. 46. potari, ba-
ptizari, Act. 1. 5. 1 Cor. 12. 13. Ungi Act. 10. 38. 2 Cor. 1. 21.
1 Joh. 2. 20. 27. dicitur epō Arrabo vel pignus 2 Cor. 1. 22.
Eph. 13. 14. 2 Cor. 3. 5. Nos eadem dicimur ob signari
Eph. 4. 30. eundem extinguere 1 Thess. 5. 19. resuscitare
2 Tim. 1. 6. 7. quales loquendi modi nullā figurā pos-
sunt predicari de persona, cō minus divina.

§ 13: Describitur tamen S. S. in scriptura
inftar persona rationalis, cum scientia 1 Cor. 2. 10. 11.
Cap. 12. 8. 1 Tim. 4. 1. 1 Petr. 1. 2. 2 Petr. 1. 21. et voluntate
Act. 15. 26. 1 Cor. 10. 4. 11. personales operātes eisdem a-
scribuntur, ut habitare, manere, Joh. 14. 26. Cap. 16. 13.
testari Joh. 15. 26. 1 Joh. 3. 7. illuminare Eph. 1. 18. 19.
Mysteria revelare 1 Cor. 2. 10. ducere Joh. 16. 13. regere
Rom. 8. 14. consolari Rom. 14. 17. 1 Thess. 1. 6. clamare
Rom. 15. 16. Gal. 4. 6. audire, loqui Mat. 10. 20. Job
16. 13. Act. 13. 2. arguere Joh. 16. 8. futura p̄dicere Mt.
13. 13. Act. 20. 23. Cap. 21. 4. 10. 11. miracula patrare Rom.
15. 19. Episcopos constituere Act. 13. 2. Cap. 20. 28. Legatos
mittere.
XX 17

mittere Act. 13. 4. decernere Act. 15. 25. interpellare Rom.
8. 26.

R. Admō: Secundum usum vulgaris sermonis
S. Pater quoque familiare est rei, quae persona non it
per Anagoropejam non sine Emphasi et elegantia
cum talibus actionibus describere, quae propriē per-
sonis conveniant, ut charitati 1 Cor. 13. 4. 5. 6. 7. 1 Joh. 4.
16. 18. sapientia Prov. 8. Eccl. 24. Cap. 7. 9 et 10 Cap. 14.
Legit Rom. 8. 20. Cap. 6. 1. 2. 22. 23. Cap. 8. 2. 3. Cap. 14.
20. 21. Evangelio Rom. 1. 16. Col. 1. 5. 6. Cap. 3. 16. 1 Cor. 12.
1. 2. 1 Cor. 2. 16. Col. 1. 36. Cap. 3. 6. Peccato Rom. 1. 24.
32. Cap. 5. 12. Cap. 6. 12. 13. 14. 17. 18. Cap. 7. 4. 13. 14.
Morte Jac. 1. 25. Rom. 8. 12. 14. 17. Apoc. 20. 14. Joh. 28.
22. et variis aliis rebus huc danielē, Brenium
Harlemo Pratarium in Joh. 16. 13.

Rj. Admō: Personales actiones non immerito
tribuantur Spiritui Sancto, cum eadem actiones me-
dio Sp̄s Sanctus a Deo p̄ficiuntur ut Eph. 1. 12. 18. 1 Cor.
2. 10. Joh. 16. 8. 13. Rom. 14. 13. 17. 1 Thess. 1. 6. Eph. 3. 16. Col.
4. 11. Rom. 15. 13. Joh. 24. 16. 17. 26. Acta. 20. 23. 24. vel
ab ipsis hominibus Rom. 8. 15. 16. 26. 27. Act. 6. 10. Gal.
4. 6. 1 Cor. 2. 10. 11. 12. Mat. 10. 20. 1 Tim. 4. 1. 2 Petr. 1. 11. Act. 13.
24. Cap. 15. 28. Cap. 21. 4. 10. 11. accedit quod deus per S. Sanctū
accidente etiam nostro ministerio et opera operatur.
Unde eadem
1 Th. 5. 1

Vnde eadem deo Esai. 6. 9. Spiritus Sanctus Act. 28. 25.
homini Joh. 12. 39. ascribantur sic in Apocalypsi qua.
per Christum Dominum revelavit Apoc. 1. 1. (confr. Cor. 2. 10. Cap. 2.
8. Heb. 12. 13.) S. Sancto ascribuntur et hominibus si
confr. Act. 20. Cap. 21. 46. Et sic Verbo Christi Act. 13. 2.
sic in Prophetis dicitur fuisse Spiritus Christi 1 Petr.
2. 11. qui medio S. Sanctus cujus instinctu et afflatu
futura. Edixerunt 2 Petr. 1. 21. ea vaticinari sunt
qua ad Christum Dominum pertinebant. Hinc jam.

R. Actio: Quando S. videtur tribui Scien-
tia 1 Cor. 2. 11. voluntas 1 Cor. 12. 11. Testimonium Joh. 15.
26. 1 Joh. 5. 7. habitatio mansio Joh. 14. 18. 2 Cor. 3. 16.
Deo ascribuntur scientia et voluntas, ipse enim no-
vit sua arcana, et cui vult prout vult revelat, donec
distribuit per S. Sanctum. 1 Cor. 12. 8. quia homo per
oculum videt, per aures audit, per os loquitur, de ocu-
lus videre, auris audire, os loqui; vel lingua videt.
Nihilque commentarium 1 Cor. 12. 11. de etiam S. S. testari.
Joh. 14. 26. 1 Joh. 5. 7. quatenus discipulus Christi illapsus
idem repleti sapientia et celestibus donis predica-
verunt variis linguis Jesum esse Christum, miraculisque
docebant in Christum esse credendum. S. S. enim separatim
ab Apostoli testimonium non dedit. Confr. Heb. 2. 3. 4.
et Joh. 3. 36.

40
et Joh. 3. 36. nec non 1 Joh. 3. 8. Mansio autem et habita-
tio Spiritus S. ejusdem presentiam vel existentiam si-
gnificat ut Joh. 3. 38. 1 Joh. 2. 14. 24. confr. 1 Joh. 2. 3. 6. ista
vero personales actiones non tantum S. Sancto attri-
buuntur, sed et aliis rebus ut scientia Mat. 6. 3. Psal.
3. 12. Eph. 3. 17. Joh. 1. 13. Gal. 3. 12. testimonium, Joh. 3.
26. Deut. 3. 19. mansio, habitatio, Joh. 2. 3. 6. 22. Rom. 2.

18. Consolatorem Joh. 4. 26. S. Sanctus consolatus
est plenam rerum celestium notitiam et assistentiam, non
tantum discipulos ob abisum Christi tristes effectos,
sed etiam nobis gaudium generat Act. 13. 22. Rom. 19.
11. 1 Thess. 1. 6.

Cujus inspiratione precamur. Rom. 8. 26. S. Sanctus
nos ad precandum excitat animi devotionem, et in de-
prudentia, plenam acquiescentiam producit inimple-
tis, quando dubii sumus, quomodo preces formare de-
beamus instruit Spiritus sanctus suspiria, ac genitus
inspirat, unde dicitur peccatum. Zach. 12. 10.

Efficacia regeneramur 1 Joh. 3. 2. Tit. 3. 5. S. S.
enim in nobis spiritum vitam aeternam generat, nos ad pieta-
tis opera excitat, consideratione rerum divinarum et gra-
tia dei Eph. 3. 18. Cap. 1. 19. 20. Cap. 4. 20. sicque vitam re-
generationem operatur.

Sine mensura

Sine mensura datus est S. S. Filio dei unigenito.
Joh. 3. 34. Heb. 1. 9. dedit quidem Deus et dat aliis quod
S. Sanctum; sed non tantā copiam quantā Cōs. Dno
dedit.

Per eundem. scilicet Cōs. D. effusus ē S. S. in A-
postolos: Act. 2. 23. juxta promissum suum Joh. 23.
26. et sic Deus per Cōs. D. implevit quod per Joēlem
promissit. Unde etiam de Donum. Act. 2. 28. S. S. enim
est donum Dei et Cōs. sicut promissum. S. Sanctus
q. 33. significat rem ipsam promissam, scilicet S. Sanctum
ipsum simili modo ut Luc. 24. 39. Joh. 7. 39. Act. 1. 74.

Pignus aeternae hereditatis dicitur S. S. Eph. 1. 14.
ut ea certiores reddamur de ea obtinenda. In Tre-
co est Arrha vel Arrhaba qua in concessum so-
let dare illi cum aliqua merces promissa ē sub ea
conditione si officio suo ritē defunctus fuerit;
estq. haec significatur, et vitae aeternae accommo-
dator vox est Arrha, quā pignoris. Vid. Croll.
de Spiritu Sancto Cap. 4. In omnem deducit
veritatem Joh. 16. 13. nempe salutare, ita ut
omnia sciamus, quae ad salutem pertinent.

Confessio

CONFESSIO

Credimus Sanctam Chri-
stianam Ecclesiam, o-
mnium electorum dei
a constitutione ejus ad-
signam usque mundi: congre-
gationem, cujus caput est do-
minus et servator Iesus Cōs.
Norma, verò doctrina sancti
ejus Apostolorum. Hanc Verbum
dei gubernat. S. S. ducit, in ea
sinceri Cōs. oēs versari tenet.

FONTE. S. S.

Ecclesia sancta Cōs. est con-
gregatio Electorum 1 Tim. 1.
15. Hujus caput Cōs. Eph.
11. 22. Cap. 3. 23. Norma do-
ctrina Apostolorum Gal. 1.
8. 9. Hanc Verbum Dei gu-
bernat Heb. 4. 12. S. Sanctus
ducit Eph. 1. 17. 18. In
haec Christiani versari te-
nentur. Heb. 10. 25.

NOTAE QUAE DAM.

Ecclesiam. In novo Testamento Nomen
Ecclesiae significat vel vincula. Cōs. Fidei
vel charitatis Unitatem, (i. vel unam) Fidelium per
ordem diffusam multitudinem, ut in presenti Confessio
et Symbolo Apostolico. Credo Sanctam Ecclesiam
Catholicam sic 1 Tim. 1. 13. Eph. 1. 22. Cap. 3. 23. 24.
29. 32. Col. 1. 18. vel particulares coetus, in una provin-
cia ut Apoc. 1. 20. Act. 9. 30. 1 Cor. 16. 19. Gal. 1. 2. Civita-
tes ut 1 Cor. 1. 1. 1 Thes. 1. 1. Col. 4. 16. Act. 2. 1. 3. Cap. 11. 22.
aut dona.

aut donō Rom. 16. 5. Col. 4. 16. Philemonis, 2. 2. 1 Cor. 16. 19.
existentes, Vbi nota Imō: Quod ex ista duplici Ecclē
notione Visibilis et Invisibilis Ecclē denominatio
in invaluit apud Theologos. Ad dō: Pro diversa si-
gnificatione Ecclē: diversa etiā sunt ejusdem præ-
dicata, privilegia, et elegia, quæ enim de Univer-
sali et invisibili, Ecclē dicuntur. 1 Tim. 3. 15. Joh. 10.
16. Eph. 1. 22. Cap. 3. 22. 23. Mat. 18. 20. Cap. 28. 20.
non conveniunt cuiq; particulari Ecclē Act. 9. 2. 2 Tim.
1. 13. multi enim sunt in Ecclē, qui non sunt de Ec-
clē Act. 3. 2. et Joh. 2. 19. Itio: Quando discursus in-
sistitur de Ecclē, circumspēctos nos esse oportet, ne
homonimia termini Ecclesie nos in errorem deducat.
Sanctam. Non civilem congregationem, non seculi
erroribus Gal. 1. 8. 9. Heb. 13. 8. 9. Col. 2. 8. 9. et moribus
Eph. 5. 25. 26. 27. inquinatam Crām enim debent esse
Sancti Act. 9. 13. 32. 4. Cap. 26. 10. 1 Petr. 1. 4. 19. 12. 16.
2 Petr. 3. 11. sed segregare à profana hominum turba,
et cultui Divino dedicatum, verorum enim Ecclē
membrorum est, Laudes deo et Crō dicere Eph. 3. 21.
Heb. 11. 12. preces fundere. Act. 12. 5. 1 Cor. 14. 14. 15. Ver-
bum dei prædicare, audire. 1 Cor. 14. 26. 27. 28. 29. 30. 31.
1 Tim. 2. 6. 2 Tim. 4. 2. Cui profiteri Mat. 10. 32. Mar. 8. 38.
Luc. 9. 26. Cap. 12. 8. Joh. 1. 20 1 Tim. 6. 12. 1 Joh. 4. 23.
1 Tim. 1. 8.

42
2 Tim. 1. 5. Rom. 1. 16. invicem commonefacere. Heb. 10. 24.
25. per bonorum operum exercitium, alios ad officium
pietatis et charitatis provocare Mat. 5. 14. 15. 16. Tit. 3.
15. Phil. 4. 8. 9. 1 Petr. 2. 11. Cap. 3. 15. 16. ritusq; à dei Filio
Crō Dnō institutos debita cum reverentia et dilige-
ntia, usurpare Mat. 23. 19. 1 Cor. 1. 23. = 30.

Crānam: Non veteris Testamenti Act. 15. 10. 11. Cui
deus variis modis locutus est Heb. 1. 21. etiam per An-
geles Act. 7. 37. et sequeb. Heb. 2. 3. se etiam quæ per
Crām Dnō antiquis Patribus fuit promissa Gal. 3. 14.
Joh. 1. 6. fundata Heb. 2. 3. Joh. 1. 27. cuiusq; arcana anti-
quis fuerant cognita. Rom. 16. 25. 26. 1 Petr. 1. 11. 12.

Electorum Secti ad gratiam; Vbi nota Imō: E-
lectio stylo Scripturæ significat actualē seques-
tionē ad aliquem statum, quō ceteri carent, quar-
tis electio fuit Israëlitarum in peculiariem dei po-
pulum ut Deut. 7. 6. Cap. 14. 2. Jacobi et ejus posteroro-
rum ad eximia privilegia Rom. 1. 11. Cap. 11. 28. Duo.
Decim Apostolorum Discipulorum in Aptatu Luc. 6.
13 Joh. 15. 19. ita qui ex profano vivendi genere ad E-
vangelicam gratiam, ac per consequens ad salutem sunt
assumpti, ac vocati, de **Electi** Eph. 1. 4. Confr. 1 Cor. 1. 27.
Jac. 2. 5. 1 Petr. 1. 1. Cap. 2. 9. 10.

Atis: Electio in se includit quandam præventionem
in vocatione.

in vocatione verò ad Evangelium Deus nullos voluit
preterire. 1 Tim. 2. 4. Tit. 2. 11. 12. et sequitur Ergo Electio
non potest dici vocatio.

R. Et si Deus omnes velit ad cognitionem ve-
ritatis Evangelicæ pervenire, vocati tamen ad Evangeli-
um possunt dici Electi. Adm. Quia ante Evangelii
gratiam, multi non fuerunt adsciti in populum Dei.
1. Cor. 1. 17. 19. 20. Neque Judæis fuit manifesta vita æ-
terna. 1 Tim. 2. 6. Adm. Ut ut Deus gentes quoque, nun-
quam sine documentis, ut: Creationis, Conservationis,
et quotidiana providentiæ reliquit. Act. 17. 16. 17. Cap.
17. 30. Singularibus tamen vocationibus non fuit
dignatus ante Evangelium. Adm. Sapientissi-
mè et admirabili Dei consilio, non omnes homines
simul vocat, sed per vias. Mat. 10. 5. 6. Act. 13. 46.
quia nec Gentiles simul et semel vocari con-
f. 1. Cor. 1. 22. Jac. 2. 5. 1 Petr. 2. 9. Si qui verò Adm. Parent
vocationi Divinæ, et in quibus assequitur Deus su-
am intentionem promissionem vocantur Electi. Mat.
22. 14. Cap. 24. 22. 24. 1 Tim. 2. 10. Apoc. 17. 10. et quidem
Dei Rom. 8. 33. Mat. 24. 32. Col. 2. 12. Tit. 1. 1. Prout verò
illa Syllō

13
illa Syllō theologico solet vocari Electio ad gratiam,
ita hæc Electio ad gloriam. Illa requiruntur homi-
nes in populum Dei. Hæc annumerantur salvandorum
numero. Illius objecta sunt peccatores. Hujus credentes
in Christum et poenitentes. Adm. Quatenus jam. Syllō
theologorum. Prædeterminatio scilicet Dei decre-
tum, de Salute et damnatione hominum, Syllō tamen
Sacra nunquam significat decretum de Salute ho-
minum seu Electionis ad gloriam; sed potius de-
cretum Dei, de vocatione ad Gratiam Evangelicam,
seu Electionis ad gratiam, ut loca. Rom. 8. 29. 30.
Eph. 1. 5. 11. 2 Cor. 1. 2. Consideranti patet. Adm. Deus
ab æterno quidem decrevit homines ad participationem
Evangelicæ gratiæ, ac ad Sanctitatem vocare. Eph. 1. 7.
1. voce Electionis pro ejusdem decreto accepta. 1 Tim.
1. 9. et sequitur Rom. 8. 9. Eph. 2. 3. 6. per fideles salute
donare. Mat. 25. 34. at que niam. hujus decreti execu-
tio in tempore debet fieri, per vocationem, salvandorum
etiam numero, cum vocationi homines parent, et vitam
eidem conformant, tunc eliguntur ad gloriam et in scri-
buntur. 1 Petr. 1. 10.

Proinde utò: Quemadmodum hoc æternò suo de-
creto Deus

decretō Deus non eligit homines ad salutem, vel con-
demnationem., sine conditionum respectu, sed imple-
tis conditionibus, decrevit eligere ad gloriam, ita fi-
des et obedientia non consequuntur actualem Electio-
nem ad Gloriam, sed antecedunt fides enim et con-
ventio sunt antecedanea, et necessaria ad salutem re-
quisita vid. de Fide. Joh. 3. 16. Cap. 6. 40. Cap. 8. 24. Rom.
10. 9. de Sanctimonia. Mat. 5. 40. Cap. 6. 31. Luc. 13. 35.
Rom. 8. 13. Hinc eos elegit Deus ad salutem, quos
vult salvare, et non nisi infideles condemnare, atque
tantum auctu fideles vult salvare. Marc. 16. 16. Et
non nisi eos qui auctu fideles sunt elegit ad salu-
tem, et qui infideles sunt eos rejicit in damnationē.
Deus enim vult sui decreti infideles non facit, Quia
re objecta electionis ad Gloriam sunt homines cre-
dentes et Sanctimonia dediti.

Obiectio: Electio et salutis videntur excludere
conditiones Rom. 9. 11. 16. 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 5. Mat.
20. 16. Cap. 2. 13. Apoc. 21. 27. coll. Apoc. 17. 8. Rom. 11. 32.

Rj. Quod Locum Rom. 9. 11. 16. attinet quemadmodu
torius Epistola ad Romanos argumentum est iustifi-
iustificari.

44
iustificari per fidem et gratiam. (Xti non per Ceremonias
aut opera legis ita enim Cap. 9. ostendit Apostolus
gentes iustificatas esse, qui amplexi sunt fidem, Ju-
daeos vero rejectos, quia eam viam justificationis reje-
cerunt, suam vero iustitiam in Lege Moysis, non in-
gratia. Xti quodiverunt vid. 9. 30. usque finem et Cap. 10.
22. Cap. 11. 20. 30. et sequens. Ad verò fuit divina volunta-
tis, quod in filios Abrahæ voluerit optare, non tantum
carnalem ejus posteritatem, sed etiam alios fideles,
qui et si non secundum carnem, at secundum Dei pro-
missionem fierent ejus filii. Amō. Abrahæ filii fa-
erunt secundum carnem Jacob, et Esau, a familia
tamen Abrahæ sunt exclusi, Isach. verò et Jacob, ad-
sciti sunt in ejus familiam, ut essent heredes bene-
dictionis Abrahamæ promissæ, idque iustum non fuisse.
(cū Deus sit omnium Dominus cujus est, quos
et quales quove tempore velit eligere.) probatur E-
xemplō Esau. 9. 12. Jacob enim gemellorum Re-
becca. Filius minor prelatatus fuit majori iussu Esau
ex sola Electione Divina.

Atq. Dicitur tamen 9. 11. 12. haec Electionem exclu-
si pte ipsa opera

ipfa opera: *R.* Imò: Quia non est sermo de Electione ad
Gloriam Caelestem, et reprobatione ad infernum, sed de
Electione bona non solum temporalia, ipsi Jacobo pra
Esau indulgentia. *Ad:* Nec loquitur Apostolus de Ja
cobo et Esau tantum personaliter, sed de posteris eorum
Gen. 25. 3. quod scilicet posteris Esau seruirent posteris Jacobi;
Esau enim potentior fuit Jacobo Gen. 32. 7. sed Esau
posteris ipsi Idumaei ab Israelitis fuerunt subacti 2.
Reg. 8. 14. 3. Reg. 11. 15. 7. Reg. 9. 28. Cap. 14. 2. et deinde in
Captivitate Babilonica relictis; Unde multis post eor
nativitatem impletum Mal. 1. 34. neque spiritualiter, o
mne Esau posteris petierunt, neque omnes Jacobi posteris
salvati sunt, similitudo itaque in eo est, quod nec Jaco
bo prelatio, nec Cantis vocatio contingit ex eorum operibus
sed ex sola Dei gratia.

Offis: Dicitur Esau odio habitus 9. 13.

R. Odio habere hic significat minus diligere vel ne
gligere, aut post ponere Gen. 29. 30. 31. Deut. 21. 15. Mat.
24. 26. sic Luc. 14. 26. Joh. 12. 15. coll. Mat. 10. 17. Obiecti
quidem sibi tacite Aptus, si Deus sine respectu operum
Jacob.

Jacob dilexerit, Esau odio habuit, fuit injustus, sed ha
dicere impium esse 9. 14. dicit Aptus. Ac promde dicta
applicat suo proposito, scilicet ut: Electio Jacobi pra
Esau, ita. Filiorum quoque fidei Abrahae id est: Caelestium
pra. Filiis carnis, de quibus. Iudeis nulla fuit debita, d
solum misericordiae fuit, Et nulla est iniquitas in
carnalium Iudeorum repulsa: quandoquidem tuam
generacionem carnalem soluerit fide exornare: et in
Gentilium ad benedictionem Abrahae posteris promif
sam admiffione.

Offis: Ut Deus deus misereri, ita et indurari a 9. 22.
22. Illud propria Dei voluntatis est, sine ullo operum
respectu. Et hoc?

R. Opponit quidem Aptus haec duo: misereri et
indurari, ut indurare sit, non misereri; cum alitem
misereri sit liberare a peccatis, indurare eris relin
quere peccatorem, in sua duritia, uti Aptus se ex
plicat 9. 22. At misereri est solius Dei, peccatoribus
vero non Deus infundit propriam duritiem, se pec
catores se indurat, Esai. 1. 16. Psal. 99. 8. quod in Pha
rahone quoque patet, qui in Scriptura tanquam specula
indurantis

indurationis proponitur, Pharaoh autem non a deo, sed a
militia sua fuit induratus directè. Ans. Quia deus in-
durare voluit, cum decies per Moysen demissionem populi
Hebraei ipsi mandaverunt 1100. Si deus directè voluisset
indurare, Pharaoh dei voluntati se conformando non pre-
casset, cum dei voluntas, sit omnis bonae voluntatis
mensura; quin nec deus puniret Pharaohem; Deus
enim eorum Ulcor non est, quorum est Tutor. 1110.
Cum S. Sacra Pharaohem accusat Exod. 8. 15. Cap. 9.
32. Cap. 10. 37. Cum ipse Pharaoh licet impius non
in deum sed in se conjicit Exod. 10. 16.

In locis 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 4. 5. non excludit deus
conditiones, postquam dignatus est, nos ad gratiam Evan-
gelicam; admittere potius illa dei gratia, quatenus si-
ne operum nostrorum, meritis voluit nostri misereri,
impellere debet ad nostra officia. Deus autem qui est
summa Majestas, et qui in se omnes perfectiones
possidet, nostri non indiguit, dilexit tamen nos, non ob pro-
prium utilitatem, non ex passione quadam, non ex igno-
rantia, previdit enim nos saturos, ingratos et hostes
ac proinde non ex operibus nostris sumus, ejus gratia et vo-
catione consecuti.

Locorum

46
Locorum. Mat. 16. et Cap. 2. 29 Non iidem videntur esse
sensus quemadmodum enim Mat. 22. 16. Vocatorum nomine
intelliguntur, qui vocationi re ipsa parent et Evangelio
se fibem adhibent, ut: Rom. 1. 6. 1 Cor. 1. 2. 29. Iud. 1. 1. ita
electi sunt qui singulari sanctitate, aut peculiaribus do-
nis divinis pra aliis Evangelio parentibus, electis
eminet, ut vox illa accipitur Psal. 88. 4. Cap. 10. 26.
Esai. 42. 1. Cap. 45. 2. Rom. 8. 13. 2 Joh. 1. 8 juxta para-
bolam enim vocari dicuntur qui in vinea operari fue-
rant Electi vero qui licet aestum diei non pertulerant mer-
cede tamen aequari aliis, quin prius illis solutum; et
Mat. 22. 12. vocatorum nomine indifferenter omnes illi
intelliguntur qui ad coelestia gaudia merentur, seu
annuunt, seu non, ut Mat. 7. 14. Electi vero signifi-
cant, qui credunt Evangelio, et secundum ejus doctri-
nam vivunt.

Apoc. 21. 27. Liber vitae non excludit conditiones
illas, quae requiruntur ut illius Libri catalogo inscri-
bantur; immundi enim homines illi non inscribuntur,
verum quemadmodum Libris Civium, Militum, ut no-
mina inscribantur, homagia debent praestari a Civilibus
et Militibus, et ubi fidelitatis aut officii limites
exceperint

excesserint, expunguntur, ita Libro vita. nomina. Fide-
um inscribi et a fide deficientium deleri dicuntur Psal.
65. 29. Rom. 11. 22. Sensus est, quod Deus tum Iudeos
tum Gentes peccati et mortis reos fuisse arguerit, conje-
cerit, et quasi argumentando conclusit ob incredulita-
tem cum obedientia conjunctam §. 30. ob id, tanquam
carceri §. ut Gal. 3. 28. incredulitatis conclusos in eam
incredulitate Deus reliquerit, ut staturo tempore gloria
misericordiae Dei eluceret, tum erga Gentes, tum erga Ju-
deos. Nota 1°: Et intentione Dei omnes homines ef-
sent salvandi Ezech. 18. 32. Cap. 33. 11. 1° Tim. 2. 4. 1° Pet.
3. 9. 1° Tim. 4. 10. quem in finem Deus per Evangelium
serio vocavit, si nollet autem omnes salvari, vel suf-
ficienstem gratiam iisdem largiri, quare vocasset. Quo-
modo posset Deus inobedientes incredulitatis convin-
cere? Rom. 11. 32. 1° Sai. 5. 4. Joh. 1. 9. quomodo posset
nolentes reprehendi ut Mat. 11. 20. et seqbus Luc. 12. 47.
Iac. 4. 12. 1° Sai. 23. 1. et seqbus.

2. Unde itaq. est, quod huic Dei intentioni, ejusque
gratia sufficienter indulta non semper succedat eventus.
R^o 1° fit ex libertate et diversae dispositione ac do-
cilitate vocatorum. Vid. Deut. 30. 19. 2° Reg. 18. 21. Apoc. 22.
17. 1° Joh. 24. 15.

47
Joh. 24. 15. Eph. 3. 7. 5. 9. 2° Cor. 5. 20. Luc. 19. 42. Conf. 1° Sai. 1. 2.
3. 2. Cap. 5. 1 = 5. Cap. 65. 2. 3. Cap. 66. 4. Ezech. 12. 2. Mas. 23.
37. 38. Luc. 7. 30. Joh. 5. 39. 4a Act. 13. 26. 1° Sai. 30. 14.

Excipis Amo: D^o tamen Deus vel precipere 2° Reg.
16. 18. 3° Reg. 22. 19 = 23. et operari Ezech. 62. 12. 1° Reg. 16. 14.
Ezech. 14. 9. coll. cum Jer. 20. 7. peccata, quae impedimenta
sunt salutis.

R^o Qui odio habet peccatum Psal. 5. 7. non vult, qui
illud perhibet, non percipit, qui punit, non facit; Atque
Deus peccata odio habet, prohibet, peccatorem, punit, Et
nec vult, nec precipit, nec facit peccatorem; Deinde 2° Reg.
16. 18. Precipit proprie et permissivè debet accipi, ut duo
significare possit Amo: Permissit Deus enim videns
ipsum Semei insensum esse David, et propensum esse
ad eum, malevolentiam ex proposito voluit permittere,
ut malevolentiae animum evemeret. 2° D^o: Positivè ordinavit
in poenam Davidis sicut Molossi ligari suis non ad o-
mnes, sed ad aliquem, laxatur sic Mat. 19. 17. mandavit,
significat permittere, ita tamen ut non nisi publica Au-
thoritate per libellum repudiaretur uxor, sic precipere si-
gnificat ordinare 1° Reg. 13. 7. 3° Reg. 17. 7. Cum itaq. David
consciens esset suorum delictorum, ex injuria tollerantia
ne quis.

nō quis noceat ipsi. Semel dicit eum: c. deo missum esse
f. et si forte res aliter se habuisset; ad ipsum flagellan-
dum; nam impij quorū nihil possunt fieri, nisi deus
permiserit, facultatemq. in bonum finem conceptum
non subdaxerit.

2 Reg. 22. 19. = 22. Videt Symbolica visio describi
cujus fines potius quā circumstantia essent urgen-
da. sicut parabolarum; ac proinde f. 22. Verba non de
dei positive precipientis; sed permittentis. Diabolus
tamen illudere paratum ob Achab deceptionem, diri-
gentis, similia. Verba iubentia vident Exi. 2. Ioh. 22.
22. quae tamen potius promissionem, et actu promif-
sionis quasi accelerātionem declarant. Ita f. 23. de
us dedisse. Spiritum mendacii non impediendo scilicet, quia
laxando diaboli habenas ad deceptionem, tantā enim
providentia. Deus omnes voluntates continet, ut nec
Diabolus possit quicquam agere, nisi deus permiserit.

Reg. 16. 14. Nequam ille Spiritus, vel fuit di-
abolus, vel aliquis morbus Melancholicus ac Mania-
chus, qd. est improbabile.

Si Prius: potuit Diabolus à deo permissionem ha-
buisse ad castiganda. jam patrata, non verò ad nova pec-
cata necessitate producendo. Si Posterius: Negari non
potest morbos

48
potest morbos à deo immitti, et maxime in Paul. in vi-
dendo Davidi Successionem in Regnum, voluit occidere,
ut: Cap. 18. 19. qui Status Saulis levabatur per Musi-
cam. Exhilarantem, et tristitiam fugantem.

Et Sai. 62. 19. Vel id est quod deus Judaeos à devitiis
suis itineribus non abduxit, qui deum non timuerunt.
Vel id quod permisit aut etiam objecit occasiones
errori. ob eorum peccata, ingratitude enim hominum.
Deum ad id provocat ut permittat eos in scelera labi
in iisdem haerere, simul etiam obdurari.

Ezech. 14. 9. Deus non decipit ut Aut hor mendacii
sed dici potest decipere, nimis duro termino, quatenus vel
contrarium coentum ostendit illis verbis, quae Prophe-
tae, quasi ejus nomines praenunciaverunt; Vel permisit
et non inhibuit mendaces Prophetas, eorū variis per-
missiones, ad tempus tolerando, ut scilicet is qui Spiritui
veraci repugnat, condigno judicio permittatur mendaci
Spiritui fidem adhibere.

Ier. 20. 7. Quamvis cogitari potest, haec verba fuisse
Jeremiae, ex infirmitate impatienter querulantis, aut
ex pusillanimitate, vel anxietate animi vociferantis
ut: f. 8. 9. de dei tum auxilio non desperantis f. 11. 12.
potest, tūm is sensus Verborum. Quodcum ille detrecta-
verit manus Prophetae. Deus ad id eum sua absentia
permissione

promissione compulsi, ac amen in varias civium et Hosti-
um arumnas devertit, quasi a Deo tacite ad eas fuisset
inductus, cum ei munus imposuit. Alii Verba Jeremia
ita exponunt, subinde Scriptura dicit, factum esse
aliquid eo consilio et affectu, quod plerumque ab hominibus
fieri solet, licet re ipsa aliter se habent. Sic jubemur
a Christo odisse Patrem, Matrem, quin et animam id
est eorum suggestiones relinquere Luc. 14. 26. cum de
legi aut voci repugnant, quod tamen re ipsa potius
sit ea amare, quam odisse. Sic Christus Gal. 3. dicitur
pro nobis factum maledictum, quia talia passus est,
qualia patiuntur, qui a Domino sunt maledicti. Sic
Jeremias inductus a Deo dici potuit, quia talia per-
tulit, dum et obsequitur, qualia, qui ab illo in in-
sidias inducitur, sustinere solet.

Talis vero promissio Deo, tanquam actio solebatur
tribui, tum quia sine permissionis Divina concursu,
nulla actio potest ab hominibus, vel Diabolo presta-
ri, tum quia tales actiones libere a Creaturis de-
terminatas Deus dirigit, in certum finem, saepe con-
tra hominum intentionem unde illud Prov. 3. 24. tum quia
saepe ex Dei promissione probabiliter exigit eventus, quam
homines intendunt, alias non secuturus si Deus non impediret.

Excipis.

49
Excipis Ad: Deus id facit proposito, non potest consequi
peccatum, ut Gen. 4. 3. 7. 8. Cap. 50. 20. Act. 2. 22. Rom. 1.
24. 36. 38. 1 Reg. 2. 23. 2 Thess. 10. 11.

R. Et si Deus talia faciat, qualibus homines
libere abutantur ad peccatum Rom. 2. 4. 5. 6. id tamen
Deus non facit unde necessario sequatur peccatum.

Gen. 4. 3. 7. 8. in Historia Josephi considerandum.

Ad: Quod fratres ipsum voluerint occidere, Deus au-
tem non permisit Gen. 37. 20. 22. sed potius Ad: Ipso-
rum scelus, ita Deus direxit ut venderetur Gen. 37. 26, ut sem-
per vivo prospiceret Deus per eum, procorum sustentationem
tempore famis futurae, Unde dicitur Deus eum misisse.

Gen. 4. 35. At cum Ad: Hac malitia voluerint
fratres ejus exaltatione impedire Gen. 37. 11. medianthib;
machinationibus Fratrum, Dei consilium, ad Regiam
dignitatem extulit.

Sic Act. 2. 22. Decretum fuerat a Deo, ut per mortem
Christi redimatur genus humanum, cujus consilium Iudei
ignari, cum nulla necessitate ex solo maligno animo Christo
insurrexerunt, Deus quoque ipsis Christum tradidit, exposuit,
occidendum permisit, non vero ad id eosdem impulsit, licet
enim prouideris eorum malitiam ut visio praeponit

rem visam.

rem visam; ita futura occisionis praesentia ex sup-
positione actus futuri facta, antecedenter Authores non de-
terminavit, non necessitavit ad illum actum, quem libere
decreverat efficiendum.

Rom. 1. 29. 26. 28: Quomodo verba activa saepe
Hebraeis permittenda. significacione habent. ut: Psal. 118.
10. coll. Act. 2. 27. Deut. 23. 12. et medicus egrum sibi relin-
quendo, morti tradere dicitur; ita hic tradere non significat
impellere, incitare, sed permittere. ex Psal. 80. 13. eorum. cul-
pa excitatas passiones non conscribere, earum occasiones
non ^{sub}prostatere. Tales occasiones sunt saepe honores, deli-
ciae, quibus Deus, impios quoque, solet cumulare, quibusque
cum bene possent, et deberent uti, arripiunt eas pro
Materia peccatorum, uti Jer. 49. 16 = 20. confr. Rom. 2. 12. 13.

Reg. 2. 23. Dicuntur Ithi Filii non audivisse Patrem
monentem, quorum inobedientie in malo obstinate ratio
adei videtur: Quia Deus voluit eos occidere. Verum pi-
cula quia non indicat causam vel decretum peccati eorum
sed magis quod Deus suam de illis occisionem non revela-
verat voluntatem; sed potius convenienter Dei sanctita-
ti et iustitiae peccatum eorum dicitur esse causa, quare
non obedierint Patri, ob idque Deus occiderit, unde vox He-
braea potius per quare vel ideo quam per quia debet
transferri.

50
transferri, sic conjunctio causalis ponitur pro conclusiva
eventum significante. Gen. 9. 15. Psal. 115. 16. 2 Cor. 4. 13. Jer. 29.
16. sic Rom. 1. 28: Possit etiam is sensus per indirectum
dari quod Deus per multa eorum scelera permittens eos in
iudicium obfirmari, et decrevit eos ex vita tollere, ad reparan-
dum populi scandalum ab iis datum, et ad terrorem facien-
dotum; ac proinde cum noluerit extraordinaria gratia eos
misereri, et corrigere eos, illi cominus obediverunt Patri.

2 Reg. 2. 10. Dicitur Deus mittere operacionis erroris lan-
xando scilicet habenas Diabolo et Antichristo, neque ne-
cessum deo id positivè facere, cum ipsi ad hoc sunt
promptissimi modo non impediuntur sic Deus dicitur
commovisse Davidem. 2 Reg. 22. 1. ad numerandum populum
et a his adulationibus commoveri permitti sic Gen. 29.
10. coll. Rom. 11. 2. 9. 10. Proinde etiam ut credant menda-
cio particula ut non causam formalem, sed tantum con-
sequentiam significat, Deus enim hoc fine immittit
Antichristum, ut homines agnoscant suam infirmita-
tem, contra eum se muniant, et contra agnoscant grati-
am Christi, ac Antichristo resistant, ut homines qui Christum
sequi volebant, credunt mendacio, aut ejus miraculis, pro-
missis, cum tamen possent resistere 1. 12. 13. 14.

Ex. p. 13.

Excipit Alid: Videtur Deus positiua esse causa
quod non credamus 2 Cor. 2. 24. Joh. 12. 30. 40. Act. 28. 26.
coll. Esai. 6. 9. 10. et mali simus, Exod. 9. 25. Cap. 9. 12.
Cap. 10. 1. sic 2 Reg. 12. 11. 12. coll. cum 2 Reg. 16. 22. et per-
consequens peccata peccatis punire.

R. 1 Cor. 2. 14. Animalis homo significat illum, qui
sensibus et mandatis rebus ita deditus est, ut non assur-
gat supra sensus, et vitam animalem, brutis quoque commu-
nem, qui tamen si ratione vellet uti posset assurgere ad spi-
ritualia dijudicanda, at quia concupiscentiis carnalibus im-
mersus est, nec percipit, nec potest percipere, aut approbare.
Rom. 8. 5. 6. 7. 8. 9. s. tantum animalium hominum est men-
tio Iud. 9. 19. i. cuius in habitatis ipsi sunt causti, et
non Deus accusandus.

Joh. 12. 29. 30. Act. 28. 26. coll. Esai. 6. 9. 10. Excecatio
est quedam mentis habetudo in videndis diuinis ad-
recipiendam doctrinam coelestem. In excecatione adest imo:
Prauus affectus, quoque lumen dei ipsi positum con-
templari noluit, ut qui claudit oculos, vel tabulatum se-
nestrae contra solis radios; Quem effectum excipit Alid:
Carentia luminis cum morali impotentia vivendi verita-
tem diuinam. Unde patet quod proprie hos se excecantes
Sap. 2. 21. Ezech. 12. 27.

Cum itaque

51
Cum itaque Esai. 6. 9. 10. Deus videatur Esaiam percipere
ut excoecat Iudaeos, vel id significat, quod obscure et per
parabolam ipsis loquatur, ut fecit Christus dominus Joh. 12.
40. Quomodo enim etiam praeiudiciis multi occupari caeci fiunt
Eph. 4. 18. Vel id significat quod pronunciet eos per sua
peccata excoecandos, ac in inuinitatis suis moribus man-
suras, propheta siquidem Esaias de sui temporis et Mes-
sia tempore futurorum Iudaeorum civitate. Excoecatio
itaque tribuitur Iudaeis positivè et directè. Deo indirectè
occasionaliter et improprie quatenus errandi occasiones per-
mittendo, ordinaria gratia eos non circumfussit, Esaias ve-
rò tribuitur per occidens Esai. 6. 10. et Joh. 12. 29. 40.
quatenus produxit eorum excoecationem, cum enim pro-
vidit eos in sua malitia incredulos late futuros, non
potuit falli Scriptura, quia Scriptura id praedixit, quod
futurum erat, non verò futuritionem necessitavit. Unde
etiam Joh. 12. 29. 40. particula causales propterea quia ut,
proprie non sumuntur, sed significant eventum, sequelam,
consecutionis necessitatem, quatenus non potuit convenire
dei praedicationi, et sic cum Iudaei dicuntur, non potuisse
credere, non absoluta, sed moralis necessitas intelligenda,
postquam scilicet, in suis tenebris et malitia animum suum
obfirmaverunt tanquam in praeiudiciis.

Nec est sensus

Nec est sensus Eſai. 6. 9. ad si quis noluerit, ut
ut Iudei intelligerent, et agnoscerent dei oracula, sed pro
Hebraismum, et Enallagen modorum. Imperativus po-
nitur pro futuro, ut sensus sit, audiendo, videndo non in-
telligetis, propria ex negligentia, quem ad modum expli-
catur, Act. 28. 26.

Exod. 7. 21. Cap. 9. 12. Cap. 10. 1. Rom. 9. 18.
Pharao proponitur speculum indurationis, quae est illa
cordis durities, vel voluntatis pertinacia, cum quis nec
mandatis. Prov. 2. 17. nec precibus ac consiliis. Exod.
7. 2. nec promissis aut minis. Prov. 1. 28. 29. 35. 6. Cap. 15.
3. neque flagris cedit, sed potius resistit. Jer. 2. 3. Cap. 5. 3.
ac peccata multiplicat. Jer. 13. 23. Cap. 17. 2. Cap. 3. 12. vid
exempla. Gen. 4. 13. 1 Reg. 2. 22. Cap. 17. 15. 2 Per. 16. 13.
Jer. 2. 20. Mat. 23. 9. ita ut induratio in se completa-
tur voluntariam. militiam peccantis. Psal. 77. 8. Heb.
2. 1. 8. Cap. 4. 7. Zach. 7. 12. et pertinacia perseverantia
in male proposito. Proinde. Pharao quoque proprie et
directe ex sua malitia. valde aduratus non a deo, alia
enim peccasset, non dimittendo populum, cum dei volun-
tas regula sit bona actionis. Deus itaque. Pharaonis
indurationem non intendit directe decies enim non prae-
cipit.

52
praecipit dimissionem populi nec reluctantem primum
set, quoniam Scriptura tandem indurationem Pharaoni ascri-
bit. Exod. 8. 15. 32. Cap. 9. 27. Cap. 10. 3. 7. quod ipse quoque
Pharao confiteretur. Exod. 10. 16. Cap. 9. 27. Unde emol-
litio. sensum. et per partes ab ipso Pharaone. facta. pri-
mum scilicet solis Hebraeis permittendo, abire, Exod. 8. 28.
Deo et Liberis. Exod. 9. 10. 11. 27. demum armentis quoque
Exod. 11. 29. 28. Deo itaque. Pharaonis induratio tribu-
tur permissivè, quatenus non ita tantum permiserit
ut homines solus peracta permittere, sed habens po-
tentiam hominum animos flectendi iisdem. frangendi
Xandi stringendi, facultatem tum non denegavit, nec e-
jus tendentiam, in malum positivè impedit.

Dicitur etiam Deus indurasse plagas, quatenus
eas paulatim. et non exceptivè inmisit, nam non
tantum. Magi similia portenta tentarunt, verum
etiam plagae cessarunt, et requiem dederunt, mol-
lioreque duritia. fuerunt Pharaonis. Exod. 8. 15.
Et sic cum Deus tales remiserit plagas, quae
ob brevem duritiam. et levitatem. non emolliuerint
Tyranidem. Pharaonis ejusdem duratio deo ascri-
bitur sed indirecte quae enim flagella cum debebant
emollire.

emollire contrarium. effecerunt.

Abis: Ille induratur, quem Deus vult Rom. 9. 18.
R: Opponit Apostolus Paulus miseri et indurati. maxima. Misericordia est liberare a magna Miseria; id est peccato. Et indurare est in peccati duritie relinquere, quando aut Deus longanimus est. Rom. 2. 3. 4. 5. aut gratiam nimis copiosam indulget, nec omnes peccati occasiones tollit, ut: Ezech. 14. 2. 2 Reg. 12. 11. 12. coll. 2 Reg. 16. 21. 22. Deus deus suscitare, dare malum non quod quicquam mali mortalis positivè faciat, sed Amo: quatenus peccatum paritur fieri, quod tamen noverat futurum in impediverit. Ado: quatenus circumstantias et determinatam peccatoris occasionem, intentionem in quoddam objectum dirigit, Absolonis itaque incensum Deus, nec positivè efficiendo, negativè nec sufficienter, ad malum vitandum, et bonum agendum, vires subtrahendo fuit operatus. Verum ob Davidis adulterium Deus etiam Amo: in domo illius simile quid fieri permisit, tanquam iustus Iudex Eccl. 7. 27. et quid Ado: in oculis eius, sine respectu eius, cum non posset David prohibere. Atio: Filius Absolon violavit Patris concubinam. Atio:

Atio: Publicè, cum David in secreto violaverit Bethsabe. Quibus circumstantiis si jungas persecutionem Absolonis, possunt reputari pro poena. Davidis, ejus culpæ respondente. Quibus ita intellectis propriè, non potest Deum peccata peccatis punire, ipsi enim homines pro sua malitiâ occasionem peccandi, et perseverandi in peccata ex actionibus Dei accipiunt, ex Dei n. gratia et operacoe. pro diversitate subjectorum diversi, quin etiam contrariè prodeunt effectus ut: 1 Cor. 1. 22. 1 Cor. 2. 6. Act. 2. 14. 2. 13. Luc. 2. 34. prout ex præceptorum institutione, nec non. Solis in ceram et lutum actione. Ex his patet Amo: Deum in conversione hominum non operari irresistibiliter, multi enim resistunt. Et Sai. 1. 2. 3. 5. Cap. 5. 1. 5. Cap. 6. 2. 3. coll. Rom. 10. 21. Et Sai. 6. 12. Cap. 66. 7. Ezech. 12. 12. Matt. 11. 21. 22. 23. Cap. 23. 27. 35. Luc. 7. 30. Joh. 8. 37. 45. Act. 7. 5. Psal. 5. 14. qui verè morem gesserunt vocationi. Divine, id est cum spontanea promptitudine fecerunt, ut. Act. 2. 47. Cap. 17. 14. Deus enim homines liberè obediendi facultate donavit Deut. 10. 19. Joh. 24. 15. 2 Reg. 15. 21. Apoc. 22. 17. Heb. 5. 7. 1 Cor. 1. 20. aliàs frustrantur essent Dei adhortacoe promissionibus et comminationibus.

comminationibus munita, inobedientes enim fierent excusabiles contra. Ioh. 15. 22. Ose. 13. 9. Rom. 2. 2. Prov. 8. 30. aut non essent feriae, quod dei perfectionibus repugnarent.

Prævenit quidem deus nos sua gratia in ipsa conversione nos adjuvat, sine nostra tamen cooperatione respicientiam et ad salutem nostram non consummat. Ier. 7. 3. Cap. 7. 19. Ezech. 18. 30. Psal. 2. 16. 1 Tim. 4. 16. si autem homines deo se opponant, ejus dominium in vindicando et operando est absolutum. Rom. 9. 19. 22.

Excipio: Deo ascribitur conversio ad Eph. 2. 8. Isa. 43. 7. 21. ad Phil. 2. 13. Act. 11. 18. Deus de trahere. Ioh. 6. 44. excitare Eph. 2. 5. illuminare Ioh. 1. 9. regenerare 1 Petr. 1. 3. cor. aperire. Act. 16. 19. circumcidere, Deut. 30. 6. novum creare Ezech. 36. 26. 27. leges eidem inscribere Ier. 31. 33. conf. Act. 2. 8. Luc. 8. 10. Et.

Q. In genere: Amo: Iste loquendi ratio non docet homines passive habere in salutis negotio sed deum esse principalem salutis causam, sine ejus gratia perveniente et concomitante, ad omne opus bonum essemus incapaces. Phil. 2. 13. 2 Cor. 3. 5. Eph. 3. 18. 19. unde deus aliquid efficere, agere, dare de, non tantum cum invenit recipientem.

54
accipientem et libere obsequentem hominem obedientiamque a deo inventa prestat. Eph. 2. 5. Cap. 7. 21. Ier. 31. 18. sed etiam cum deus omnia illa efficit et dat licet ob reverentiam hominum effectus desideratur non sequatur, quod scilicet deus de omnium Salvator. 1 Tim. 4. 10. sic 2 Cor. 12. 19. conf. Eph. 24. 15. Ose. 7. 1. Cap. 11. 3.

Ad: Cum ista loquendi formula sint ut plurimum figurata non ita secundum propriam vires urgenda, aut ultra intentionem dicentis extendenda, neque ex his modus operationis eruendus, sed principalis auctor actionis atque effectus debent respici, scilicet quod Amo: Conversionis causa principalis sit deus. Alto: quod novus effectus sequatur, unde conversio dici solet: Creatio, Generatio, Renovatio,

R. In Specie. Eph. 2. 8. nec fides simpliciter, nec opera dicuntur, Dei donum, sed quod deus nos perficiat velit justificare, atque absolvere, quæ justificatio scilicet deus Creatio non Physica, qui non fit ex nihilo, sed Moralis quia nullo nostro merito, aut saltem antecedente aliquo opere obtrivimus, verum ex singulari Dei gratia in Christo Jesu. Esa. 42. 7. 21. Deus dicitur Creator, et formator eorum quos sine

quos sine ulli eorum opere in populum assumpsit.
ad suas laudes, dicit enim in Scriptura res misera,
et quasi emortua creari, cum renovatus, novumque
vigorem, vel quasi novam vitam accipit. ut: Psal. 102.
30. de plantis revirescentibus loquitur, Ita erat Chri-
stus ritualiter mortuus Psal. 50. 12. conf. Esai. 65. 2. 17. Cap.
66. 22. Unde Cornelius a Lapide in Epistolam Eph. 1. 20.
seu verè, seu minus ait: Difficilius est majoris po-
tentiae peccatorem justificare, quam celum et Terram
creare, quia magis contraria scilicet peccatum et gratia,
qm. aliquid et nihil; sunt enim duo extrema summe
et in immensum distantia et contraria, Deus et pec-
catum. Denique gratia et iustitia est ordinis superna-
turalis et Divini, ubi summa potentia opus est, ut pec-
cator per peccatum depressus est, et obiectus infra oes
creaturas, supra omnes altollatur et assurgat ad iusti-
tiam, fiatq. Dei unicus Filius, et confors Divina na-
tura.

Phil. 2. 13. Deus dicit in nobis operari velle, et perficere,
per gratiam suam praevientem, preparantem, moventem,
et invenientem quatenus intellectum illum illuminat, et
voluntatem

55
voluntatem ad ipsos motus Legis Divinae obedientiam p[er]
promissiones alluciendo, per minas impellendo, per suam
gratiam adjuvando disponit, voluntatis promptitudinem
promovet, roborat, non verò Physicè determinando volun-
tatem ad actum volendi, cui bono enim Aptus §. 12. horta-
retur, ut cum metu operaremur salutem; nam ista p[er]de-
terminatio dissonet etiam ad metam. Deus itaq. opera-
tur velle et perficere, sed ita, ut hoies possint nollet et agant.

A. 11. 18. Deus dicitur dare poenitentiam Peritibus, p[er]
tantum dando illis gratiam, Locum, Tempus, ad poeniten-
tiam, sed etiam effectum et fructum poenitentiae, remissionem
scilicet peccatorum. Sic etiam 2 Tim. 2. 25. Deus dicitur
dare poenitentiam et alias virtutes, suā gratiā excitā-
do, impellendo hominem, ut cooperante eadem gratiā actus
virtutum eliceat.

Ioh. vi. 44. Trahere non semper significat coactionem.
Trahis tua quemq. voluptas, Vi puerum naces bruta
pasnos: conf. Esai. 11. 4. Ita Deus dicitur trahere qua-
do efficaciam suavis suae gratiae allucit et flectit, ad fi-
dem ipsa veritatis et promissorum dulcedine, quae tantum
tractio talis est; ut non nisi volentes sequantur traha-
tem. Cui enim omnes ad se trahit, sed non omnes pati-
untur.

patiuntur se attrahi, Joh. 12. 32. ob cordis duritiem, quin
ipsi quoque tracti saepe resiliant. Joh. 6. 65. 72. p[ro]inde hec
Tracti idem est quod audire, doceri, et discere et discere a
Patre, confr. y. 35. cui parallelum est dari a Patre y. 32.
est enim saepe in hominibus quorundam effectio, quae
comparata est ad credendum in Chr[isto] ut Act. 13. 28. 37. 38.
confr. Luc. 9. 62.

Eph. 2. 5. Aptus agit de excitatione, quae fuit ex
spirituali morte, ea autem non fit sine nostrae coopera-
tione Eph. 5. 14. qualis enim mors, talis et resurrectio,
mors spiritualis fuit. Et resurrectio est involun-
taria Joh. 5. 25. Petr. 2. 6.

Joh. 1. 9. Christus illuminet homines, ignorantiam di-
spellendo per institutionem, tales cogitationes suggerendo,
quibus ponderant, et aestimant, tum oblatam Dei gratiam,
tum virtutem, honestatem, poenitentiam, tum alia quae sunt
salutis. Si qui vero non illuminantur, ipsi sunt causa, quemad-
modum cum quis ad solis lucem fenestram claudit, non so-
lus est culpa, quod non illuminetur, quo videtur esse respo-
ndus Joh. 1. 9. confr. Act. 26. 18.

Petr. 1. 3. Ista regeneratio est spiritualiter mortui
iterata generatio, id est peccatoris immutatio, et renovatio, quod
intellectum

56
intellectum, et voluntatem, opera bona atque effectus. Cuius
renovationis prout gratia divina est primaria causa,
ita secundaria causa sunt homines confr. Eph. 2. 22. 23. 24.
Rom. 6. 4. Hinc ista generatio cum per Verbum fiat Jac. 1.
18. etiam Ap[osto]lis tribuitur 1 Cor. 4. 15. Sic dicitur p[ro]p[ri]a nova Cre-
atura 1 Cor. 5. 17. Gal. 6. 15. quoniam novam habent vitam, no-
vam gratiam, novam spem resurrectionis, novos effectus,
nova iudicia Hinc Apoc. 3. 14. Cui dicitur principium
Creaturae Dei et Esai. 9. 6. Pater futuri saeculi, quia a
Christo cepit nova gens, novus Mundus.

Esai. 16. 14. Operationis divinae non modus irrefragabi-
lis describitur, sed effectus, quod Deus ita illuminavit
Lydiae intellectum, et movit voluntatem, ut non intende-
ret in ea, quae dicebantur a Paulo, sed etiam ea in Cor-
inthios inromitteret Apoc. 3. 20.

Deut. 30. 6. Circumcisio spiritualis o[mn]i est irrefragabi-
lis actio Dei, nam et hominibus ipsis precipitur sup-
flua, et nociva desideria refecare Deut. 10. 16. Jer. 4. 4.
confr. Gal. 2. 11.

Ezech. 36. 26. 27. Nullius Cor dicitur proprie lapideus,
proprie enim est carneum, sed contumaces propria ha-
bitudo inobedientia indurant Cor. suum instar adamantis Ezech.
7. 12. Jer. 5. 3. quod tamen mutare homines supposita gra-
tia divina habent in potestate Ezech. 11. 21. ita ut Cor la-
pideum

lapideum. habere. et dura cervicis esse. identificantur, de
quo vid. Ezech. 3. 5. 6. 7. Exod. 32. 9. Deut. 9. 6. 1. et 7. 5.
Jer. 31. 33. Deus legem Cordi inscribit, cum ostendit intelle-
ctui, quam utilis sit eadem, quam turpe peccatum, quam
amena vita. Cōtra, voluntatem verò impellit, ad eorum
Legum amorem.

Petr. 2. 8. Immutur Deum incredulos iussimō suo
iudiciō potuisse vel determinasse ad poenam; sunt qui
diversum statuant, ut scilicet Deus omnes et si non credant,
potuerit per suam gratiam ad credendum in eum impellere.

Luc. 8. 10. Id docetur: Qui Dei miracula, et celestem gra-
tiam contemnunt, ac profanè vivunt, indigni sūt Mystris
celestibus. Matt. 7. 6. et æquum est ut eadem in parabo-
lis ipsis proponantur.

His: Prædicata Impiorum qd scilicet sint mortui,
Eph. 2. 1. Cœci. Luc. 4. 19. Tenebra. Matt. 6. 23. Arbor ma-
la. Matt. 7. 18. Cap. 12. 33. docent in sui conversione. & merè
passivè herere?

R: Iste descriptiones tanquàm figuratæ a peccati
effectu potius sunt ductæ, et tacite innuunt ad pecca-
toris conversionem Dei quoq; virtutem requiri, quam ut
doceant omnimodam peccatorum impotentiam, cum eni-
a. libi peccatores dicantur dormire Eph. 5. 14. Rom. 13. 11.
1. Thess. 5. 6. 21. Servi Rom. 7. 1. animales 1. Cor. 2. 27. et similibus
phrasibus exprimentur, apparet eisdem non esse omni-
penitus

52
penitus facultate destitutos. Dei tamen auxilium in con-
versione requiri, et Deo esse gratias agendas, quod nobis ha-
bilitatem ad conversionem indulserit.

Eph. 5. 14. Peccatores mortui dicuntur, o naturaliter ha-
bent enim vires Civiliter et malè agendi 1. Pet. 3. 1. Matt.
8. 2. sed spiritualiter. Spiritualem n. vitam non vivunt,
sed in stat mortuorum nullas vivo dignas actiones edunt.
Ita. Spiritualiter quoq; mortui nullas Deo dignas opera-
nes edunt, unde etiam dormire dicuntur, quoniam dor-
mientes honesta non curant, sed tantum imaginantur,
voluptates, et alios vitales actus, usq; dum excitentur,
a gratia divina, viresq; suas convertant ad opera.
Legibus conformia.

Luc. 4. 19. De tali Cœcitate est mentio, quæ non est
conjuncta cum totali intelligendi impotentia conf. Ezech.
6. 1. et Apoc. 3. 17. Spiritualis enim cœcitas est igno-
rantia rerum Divinarum, ignorantia enim p. ratio-
nalem institutionem; ejus liberam receptionem, non
per irresistibilem quondam operationem tollitur.

Matt. 6. 23. Tenebra peccatores vocantur, non qd
non possint illuminari, sed quemadmodum oculi astu, de-
stituuntur, Corpus in suis actionibus cœspitat, ita Spi-
rituali cognitionis lumine carens, pravissq; affectibus
obnubilans

obnubilans intellectus veritati Evangelice, aquæ non au-
scultrat, at si ejusdem incapax esset, cujus tum per gratia
Dei, non minus est capax, qm̄ terebrarum Luc. 11. 31. Unde
etiam Deut. 29. 7. non de facultate vivendi à deo denegata
sed de actuali visu, de quem non dedisse, quia non accepe-
runt, est sermo.

Matt. 7. 18. Similitudo petitur ab arbore, at in parabolis,
et similitudinibus non omnia sunt similia, sed finis et
scopus expectandus, quæ enim ad eum spectant, ea solæ
applicantur rei per parabolam significata, alia verò
in parabolis commemorata pertinent tantum ad elegantiam
et ornamenta similitudinis. Proinde Arbor bona et
Mala cum voluntate comparatur, non qd bona vel mala
mutari non posset, sed quod sibi convenientes fructus
edat, ut: Matt. 12. 23. 24. non enim dicit Cr̄s Dominus qd
arbor bona non potest fieri mala, et mala bona. Dis-
similitudo itaq; in eo est, quod arbor naturaliter est de-
terminata ad talem. et talem fructum, edendum. Volun-
tas autem ex consuetudine sit proclivior ad bonum,
vel malum, semper tamen manet libera ad bonum,
vel malum, donec se determinet, et actu hoc præ illo eli-
gat. Quin arbor ex novo fructu coarctatur, at in mo-
ralibus habitus est index animi.

Atq; Spiritus est medium ad fidem et conversionem

1 Cor. 12. 9. 2 Cor. 3.

1 Cor. 12. 9. 2 Cor. 3. 6. Cap. 4. 13.

R. 1 Cor. 12. 9. Fidei nomine non intelligitur illa
fides Extrema, quæ est Principium. Extantatis, quæ
omnes Cr̄ani habent, ea enim procedit communicatio
Spiritus Sancti Act. 2. 38. Eph. 1. 13. verum illa fides,
quæ paucorum fuit, et quæ fuit Mater Miraculorum,
quæ scilicet ingentia miracula narrabantur, de qua 1 Cor.
15. 2. Matt. 17. 23. Talis fides fuit Petri, Act. 3. 6. 7. Cap.
9. 40. 41. sic Marc. 11. 22. = 23. talis enim fides est do-
num Dei per Spiritum Sanctum.

2 Cor. 3. 6. Spiritus o' sefert donum. Spiritus sancti
sed Evangelium, hoc enim non vivificat, quia dirigit
ad vitam æternam, oppositò ad legem Moysi (quæ
littera et occidere dicitur.) Rom. 7. 15. Cap. 8. 2. quia tan-
tum jubebat, non juvabat vires serviendi, non largie-
batur, ut largitur Evangelium.

2 Cor. 4. 13. Fidei nomine aut aliqua excellens fides
intelligitur, qualis est fides miraculorum, eximia enim
animæ constitutiones sæpe Spiritus nomine declarantur
ut: Spiritus fervoris, Zelotypiæ, aut ipsa fidei conti-
nuatio, atq; firmitas vel efficacia, quò referri potest.
Heb. 2. 1. credentibus etiam dari potest Spiritus Com-
m. ad eorum constantiam.

IX nō.

IX nō: Fideles possunt a fide deficere qd probant
Dei adhortationes ad vigilantiam Petr. 5. 8. 1 Cor. 10. 12. Heb. 3. 12.
12. Apoc. 3. 2. 3. constantiam 1 Cor. 15. 58. Jac. 1. 7. Eph. 6. 12.
Comminationes Rom. 11. 21. 22. Ezech. 18. 22. 23. 26. Cap. 28. 13.
Jer. 2. 11. 12. 13. 1 Cor. 10. 12. Heb. 9. 1. 10. Apoc. 2. 16. Joh. 15. 6.
Mat. 13. 20. 21. Heb. 6. 4. 5. 6. 7. 8. 2 Petr. 2. 18. 19. 20. 21. 22. E-
xempl. Deut. 32. 15. 2 Tim. 2. 18. 19. 20. Cap. 4. 1. 2. 3. 2 Tim. 2.
17. 18. Apoc. 2. 4. 5. 14.

Excipis: Contrarium docent promissionem. Divina
Joh. 6. 35. 36. 37. 38. 39. Cap. 10. 27. 28. 29. Rom. 8. 35. 37.
Mat. 24. 24. 2 Tim. 2. 19. 1 Joh. 2. 9. coll. 1 Joh. 2. 19.

Q. In genere: Ista Dei promissiones in eos qui
se iisdem indignos non reddunt, ut etiam Deus ab hoibz
requirit conditiones, ita iisdem neglectis premio non
erit locus conditionis verò complementum et aliquis
constantia usq. ad finem vita, ac p. inde promissionum
implerione nullus a parte Dei erit defectus, modò
etiam conditiones impleantur.

Unde intelligi possunt Loca Joh. 6. 35. 36. et seq. et
et Cap. 10. 22. 28. 29. quò etiam rep. possunt Loca.
Rom. 8. 35. 37. et seq. in quo Charitas (Cris. significat il-
lum amorem, quò Cris. nos diligit, non quò nos Cris. dili-
gimus, sed et si de illo amore loqueretur Aptus, qui in no-
bis debet eē erga Cris., is tantus deberet esse, ut nullā
tribulā.

59
tribulationes eum exingverent, qd tamen aliquando contin-
git. Mat. 13. 21.

Mat. 24. 24. Phras. Si fieri potest, ut impossi-
bilitatem non notat, ita p. supponit possibilitatem, sed
cum difficultate conjunctam, ut Act. 20. 16. qui enim inter
electos sunt eximii, et constantes, eos difficilimum est
seducere, non tamen impossibile, siquidem frustrata
fuisset. Cris. dñi p. moritici ybus. 4. 5. 12. vid. Epist. in
Mat. 24. 24.

2 Tim. 2. 19. Non dicuntur fideles a fide non posse
deficere, sed qd Deus suos cognoscat, id qz vel significat,
qd Deus suos curat, dirigat, Psal. 1. 6. Malos autem dñi
non posse Mat. 2. 3. Cap. 28. 12. at ubi desinunt esse Dei
o. amplius pro his cognoscit. Vel qd p. videat, qui futuri
sint ipsius Fideles. Quoniam verò illa p. scientia Dei
combinatur cum futuro rerum eventu, dici potest eos deficere
non posse, postquam Deus praevidet eos peris fidem man-
suros, inde tamen non sequitur antecederet a fide defi-
cere, eosdem non potuisse.

1 Joh. 3. 9. Dicitur Fideles non posse peccare, ob justē
secti agendi consuetudinem peccato contrariam, ac ibidem
nec dicitur eos non posse eandem exuere, sed difficulter pos-
se, cum consuetudo transeat in ipsam naturam. Sic: Illud
non posse Jer. 13. 23. confr. Mat. 12. 34. Joh. 8. 43. significat
magnam.

magnam difficultatem, cuius a peccato retinentia non tantum consuetudo, sed etiam semen dei, id est: Verbum Evangelii Petr. 1. 23 quod fixas edis radices Mat. 13. 23. & c. a.

Ans: Qui deficiunt a fide non fuerunt veri fideles 1. Joh. 2. 19. R. Id probabile est tales fuisse animo non satis sinceros in fidelitatis societate, occasionem autem discedendi nacti, animi sui improbitatem actu externo produnt, alias majoris est efficacia Christi fides, quam mundus ei qualem popit, At cui constat fidem profitentium animus? Dolendum quod illorum multi a fide deficiunt! Quod fideles populi a fide deficiere. Vid. Limborch. Instr. theol. Lib. 3. Cap. 80. 81. 82. 83. 84.

Unde sequitur Amo: Electionem ad gloriam non nisi interveniente fidelium perseverantia fieri remissionem Petr. 1. 20. Mat. 24. 13. Heb. 3. 6. 12. 13. 14. Cap. 10. 38. 2. Petr. 3. 13. Apoc. 2. 20. 26.

Caput Eph. 1. 22. Cap. 5. 23. est Christus et Angelorum Col. 2. 10. omnia enim deus Christo subiecit Petr. 3. 22. sed maxime hominum, unde etiam Ecclesia dicitur eius, aut Christi, tanquam capitis complementum. Eph. 1. 23. non tantum quatenus originem suam ratione fidei et conversionis sua ex illo traxit, sed etiam quia Caput Corpus complectitur, cum enim caput habet omnia Corporis membra, tunc completum dicitur.

Hinc Nota.

60
Hinc Nota Amo: Sanctam esse Unionem inter Christum et Ecclesiam, ut licet Christus in se sit perfectissimus, tamen ad se pertinere censet Ecclesiam. Hinc de in Christo vivere, esse crescere, agere, pati. Amo: Hinc omnis nostra spes et consolatio. Si enim deus Christus dedit pro Capite Ecclesiam, nullum Ecclesiam membrorum vult deferere; Quia si Christus dedit pro Capite Ecclesiam, ut eam curet, regat, sine dubio et potest et vult servare. Norma Ecclesiam est doctrina. Christi Cor. 3. 11. qua simul est doctrina. Apostolorum Gal. 1. 8. 9. Act. 16. 4. Heb. 13. 1. qui itaque praeceptis Apostolorum aliquid tanquam ad salutem necessarium, et tanquam verbum Christi addunt doctrina Apostolica verfantur, Apoc. 22. 18. confr. Deut. 4. 2.

Hinc patet tantam esse certitudinem doctrinae ab Apostolis tradita, variis miraculis a deo confirmata, ut potius regenda sit omnium hominum auctoritas, quam ipsa Christi revelatio per Apostolos in scriptura relatanda, us enim sua revelatio contraria doctrinam non recipit.

Gubernat: Verbum dei magna est efficacia. Heb. 2. 12. tanquam ordinarium conversionis medium.

Ducit et Illuminat Eph. 1. 17. 18. Synce enim omnes Christiani versari tenentur in Ecclesia scilicet. Amo: Debent profiteri se pertinere ad Ecclesiam nec suffi-

cit oculos

occultos fieri Cān Discipulos Mat. 27. 36. & 38. 39. non sufficit corde credere, sed et ore et factis debet fieri fidei declaratio Rom. 10. 9. 10. et quidem animo congruo. Mat. 15. 8. Joh. 4. 24. 25. Mat. 5. 36.

Ad: Non tantum non deferant Christiana Religio nem. sed etiam ipsi fidelium solio ac extraordinario consortio et sanctis congregationibus se non subducant, publici enim mutui conventus Fidelium, fidem, charitatem, fovent, unitatem Spiritus conservant, quae in separatione diuturniori languescat.

In talibus itaque publicis consentibus, praecipue ad verbum Dei audendum institutis Deum cum laudibus ac gratiarum actione colimus, preces unanimiter fundimus, invicem provocamus ad constantiam in fide, bona opera, rem Ecclesia junctis consiliis mutuoque invicem consolamur, et impellimus ad pietatis exercitia.

Reges

Reges, Principes, Magistratus confitemur a Deo esse, idcirco pro iis ante omnia curam divina. Majestate devota, fungimur vota, tanquam pro ministris ejus, quibus pavendum est, nam gladium gerant, ut innocentes noceantur, et fontes pariant.

Propterea illis honorem, deprecatum, tributumque solvere tenemur, non de timore, sed etiam propter conscientiam.

Nullus enim ab hac obedientia se eximere potest, si modo Christianus dici velit, Jesu Cān Domini et Salvatoris nostri Exemplum sequens, is enim tributum persolvit. Dominationem, quae temporalem usurpavit, in statu illo humilitatis, gladium verbi caelestis exrens.

NOTAE:

Reges, Principes, Magistratus confitemur a Deo esse. Rom. 13. 1. 2. Cetera Religio nova erat, tempore Pauli docens Jesum esse pro Rege colendum, malevoli criminari ceperunt Christianam Religionem, Regibus et magistratibus secularibus adversari, in tributumque rumos per eandem Regna evernit, neque Christianos debere Ethnicis et Infidelibus: quales tunc erant Principes et Magistratus. Magistratus

61
Reges, Principes,
Magistratus, Rom. 13. 1.
2. confitemur.

Pro iis orandum. Phil.
2. 2. 2.

Iis pavendum. Petr.
2. 13. 17.

Christus tributum persolvit. Mat. 17. 23. 26. 27.

Magistratibus obedientiam prestare. Cujus quoque suspicio-
nis ea fuit occasio, quod primi Christiani origine et natione fue-
runt Iudei; Iudei autem sub hoc tempore rebellare coepe-
runt Romanis imperium in ipsos habentibus Apostoli
quoque erant Galilaei, tunc verò orta fuerunt secta Galilaeo-
rum, a Iuda Galilaea Act. 5. qui docebat populum dei,
Romano Imperatori scilicet tunc in fidei non esse subicien-
dum et Liberos esse debere Christianos, tanquam dei populo
et aeterna vitae heredes a tributis et obsequiis vid.
Iosephum Lib. 5. antiquit. Cap. 1. et Lib. 2. Cap. 3. quam
calumniam, et odium in Religionem Christianam ut amolire-
tur Apostolus, et ne simul Christiani ad omnem malitiam
ut abuterentur libertate. Fidei, nihil omisit Paulus
Rom. 13. et Petrus Epist. 2. 14. et sequens ad subiectionem
superioribus potestatibus debitam inculcandam. Christi-
anismus enim obedientiam Magistratibus praestandam
non tollit, quin potius per Christianorum sanctam vitam
et subiectionem Principatus magis firmatur.

Quod deo esse id est, a providentia Divina sunt, si-
ve a voluntate dei ordinante et approbante regnant, qui
regnant sine voluntate dei intelligas antecedenter, qua-
tenus deus voluit ut omnia decenter et ordine, quicquid
am Legitimè societates fiant, idque per legem naturae hominibus
injunctis, seu intelligas consequenter, quatenus pacta ho-
minum scilicet unde creatura humana. Pet. 2. 13. dicuntur
Magistratus

62
Magistratus quoniam ab hominibus constituuntur: qui bus
societates coluerunt, atque ipsam personarum Imperantium
electionem officiaque approbavit, usque auctoritatem inter po-
pulos conciliavit, per Legem Naturalem hominibus in naturam
qua jubet imperanti parere. conf. 1. Petr. 2. 13. 14. idque vel
de hominibus munus illud administrantibus debet intelligi.

Quod prius attinet, nulli populo legimus deum pra-
ter Israelitas mandata dedisse de perficiendo sibi Magi-
stratu, aut certam aliquam alicui populo regiminis for-
mam instituisse, nihilominus potestas illa a deo esse re-
cte dici potest, quatenus deus hominem creavit, illius con-
ditionis, ut in societate viveret. Multiplicato verò genere
humano, aucta quoque malitia. Societas vix subsistere posset
sine aliqua dependentia. Unde homines quae siverunt aliquam
Regiminis formam, quam societati suae accommodatam
ceperunt, quod cum rationabiliter visi sunt fecisse,
rationis verò justum dictamen deo auctore. Si autem ta-
les etiam societates a deo esse recte dici possunt, tanto
magis quod in populo Israelitico deus quoque hanc in-
stitutionem approbavit, usdem Magistratus ordinando.

Quod posterius attinet, quatenus hoc munus confid-
ratur cum relatione ad personas, quae eo deserviuntur, ha-
ctenus quoque a deo esse dici potest, quatenus singuli
non sine directione Divina ad potestatem coelevantur.
hinc dicitur

hinc dicitur Deus regna ei dare, cui vult Dan. 4. 23. quoniam enim hominibus benefacere, et eosdem punire vult, eorum actiones ita dirigit, ut finis à deo intentus executionem habeat. Vid. Exod. 10. 3. 6. Ioh. 19. cum itaq; ipse regimur non adipsoscantur, nisi sapienti dei directione. à deo ordinari dici possunt. quod ordinatio non tantum eorum. concernit potestatem, qui eadem legitima funguntur. Pauli enim scopus est generalem omnibus credentibus inculcare. Subjectionem duplici argumento, petito tum ab ultimo objecto, in quod illa terminatur. Rom. 13. 2. 1 Petr. 2. 13. 14. tum à fine dei. Rom. 13. 3. cuius consilio fuit, ut potestates terrena. Christianis defensionem prestent, seu boni, seu mali, seu legitimi, seu illegitimi fiverint. Principes, quodicata enim quae exstant, Rom. 13. ad omnes in universum. Magistratus pertinent.

Pro iis devota fundimus vota. Aīm. 2. 1. 2. talia enim vota non tantum. sunt apta ad amorem. Impartem inflammandum, et demulcendum, sed etiam eo fine instituuntur, ut à deo gratiam bene et pacifice regendi illis impetrent, deusq; dirigat eorum animum ac Regimen ad pacem et tranquillitatem. Ecclē confr. Voluy. in Inst. ad utilem librorum. Noni Testamenti lectio. nem pag. 234. 245. et sequens.

Tanquam p Ministris eius. Quando Impantes dicuntur.

63
dicuntur ministri dei Rom. 13. 4. 6. non semper de intentione eorum intelligendum, qd scilicet deo per Christianos vellent ministerium praestare, Gentiles enim talia non cogitarunt, verum quia deus per illos utitur ad iudicia sua exequenda et finem humanum obsequendum, Magistratusq; deum representant Leges ferendo, malos puniendo, bonos remunerando, et sic publicam quietem tutando, sic Nabugodonosor Syrus vocantur ministri dei. Jer. 23. 9. Cap. 27. 6. Esai. 45. 1. Cap. 46. 11. coll. Cap. 42. 7. 8. non quod Magistratus singuli, et semper incumberent legitimo suo officio, sed quod hic sit finis et usus muneris ipsorum ex dei intentione, licet n. saepe potestate sua abutantur. Deus eorum malitiam, solet convertere in bonum finem, ut Pilati iniquam Sententiam, ita iudicium Regis Agrippae, Lydiae. Tegni, et Thelcis Paulo in laudem vertit, et ordinariē cum his obediunt Christiani propter deum, 1 Petr. 2. 13. 14. in coeclis in eorum bonum. Temporale et Spirituale.

Quibus parendum est 1 Petr. 2. 13. 14. Inter pietatis Christianae officia est potestatibus parere, tum quia omnes potestates à deo ordinate sunt, tum quia in bonum bonos in poenam malorum, assumpta sunt, unde apparet, quam iustitia et aequitati sit consentaneum, ut Christiani illis se subiciant; nam hoc facientes non tam homines, quam qui deo obedientiam prestant, submitunt, se humanae Creaturae, si ve ordinatōi divinae propter deum 1 Petr. 2. 3. tanquam liberi, non tamen libertate utentes in obsequium malitiae, sed ut servi.

sed ut Verbi Dei §. 16.

Gladium gestant. Gladius significat Dns ac pote-
statem gladio malos puniendi; si enim poenas capita-
les irrogare, et malos punire non possunt, frustra gladium
gererent, tanquam Ministri Dei, qui habet Dns vitam ac
necis, potestatemque in vitam usque, quibus vult, indulget.

Ut innocentes tucantur, et fontes puriant. Rom. 13. 3.
q. innocens hoc est, qui Legibus Civilibus, obedientia prae-
stat. Leges enim Civiles, us tantum actibus, tanquam termini
circum scribuntur, quibus quies publica conservatur; Ma-
gistratus si quidem constitutus est custos tranquillitatis
publicae, et sic fontes sunt, qui quietem publicam pertur-
bant, seu Magistratus infringendo, seu primum cum quo
in eadem societate vivunt. Obediendo.

Vnde. Imo: Magistratus nullam poenam infligenda
jus habent in illos, qui secundum leges Civiles vivunt.

Idem: Magistratus officium ad eos animi actus, non
spectat, qui primum aut publicam quietem, non laedunt
aut turbant.

Honorem deferre. Rom. 13. 8. et alius; sed maxime
Magistratibus tenemur, ut scilicet ex interna animi reveren-
tia praeferantur, omnia externa honoris signa; de ipsorum
administratione reverentur, loquamur, pro eis oremus. Tim.
2. 12. Per. 29. 7. et timeamus eosque metu, ab omni malefactorum inobedi-
entia cohibeamur.

inobedientia cohibeamur.

64
Tributa persolvere. Limborch. in ad Rom. 13. 8. haec
habet: Tributum solvitur pro capite, seu pro persona
cujusque et quandoque etiam pro ratione facultatum, quos
unusquisque possidet, vectigalia autem solvuntur, pro mer-
cibus, qualicunque sint; Haec solvenda sunt, tanquam Ma-
gistratibus debita, adeo, ut si quis illa fraudet, Magistra-
tum eo fraudat, quod ipsi jure debetur. Quia enim ut orium
Civilium, totiusque regni, aut Reipublicae saluti prospiciatur,
plurimis sumptibus opus est, ideo tributa et vectigalia,
Magistratus exigis, ut Reipublica salva subsistat. Ne-
que hic excipere subdito licet, Magistratus non ea nun-
quam in luxum convertere, aut alium malum in finem
ius abuti. Quia subditorum officium est, ea tanquam Ma-
gistratibus debita dare, Magistratus ea recte admini-
strare, si iis abutantur, malum in finem. Deo administra-
tionis suae rationem reddent, Tributorum solutio non
est signum approbationis omnium, quae Magistratus fa-
cit, et ad quae tributa et vectigalia applicat, sed tan-
tum subjectionis. Si graviora sint Tributa, licet quidem
modeste levamen aliquod, et remissionem orare, et si Ma-
gistratus inexorabilis sit, Regionem illam deferere, ad
domicilium suum in alium transferre, nullo modo aut
quamdiu in illa Regione sub Magistratus tutela vivis,
Tributa aut Vectigalia aperte Magistratus negare, aut
etiam fraudare.

clam fraudare; multo minus seditionem concitare, sic
Olinthius, in ad Rom. 13. 8. hoc habet. Non aliam ob cau-
sam. Debris populi adversus potestates tumultuantur,
et insurgunt, qm ob tributa; pnde si ea. intendi submo, et
male administrari videantur, in usus imo. et abusus priva-
torum, non in bonum ac commodum, publicum; (Sano est
eam, quam tributa fortunarum suarum impendunt, parti-
culam, tanti non ducere, ut ideo publicam pacem, et ran-
quillitatem turbatam velint, quod soepe omnium fortuna-
rum, et vita. etiam ipsius constat dispendio, idq non unius
alicujus hominis; sed multorum, hoium ac civium, Re-
enim ulla bella. Rebus publicis funestiora sunt, quam
subjectorum adversus proprias potestates. Reddi autem
tributa debent ei, cui jus exigendorum tributorum conces-
sum est.

Tributum solvit. Mat. 17. 25. 26. 27. Ex dñs pr
se et Petrus, quo ipso docuit. Quid non esse contrarium de-
gimini Politico; sed potius illud juvare. suog exemplo
obedientiam eidem pstrandam ostendit.

Non solum simplici metu; sed etiam ppter con-
scientiam. Rom. 13. 5. non solum metu poenae, qui et
alios minus probos, in officio continere solent, sed magis
etiam sponte ob conscientiam. Divini. pcepti; cum ea
sit Dei voluntas, ac proinde licet omnis terror absit, con-
scientia unicuiq. dictat, voluntati Dei Magistratibus debito
obedientiam mandati parendum esse.

Nullus

65
Nullus ab hac obedientia. si eximere potest, si modo lesi-
anus dei velit. Nota tamen. Imo: Quod ista obedientia.
cogit extendenda non sit, ut Magistratus etiam injusta ac
impia mandanti coeco impetu. Obtemperandum sit, ut Act.
4. 19. Cap. 5. 29. Potestatis enim. Divina. major ratio habet.
q. quam humana, ita tamen ut Magistratui vi resiste-
re nunquam liceat. Enim si verò potestati ^{hactenus} re-
pugnare fas sit, quatenus non facias, quod Deus fac-
re vetat, hactenus in. repugnare non licet, ut potesta-
ti idcirco vim longè imparem opponas.

Potestatis vi longè superiori ac majori in obsequio
pserim. Deo debitum, sola patientia. Quid opponenda est,
que omnem vim. humanam vincit. Nec malum refert,
sive id quod aliquis facere iubetur, et cogitur verè, et
per se sit contra Deum, sive tale esse iudicet illius qui
cogitur conscientia. Quisquis enim contra conscientiam,
aliquid facit, criminis et peccati contra Deum. hoc ipso
tenetur, et minus quodam modo peccat, qui malum fa-
cit cum id malum esse non videat, imò bonum putet, qm
qui vel bonum faciat, cum id malum esse existimet,
quicquid enim ex fide non est, peccatum est. Rom. 14. 23.
Sel. eting. vi. ad Rom. 13. 5.

Si itaq. Ado: Magistratus mandata. adversus
Divinis, Divina pferenda sunt, nè hoium major vide-
atur ratio haberi; quam Dei, cum Magistratus tanquam
Dei Minis.

Dei Minister sit inferior Deo. Hic tñ ea, quæ Magistratus debetur reverentia est observanda. Dissensus modeste est, indicandus, rationes dissensūs, si Magistratus audire non recuset sunt exponenda, et Magistratus orandus, nō quemquam cogere presumat ad exercitiū cultūs à se approbati. Si Magistratus non exoretur in iis, quæ salva conscientia p̄stari potest. Magistratui est obtemperandum, si Magistratus secundum edictorum rigorem p̄cedat, licet latere, de civitate in Civitatem fugere, non autem violenter in Magistratum insurgere, aut populum in seditionem, aut arma capiendā concitare, sed patienter ferendum, quicquid promissionē Divina ob bonā conscientia studium nobis infligitur.

Extra hos casus, si nihil in honestum obedientia p̄cipit in Bibl. illi se subicere necesse est, licet aliquando duris et molestis, licet enim hic Magistratus auctoritate suā à Deo concepta abutatur, subdito tñ in eum non licet insurgere neq. privati sui commodi cāā tranquillitatem turbare publicam, sed Magistratus potestati malè administrat. Supremo Deo omnium Domino, ac iudici rationem est redditurus. Si Magistratus datur, qd̄ illius est, et Deo, et Dei Limborch. in ad Rom. 13.5. hoc habet:

Aditio: Civilibus Potestatibus dominari in Conscientiam et Religionem non licet, studio enim hæreticos persequendi posset fieri Christiana Religio, et Veritas injuria.

66
injuria Hæretici enim nec se tales esse noverunt, nec publica pacem volunt turbare, docendi itaq. potius sunt, quàm minis et terroribus urgendi contr. Pellicy. in ad Rom. 13.3.4. Observa tñ Ivto: quod conscientia aut Religionis causa contra Magistratum, nullam vim aut bellum liceat tentare, Conscientia n̄ semper manet libera, ac soluta, etsi corpus Conscientia cāā constitutum sit vinculis, aut alia patiatur mala, multa. Mag. sub bellā obtentu libertatis Conscientiarum, tanquā tranquillitatem Corporis p̄ scopo habent, non Conscientia, quæ nulla turbari, et iniquitati potest, nisi malis operibus. Permissis autem interdum Deus, uti deles, in externo cultu turbentur ac impediuntur, vel ad fidem ac conscientiam, eorum explorandam, aut si magis externo, qm̄ interno cultu adducti sint, ad docendum eas, ut in p̄teritum Deum magis animo, quàm labiis colant. Vid. Inst. Theol. ad Lect. Librorum. X. I. pag. 287. et 290.

Nec jurisdictionem? Jurisdictionis est publica potestas p̄ modum mag. de negotiis subditorum judicandi, et leges latas, applicandi.

Dominatō nempe temporale usurpari Vid. Joh. 6.15. Cap. 6.16. Luc. 12.13. Joh. 8.14. Servili p̄dum lavandor ministerio, atq. morte ignominiosa suis p̄vixit. Et dñs. Apostolorum. Quorū instructio nihil sapit. Mat. 23.9. 14.16.23. Cap. 23.3.4. Cap. 23.20. et seq. Marc. 9.37. Joh. 13.10.14. Regi ip̄i Apli. dominatōnem temporalem usurpaverunt Act. 13.51. Cap. 28.2.1. Cor. 5.10. Cap. 4.5. Cap. 6.4. Eph. 6.11. Col. 3.17. 1. Thes. 2.14.15.

Gladium Verbi Coelestis ~~exercens~~ exercens Mat. 7.28.29. Marc. 1.22. Luc. 4.32.

Credimus

Credimus aquam in Sancto Baptismo, quem Aqua Baptismi
peragimus in nō Patris, Filii, et Spiritus Sancti. ^{Act. 8. 26. 37. 38. 39.}
Et est signum externum et visibile, nobis repræsentans ^{signu externu}
sentant illud, quod virtus dei intus in nobis operatur. ^{et visibile Rom. 6.}
nempe Spiritus renovationem, et carnis nostræ mortificationem. ^{et visibile Rom. 6.}
nificationem in Christo Jesu, et Sanctum. Baptismi nomine Patris
muri. Christo initiari Ecclesie membra, efficiuntur. ^{Act. 8. 26. 37. 38. 39.}
et per eum fidei nostræ perfectionem et vitam emenda-
tionem declaramus.

NOTA

Baptismus aquæ est publicum ac solemne Christiani
professionis Symbolum, qui facit initiationis ritus in Christianis.
Dñi Nostri Exemplo Mat. 3. 10. 11. 12. ac mandato Marc. 16.
19. Marc. 16. 16. sancitus, Apostolus ejus primus Ecclesie pra-
xi confirmatus Joh. 3. 22. Cap. 7. 12. Act. 2. 38. 41. Cap. 8. 12. 13.
16. 38. Cap. 3. 18. Cap. 10. 47. 48. Cap. 16. 15. 33. Cap. 18. 5. Cap.
19. 6. Cap. 22. 16. et successoribus eorum per omnia secula in-
magna habitus est asseruere. Verba huius dñi dñi Vi pro-
vati in notis ad Catechesin Rachevianam sect. 6. Cap. 3.

Relictis autem in hoc. 1. 13. hæc habet. Docemur hæc
est. Apostolice loco Baptismi ritum in Ecclesia retinen-
dum esse, quo sciunt homines, in cuius nomine initiati sunt,
et coargui possint, si quid contra Baptismum peccent. I-
dem in ad Rom. 6. 3. Hinc quoque patet Baptismi in Ecclesia
Christiana omitti non debere; quia etiam sepe ad mortis Christi con-
munionem ac societatem, seu ut cum Christo moriantur, obsequi-
gi ritum.

67
ritu ad hoc ipsum destinato, et hanc rem exprimentem negli-
gatur; Non tantum ex illis, qui aliunde ad Ecclesiam Christi
veniunt, sed etiam qui Ecclesiam nati et educati sunt.

Si qui in Baptismo absque ulla sua culpa caveant, se-
meritum videtur eundem salutem excludere. Heulogorum
enim est, quod non nuda Baptismi carentia, sed contemptus
damnat; Contemptus autem apud eos est, qui proprii debiti
Baptismum suscipiendi nec occasione destituti eundem studio
negligunt. Quem peragimus in nomine Patris, Filii,
et Spiritus Sancti Mat. 28. 19. Nota. 1. mo: Quoniam nomen

solet pro ipsa re. ut: Apoc. 3. 12. Joh. 3. 18. Rom. 10. 12. 13. un-
de baptizari in alicujus nomine, et in ipsum baptizare, et
sic in nomine Christi baptizari est, in Christum baptizari, Act. 8.
16. Cap. 10. 48. Cap. 19. 5. Rom. 6. 3. Gal. 3. 27. Ergo Ad. 8.
Baptizare aliquem in nomine alicujus, est in ejus do-
ctrinam ac professionem initiare. vid. 1 Cor. 1. 13. 14. Cap. 10. 2.
confr. Gal. 3. 26. 27. Act. 2. 38. 2. mo: Prout Baptizare
in nomine. Christi Act. 2. 38. in Christo Gal. 3. 27. in morte e-
jus Rom. 6. 3. unam rem, unumve Baptismum significat
et innuit Eph. 4. ita in nomine Christi baptizare, est sacro
baptismi ritu solenniter restan se in Discipulum et Di-
sciplinam Christi consecrari. 3. mo: Baptizare vero in
nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti, Mat. 28. 19. est initiari do-
ctrina, a Patre tradita, et Filii Mediatore promulgata,
et Spiritus Sancti virtute confirmata ac obfirmata. per mundo
Apostolus ostendit Christi Dominum se velle, ut quos in posterum, bap-
tizarent eos

baptizarent eos, non tantum Deo, Patri, ejusque Filio Mes-
sias; sed etiam S. Sancto. manciparent, idque doctrina sua.
baptismum antecedente testatum facerent, docentes simul
credentes nullum fidei dogma. tanquam necessarium admi-
tere. quod non a Patre ortum, a Filio Judicatum, a S. Sancto
denique aperiens esset expositum, ac per tale confirmatum.
Cum itaque videtur: Apti ex actis eorum Cap. 2. 38. Cap. 3. 16.
Cap. 15. 5. patet, baptizaverunt in nomine Christi, non fuit di-
versa praxis, a Christi Domini institutione, qui enim se in Christi
discipulum et disciplinam consecrat, ut a Christi nomine
Christus dicatur hoc ipso perficitur qui quid Christi docuit, et
quicquid Christus in se continet, constat autem doctrina Christi
Patre fuisse Authorem. Joh. 7. 16. 17. 18. 29. Cap. 5. 16. 17. 26.
28. 29. 31. 38. 42. Cap. 12. 44. 50. qui per S. Sanctum dedit Christo
testimonium Mat. 3. 16. Act. 26. 38. qui Christo in Coelos sublati
datus est, fidelibus Joh. 7. 39. Cap. 16. 6-14. Rom. 5. 2. Cap. 5. 12.
16. cuius virtute. Evangelium Judicatum ac confirmatum est.

Aquam. Baptismi materia est aqua, ob usum quidem
et finem. sacra, ac ex communi sensu, et utilitate hominum mor-
talis videtur exempli Baptismi Mat. 3. 16. Act. 8. 38.

Signum. Ex Institutione sancti Divina signum cum re
signata, debet analogiam habere ex ordinatione instituentis
Ubi aqua est lavare, Et mundata sunt corda a falsis
operibus et perversis opinionibus.

Representans

68
Representans Aqua in baptismo non est talis, quia
vehiculum, ut per aquam actualement aliquam Sanctimo-
niam infunderet, verum ordinavit deus, ut poenitentia et
proposita Sanctimonie esset Testimonium, adumbratio, ac
professio Act. 2. 38. Unde de in morte Christi baptizari
consepulsi cum Christo Rom. 6. 3. quia mors Christi fuit fi-
gura mortis nostrae spiritualis, qua peccato et mundo mori-
mur, per baptismum enim debebat fieri professio, huius
spiritualis mortis, ac sepulturae, quod sicut Christus mortuus
est, ita nos quoque velle mori peccatis, eaque sepeliri. Conse-
quenter ad Exemplar resurrectionis Christi velle novam vi-
tam vivere. Unde Baptismus tanquam signum non sim-
pliciter propter materiam ejusque administrationem est insti-
tutus, sed ad alia spiritualia. Scanda

Proinde Sacer hic ritus non in alium finem ad-
ministrandus, quam Christi Dominus instituit, Baptismus vero
in fidei et resipiscentiae professionem allaborat, ut aspe-
quatur ultimum a Christo intentum scopum, ipsam scilicet
sanctimoniam, consequenter vitam aeternam. Ad quam
plurimum videtur conferre memoria baptismi, per ba-
ptismi, n. susceptionem non tantum dux permissum ad
remissionem peccatorum, sed etiam est instat solennis
pacti cum Christo de renunciatione diaboli, mundi, car-
nis, qui in etiam totius Christi fidei ac Sanctitatis tes-
tera est, et publica professio.

Subiecta

Subjecta baptismi tempore. Aptorum fuerunt fidei
et poenitentia capaces adulti, usque ad iam conversi. Unde
de baptizandi debebant prius doceri. Matth. 28: 19. Credere
et poenitentiam agere. Marc. 16: 16. Act. 2: 37-38. Cap. 8:
13. 36. 37. 38. Cap. 10: 24 = 48. Cap. 16: 31. 32. 33. Cap. 19: 1-9.
Cap. 22: 16. Baptismus susceptus fuit in professionem, ac
testimonium. Cānism.; si quando autem legimus, in Scri-
ptura totam domum baptizatam fuisse ut: Act. 16: 33.
Cap. 18: 8. 1 Cor. 1: 16. vel tantum adulti fuerunt, in iisdem
domibus, vel sensus et singulos baptizatos fuisse in iis-
dem familiis, qui apti fuerunt ad credendum.

Baptizantur tamen hodie infantes Cānorum ex pia
Christianorum intentione, ut sancti huius ritus, usurpatione
ejus memoria ac reverentia conservetur, baptizari ve-
ro tanquam Cānorum Parentum s. cum quibus unan-
tunt. Liberi, ubi ad usum rationis pervenerint tota vita
recordentur se ita devotos ac imitatores fuisse disciplinam
Christi Domini, ut ejus professionem verbo et exemplo nunquam
intermittant, sed semper novam vitam studeant. Neque vi-
dentur Liberi Cānorum Ecclesiae gremio excludendi, tum
ex 1 Cor. 7: 14. Rom. 11: 16. ob naturam a Parentibus
Christianis, tum quia professionis foederis vita. Sicut eter-
na. eos participes futuros speramus; tum quia in Ba-
ptismo et Parentes quasi inferuntur, foederi, ejus con-
ditionibus consecrantur. Parentesque obligantur, ut pro
viri. co-

69
virili contentus. suos liberos docere, et moderari in cursu
pietatis Christianae, cuius rei testes, vulgo susceptores, vel
compadres dicti solent adhiberi.

Nota: Si qui effectus videntur in Scriptura tribui
Baptismo, Baptismus non fuit separatus, ac signifi-
catus ab interno scilicet fidei et resipiscencia acta, et sic quo-
modo se indistincte nexu exceperunt fides, poenitentia, et ba-
ptismus. hic fuit complementum, et demonstratio priorum,
simulque incorporatio in Christianum, ita ut consequens
incluserit antecedentia. Quibus tribus promissis parata
apud Deum fuit remissio peccatorum Act. 2: 38. eamque
nisi prima vita subsequuta fuit 2 Pet. 2: 20. 21. et vita
eterna excepit.

Aff. Affectibus tñ. Ad: Qui deprehensi sunt in pri-
mis Christianis baptizatis, non est concludendum hodie simi-
les effectus in baptizatis fieri, baptizati enim Infantes
nec credunt, nec baptismi habent conscientiam.

Sanctam Mensam v. Coenam Domini. Coena Domini. Matth. 26: 27.
Christi Jesu Christi credimus esse sacrum Sacrum Memoriale, et
memoriale, et gratiarum actione ob gratias actione, in locupli-
beneficia, et Christi morte nobis collata. Verum, in fide, et charitate,
ra, in coetu priorum, in fide, chari- sui. proinde celebranda.
tate, suique ipsius proinde celebranda. 1 Cor. 11: 23-26. Panis sacer.
Et ita. Sacrum planum et poculum. et poculum benedictum.
benedictum. Sumendo Christi corpori, et Communio corporis et
sanguini communicare, unitatem. Sanguinis Jesu Christi, decla-
rationem declarare, sicut in Scrit. ratio, nostra unionis
prioris edocemur. 2 Cor. 10: 16. 17.

Nota.

NOTÆ

Alter non docetis ritus est sacra illa actio, p qm
 Cram esu panis fracti, et potu vini effusi, mortem Christi
 In servatoris gratia mente solenniter annunciant eujus
 Infinito quondam a Christo dno, et quidem in ultima. sua.
 coena coepit originem. Matt. 26. br. 28. Luc. 22. 19. Cor. 11.
 20. 27. In primis quoq. Eccles. eoz tempore. fuit usur-
 nata. ut patet Act. 18. 7. et hinc coena Dni appellatur. Ho-
 die vero propter abusum. Cor. 11. 19. 21. ob ejusq. sacrae coe-
 nae reverentiam ordinari a jejuniis solet sumi.

Mensa Domini. Cor. 11. 20. et sancta appellatur, ut
 a reliquis mensis bonis et p'fatis multum distingui in-
 telligamus, et cum ad p'fatum usum, non sit instituta, pa-
 nem cum vino non vulgarem cogitemus, sed cum singulari de-
 votione, ac Religione sumamus.

Subiecta coena Dni et adulti et fideles, qui Infinitu.
 nem, fidem et usum hujus condigne preh'nt, scilicet et p'fatis
 asfirmare, habeant facultatem. sc. explorandi Cor. 11. 28.
 Neq. Cuius hunc ritum. C'ant' p' arbitrio usurpand' ymi-
 sit. Angulis et impetuum mandavit. Mat. 26. 27. 28. Cor.
 11. 28. 29. coll. Marc. 28. 29. 20.

Unde etiam ubiq. ab oibz Christianis et o' ave fuit obser-
 vatus. Finis in. et hoc hujus Institutionis Luc. 22. 19. Cor.
 11. 26. nec non circumstantia usurpationis, et requisita Cor.
 11. 28. 29. ad oes Christianos p'tinent. Ergo nulli vero Christo-
 licet sit hujus usui subducere, nam. Cor. 11. 26. terminus
 quocumq. cum o' arbitrio nro p'm. sit, sed potius usui ad
 finem schuli observand', et semper aequo celebrand' docet.

Finis In-

Finis Institutionis sacrae coena est Amo: Ut cruenta Christi
 mortis p'petua in Ecclesia maneret memoria et annunciatio Luc.
 22. 19. Cor. 11. 25. 26. cu gratias actione. Dni Christi n. tum in in-
 ito tum in fine gratias agit. Nossum quoq. est tum in ipso u-
 su, tum alias temp. p amore. Patris scilicet filii in morte Christi
 declaratio gratias agere; Unde ha sacra coena solet p
 excellentiam Eucharistia, vocari, quia tota cum gratiarum
 actione, debet exerceri, et quide distincte ab alijs gratias
 actionibus, quae verbis praesuntur. In hac autem Eucha-
 ristia proprium est gratitudinem externo ritu ac sym-
 bolo representare. Amo: Ut externis et visibilibus signis
 non tantum cruenta Christi mors, sed beneficia remissionis
 peccatorum, et vitae aeternae. p eandem mortem parata adun-
 tentur, non qd illis signis sit aliqua eadem conferendi
 inest, neq. qd etiam adunq. tunc tantum redderemur par-
 tiopes, veras siquidem fides, et pia de iisdem meditatio
 totam nostram vitam debet occupare, verum quia hoc
 ritu singulari modo declaramus, nos eorundem beneficiorum
 nunq. esse immemores, tamq. memoriam externis quoq.
 signis declaramus, quae declaratio est specialis Christi pie-
 tatis pars, et Sanctimoniae exercitium. Amo: Ut no-
 stra communio cum Christo, tanquam Capite. Cor. 11. 16.
 cui per fidem sumus inserti, ut membra. Joh. 15. 5. Rom. 11.
 20. 21. et fratribus tanquam. com membris Cor. 11. 17. publi-
 ca fiat p'festio, officiorumq. quibus obligati sumus ex
 ista aeterna unione respiciend', Requiritur Per: si si eri-
 pi ut ista coena celebrentur in locis piorum, qui sibi
 sunt adulti, vera et viva Christi membra ostendunt, The. 2. 20.
 Unde fides in Deo et Christi et proxima, si necessaria requisita qua
 testimonium debet dari, in celebrand' sancta coena.

Officiu. debet

Huic debet coniungi vnus cuiusq. examen, et censura.
1 Cor. 11. 28. an scilicet humiliter, meditatione mortis Christi Domini,
ad mensam ejusdem accedat, tanta Dei gratia, nonne se in-
dignum reddiderit suis peccatis. Sua peccata, nunc desistat
num serium et ardens propositum habeat se emendandi, nunc
aliqua devotione, aut magna reverentia ducantur erga De-
um et Christum, gratia mente recolens spiritualia beneficia.

Materiae. Cena Domini est Panis et Vinum. 2. Christus Dominus
enim sub utraque specie instituit. Mat. 26. 27. Marc. 14. 23. quod
etiam Apostoli imitari debent. 1 Cor. 10. 16. Cap. 11. 23. et sequenti est
tandem n. utriusque materiae addita singulas concernit, et putat suffi-
cit ad Nutrimentum. Corporeale solum potus v. Abus ita etiam
ad peccata tentationem. Spirituales nutrimenti vinum quoque
vel potus aliquis debet adhiberi, ut fiat harmonia inter
signum et signatum.

Panis et vinum. et signa memorialia v. representati-
ua. Corporis, sanguinisque Christi, si panis frangatur, et vinum
in corpus a parte d. effundatur. Unde etiam calix d. N. Testa-
mentum. Luc. 22. 26. quatenus est signum memoriale N. Testa-
menti, huius vero hactenus d. memoriale signum, qua-
tenus nocum. Sanguis effusus Christi sanguine est sanguis d. N.
Calix autem v. Vinum est signum sanguinis Christi Domini.

Christi Corpori et sanguini communicare. 1 Cor. 10. 16. Quod d.
ita intelligendum. ut si Corpus et sanguis esset, materia sacra.
Cena. propriumque Christi corpus manducare, et sanguinem eius
bibere, nam cuius speciei materiae. Apostoli manducaverunt, et
biberunt, eundem nos quoque eorum exemplo manducamus et bibimus.
illi autem manducaverunt panem, et biberunt vinum. Ecce.

Quia id

71
Quia id manducaverunt, quod acceperunt, acceperunt id quod
Christus fregit. Corpus autem suum fregit. scilicet nam deinde cor frang-
gendum, sed panem, cui benedixit. Vid. Mat. 26. 22. 28. Luc.
22. 19. 20. Marc. 14. 22. 23. 24. 1 Cor. 11. 23. 24. Ergo nec dedit
Corpus suum Discipulis. Idem est. Iudicium de vino.

Ap. Panem. quidem fregit, Christus Dominus sed post ben-
edictionem mutatus est in Corpus Christi.

R. Imo. Prius benedixit, quam fregit, an ergo Corpus
suum distribuit duodem partes.

R. Ad d. Si ista miraculosa mutatio ad verba Christi
salta est. Unde congruat hodie quoque fieri efficacia ben-
edictionis sacerdotalis.

R. Ad d. Salsi transubstantatio est impossi-
bilis, in vera enim transubstantiatione. Immo. Non ma-
net pristina forma, cum enim. Christus Dominus mutavit aquam
in vinum, Joh. 2. Super aquam mutatus est, hic vero sapor
et color panis mansit. Ad d. Id quod fit per transubstan-
tationem, antea non fuit, ut cum virga Moysi mutata est
in serpentem, antea serpens ille non fuit. Exod. 4. At Christus
Dominus Corpus antea quoque fuit, quod verum iam est, amplius de no-
vo fieri non potest, neque potest in Corpore Christi tanquam immu-
tabili nova fieri modificatio, ergo vel anni hilatur panis
substantia vel manet. Si prius. Non est transubstantia-
tio. Si posterius quare potius dicitur Corpus Christi mutatum
panem, dum panis, accidentia supersint non sine substantia.
nos enim dicimus panem manducare. 1 Cor. 10. 17. Cap. 11. 26.
27. 28. Aut. Si panis mutatur in Corpus Christi illud non est
novum Christi corpus, quod antea non fuit, quod forte non dicitur.

Pel. gloriosa.

Vel gloriosum illud Christi corpus, quod Cruci affixum fuerat, aut aliqua ejus pars, &c. cum panis manens eide per transubstantiationem addatur, aut quomodo manducabitur sine divisione et immutatione.

Obiectio: Panis de epe. Corpus et vinum ejus sanguis 1 Cor. 10. 16. 12. Mat. 26. 26. 27. 28. Joh. 6. 50. 5. 62.

R. 1 Cor. 10. 16. Verba non significant proprie dictam partem panem corporis Christi nam §. 20. 21. de partic. panis mensa Domini, quod sicut in proprie debet intelligi, ita mensa nomine non potest intelligi proprium Christi corpus, simili loquendi modo ibidem expresso, mensa demoniorum oportet cogitari, quod eidem panis partes ipsa demonia comederunt et bibebant. Deinde §. 17. Cum de nos epe. unus panis, et unum corpus, sicut proprie accipi non potest ita nec communicatio corporis et sanguinis Christi, quatenus sumptione panis et vini publice celebratur, nos communionem cum Christo tanquam capite habere, et beneficiorum ejus per mortem partem participes fieri, unde etiam panis et sanguinis contempnus 1 Cor. 11. 20. 29. tendit in contumeliam corporis et sanguinis Christi, hac enim sacra ceremonia instituta tanquam signum memoriale Mortis Christi in ejusdem reverentiam.

Mat. 26. 26. 27. 28. In interpretatione verborum Christi. Hoc est Corpus meum, a proprietate Verborum recedendum est, tum quia idem integrum Christi Corpus accipi et manducari a multis et sapienter, ut nec in ultima Coena. potuit: ita nec hodie, tum etiam quia verba, quibus in Scriptura eadem Christi institutio describitur, ut plurimum impropria sunt. Calix

ponitur pro vino

72
ponitur pro vino 1 Cor. 11. 26. 27. pro sanguine Testamenti, qui sanguis dicitur etiam esse Christi Mat. 26. 26. 27. 28. Marc. 14. 22. 23. Calix dicitur esse in sanguine Christi Luc. 22. 20. 1 Cor. 11. 25. Quia Calix dicitur communicatio sanguinis Christi 1 Cor. 10. 16. Sic de Pascha occidi Luc. 22. 7. manducari Marc. 14. 12. 14. Ergo etiam Verbum. Est idem valere ac significare, ut sensus sit: Panem et Vinum esse signum, vel significare Corpus et Sanguinem Christi, Veteris et N. Testamenti Sacra Scriptura nimis familiari usu vid. Exod. 24. 8. Gen. 40. 12. 21. 26. 27. Dom. 2. 38. Zach. 5. 6. 8. Mat. 13. 25. 29. Joh. 15. 7. 1 Cor. 10. 4. Gal. 4. 27. 28. Apoc. 1. 20. et plurima alia loca.

Dein: Adjectivum hoc si ad panem referatur in usu, tatum non est, ut adjectiva sine suis substantivis posita in neutro genere ponantur, si vero referatur ad totum illud, quod Christus Dominus egit, simile deprehendens Grech. 3. 8.

Unde non est putandum, quod Christus in ultima Coena voluerit esse obscurus, nam saepe Tropi sunt clariores, et significatiores, quando sibi in communi sermone idem sunt familiares, et nulla in ipsa re, vel materia, et causa, quare tales loquendi formulae, propter usitatum sermonem, in propria significatione accipiantur, in presenti quoque materia nemo fuit, qui aliorum, intellexisset verba Christi, proprius enim eorum sensus non debuit in concilio definiri. Alias etiam solent figurata locutiones in gravi materia adhiberi ut Gen. 3. 15. Exod. 12. 11. Joh. 1. 29. Sap. 11. 3. 9. 1 Cor. 3. 2. Sacerdum, et si in his verbis: Hoc est Corpus meum, esset aliqua obscuritas, in precepto in accipite, manducate, bibite, scilicet calicem, pro ratione addita sit, nulla.

addita sunt, nulla est obscuritas.

Joh. 6. 50. 51. 52. Non discurrit. *Christus Dominus*, de sacra Coena Ceremonia, eam enim *modum* instituerat, nec tunc instituit, ac proinde *Apostoli* instar *Judeorum* non sciunt quo intendat *Christus Dominus*.

Dein: Ea est Sermone *Christi Domini* subjecta Materia, cujus observationi indissolubili nexu adiaceat vita aeterna, a. 5. 5. 5. Eucharistia, verò usui non necessario adiacet vita aeterna. 1. Cor. 11. 27. pro n. panis et vinum indignè sumi, sed caro *Christi*, cujus merito est Joh. 6. indignè non potest manducari, nec loquendi formula. Joh. 6. 51. 52. 53. 54. Ego sum panis vitae, panis vivus; Caro mea, verè est Cibus, et Sanguis meus verè est potus, identificantur cum verbis Institutionis Sacrae Coenae: Hoc est Corpus meum &c. nam ibidem tota actio vel panis dicitur Corpus *Christi*, apud Johannem *Christus Dominus* panis et Caro ejus cibus, istae verò Propositiones non sunt ita convertibiles, ut subjecto in locum. *Quidam* transpositae eadem quantitas, qualitas, ac Veritas, eorundem Propositionum maneat.

Discurrit itaque *Christus Dominus* Joh. 6. de isto cibo istam manducationem carnis ac bibitionem sanguinis ejus quod erant credentes. *Christus Dominus* pro nobis meritorum, sed jam verò mortuam; corpus ejus frangi, sanguinem fundi cui fidei annexa vita aeterna. 1. Cor. 10. 20. quod ejus enim servi meditatio nobis est, instar spiritualis cibi ac potus 1. Cor. 10. 20. 21. quod magis certius ac verius aliter animus ad vitam, eamque meliorem; quam corpus cibo Corporali 1. Cor. 10. 22. 23. 24. 25. Neque hujus fidei alimonia Eucharistia, producit; sed eum eadem debemus ad eam accedere; debetque in nobis semper manere, seu in usu Coenae Domini, seu extra eam.

Neque Verba

73
non
legi verba, comestione bibitionis innuunt. *Christus Dominus* manducationem et bibitionem illam, quae sit in *Christi Domini* enim loquendi modis *Christus Dominus* suam responsionem fuit *Judeorum* pro pane. *Christus Dominus* sequentium, quibus Joh. 6. 25. 26. accommodare, durioresque Metaphorice adhibere, propter eorum murmur 1. Cor. 10. 22. 23. et sic ostendere se esse excellentiorem cibum, quam illud manna, quod *Judei* extollebant. Cum dubitant *Judei* se posse manducare *Christum Dominum* 1. Cor. 10. 22. eo magis in haeret. *Christus Dominus* dominus durioris *Isaia* 53. 54. et seq. offenditque omnia sua verba, et edulcorare, ut sciant quod fides in *Christum* crucifixum, ad mortuum cum mandatorum ejus observatione, sit excellentissimus animorum pastus ad vitam aeternam. Sic *Christus Dominus* responsionem suam accommodat per occasionem Verbis *Judeorum*; sed diversa ab eorum intentione sensu, ut Joh. 2. 17. 22. Sic Joh. 4. 9. 32. Cap. 12. 29. 35. Mat. 4. 23. 24.

Credimus et confitemur nos cum toto humano genere sub peccato fuisse, et propter peccatis obnoxios esse; justificari autem ex Deo, qui omnes homines salvari vult, mera gratia et misericordia; non ex operibus legis, multo vero minus nominis proprii, sed per fidem in sanguine Filii ejus Jesu *Christi*. Qua fides imputatur nobis à Deo in justitiam, ita ut per eam ex gratia Dei per Jesum Christum ac proinde

et aeternam

Omnes nos fuimus sub peccato Gal. 3. 22. Rom. 3. 9. Peccati obnoxios est Joh. 1. 3. Justificari ex mera Dei gratia. Rom. 3. 24. Qui vult omnes salvari 1. Tim. 2. 4. Non. 1. Petr. 3. 9. Non ex Legis operibus sed per

et aeternam salutem consequamur. Nam *Chr.* p nobis et peccatis nostris mortem cruentam passus, factus est victima, et propitiatio. Exemplum autem nobis reliquit, ut vestigia ejus sequamur, imitando ejus modestiam, charitatem, patientiam, ceterasque virtutes quae pretiosissimum in cruce ejus elucet. *O*mnibus *Ej.* qui regnum compotes locupletium et remissionem peccatorum fieri volunt vera et seria praeteritorum delictorum agenda est poenitentia, fructusque ejus digni et viva fide manentes praeterendi, nam fideles sine opibus mortui s. Proceptis igitur dei s. quae gravia s. s. s. obtemperandum est, quorum summa in eo est. *I*ni, ut deo et proximo debitam charitatem exhibeamus, fides enim p charitatem. Et est opus. Curandum est ne in conspectu accipiamus, gratia dei, quae cunctis hominibus illuxit salutis, et erudit eos, ut impietati mandantibusque cupiditatibus valedicere, remaneant, iuste pie vivat in presenti saeculo expectantes beatitudinem, adventum gloriosum magni dei, et servatorem. *I*ni d. *Chr.* qui seipsum p nobis dedit, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et purificaret sibi ipsi populum peculiare peccatorum bonorum operum.

sed per fidem in sanguine filii ejus *Iesu.* *Chr.* *Gal.* 2. 16. *Christus* pro nobis et peccatis nostris mortem cruentam passus *Rom.* 5. 8. factus est victima. *Heb.* 9. 17. Exemplum reliquit ut eum sequamur *1 Petr.* 2. 21.

*O*mnibus poenitentia agenda est *Act.* 3. 19.

Fructus ejus digni praeterendi *Mat.* 3. 8. Manentes ex fide viva. *Gal.* 5. 6. Phila. 3. 5.

Fides sine opibus mortua. *Jac.* 2. 20. 26. *1 Petr.* 1. 5. 11.

Procepta dei gravia sunt illis obtemperandum. *Ioh.* 5. 2. Summa dei proceptorum. *Mat.* 23. 40. Fides et charitate operans *Gal.* 5. 6. Curandum itaque in omnibus eam bonam ostendamus, et doctrinam salvatoris nostri oremus, appuit in gratia dei. *Tit.* 2. 11.

Notae.

NOTAE.

Peccatum poenam dignum est voluntaria. Divina. Legis transgressio. *Ioh.* 3. 4. *Jac.* 2. 1. Ergo *1°*: Quando infantes, aut infirmi, mente capti, unguibus Matres ledunt, aut aliis damnum inferunt, ut bruta quoque solent, videntur quidem materiam Legis violare, at formalitas peccati in iis, quoniam usu rationis destituntur, deest; ut enim peccatum sit, vere tale requiritur. *2°*: Deliberata voluntas peccandi. Vel: Libor et sufficiens consensus ad peccandum, ut necessitas excusat, necessitas eximit a poena. ita quando *Rom.* 7. 15. 19. Carnalis homo ob peccandi iulunditatem non hoc agere, quod vult, sed quod vult, illa voluntas et voluntas est tantum secundum quid, seu incompleta, poenus vellicitas aut nullitas de condum, ut: *Mat.* 26. 39. Peccatum etiam infirmitatis, cum non ex deliberata voluntate committatur, magisque materialitas quam formalitas peccati in eo adhi. a deo solet gratiose. et *Chr.* condonari.

Cum itaque dicitur *1°*: Nos cum humano genere sub peccato fuisset. *Gal.* 3. 22. *Rom.* 5. 9. et porro peccatis obnoxios. *Ioh.* 1. 8. non intelligitur de Infantibus boni et mali ignavis. *Ioh.* 9. 11. *Deut.* 1. 39. confr. ad *Rom.* 9. 11. huc refer *Ioh.* 24. 20. *Mat.* 18. 3. 7. *Cap.* 19. 15. Illa vero universalis loquendi ratio *Gal.* 3. 22. *Rom.* 5. 9. Iudeos et Gentiles peccati convicit ut debuerint agnovisse non tantum Gentiles sed et Iudeos indignos dei gratiam in *Chr.* qui primum enim cognovisse.

cognitionis capaces facti sunt liberi, ut plurimum ex em-
 plis parentum peccatis se asperserunt. Gen. 6. 5. Cap. 8. 21.
 quamvis non sine exceptione, legimus enim pios quos-
 dam inventos ut videtur, est Gen. 6. 9. 3 Reg. 11. 34. Cap. 14. 8.
 Cap. 15. 5. 14. 2 Reg. 18. 12. 4 Reg. 22. 2. Cap. 23. 22. 2 Para. 15. 12.
 12. Cap. 20. 32. Luc. 1. 6. Act. 2. 20. Cap. 2. 2. Cap. 13. 22. Cap.
 16. 14. qui etiam licet in peccata inaderint 3 Reg. 5. 26.
 Iac. 3. 2. maxime si fuerint ex infirmitate, quam prima
 animadvertunt se lapsos, illico semet ipsos emendarunt
 conf. hic exemplum Davidis 3 Reg. 15. 5. coll. 2 Reg. 11. Quare
 Initium peccati factum per Adamum, prohibuit. Fructu
 voluntarie et libere comedentem. Gen. 3. 17. Roma. 5. 12. coll.
 Rom. 2. 13. 14. qd personale Adam peccatum, et si originale
 ob hoc dici posset, quod aliorum hominum peccatis origi-
 nem dederit; illud in nec a posteris. Adam, in ipso fuit
 missum, nec in posteris, propagatum, ut contra. Distingui po-
 nit peccatum originale ab actuali; quoniam. propter pec-
 catum peccatum actuali, id est. qd quilibet actu committit
 nullum est. Quinto. Non potest cogitari in Adamo posteris
 ejus peccasse, non enim enim et nulla aliena, nullarum
 etiam actionum sunt causa; Agere enim supponit posse
 posse supponit esse, id est. existentiam rei. Nullus Ma-
 talium conscius est se peccasse in Adamo, nemo n. de ejus
 peccati unquam sollicitus fuit poenitentia, qui confesum
 non habuerunt peccare, in se non potuerunt, tanto minus
 in alio.

Ans: Adam.

75
 Ans: Adam duplicem personam gessit, suam et po-
 sterorum, qui in lumbis ejus latebant, ac. pnde sicut,
 lex Ada lata, posteris quoque obligaret, ita transgressio in
 posterorum in persona facta est.

R. Imo: Nemo in alterius persone peccat, nisi vel ante-
 cedenter transferat suum consentum in alios committendo,
 mandando, aut non prohibendo, cum propter alterius actione
 prohibere, vel consequenter ratihabendo.

R. Adò: Si Adam posterorum personam representa-
 vit, an si Adam legi obtemperaret etiam ejus posteris in
 lumbis ejus delitescerent legem Adamo latam impleverint.

R. Adò: Si in legis violatione Adam gessisset
 et personam posterorum, quare non in aliis quoque malis,
 labore, sudore, dolore, morte, &c. ut nos illis non ampli-
 us essemus obnoxii.

R. IVto: Si in similibus peccatis posset aliqua re-
 presentatio fieri, familiarum capita magis posset in pro-
 nalibus actionibus, bene vel. male. gessit suos posterore.
 representare, tanquam viciniore, ac nunquam et nunquam audi-
 tum est, ut per personalibus parentum actionibus teneantur
 Liberi rationari deat. 22. 16. 4 Reg. 14. 5. 6. Jer. 31. 29. 30.
 Ezech. 18. 2. 3. 4. 11. 20. Cap. 23. 7. 13. et si parentum merita
 eorum, meritorum effectus ut privilegia sapie in liberos
 transeant, ac beneficia sine ulla injuria possunt de pro-
 na in personam devolvi.

Ans: Heb. 7. 9. de Levi deo, matus fuisse in Abraha-
 ma simul ratione quare non potuissimus peccasse in Adamo.

R. Imo:

R. Amo: Cum Levi nec crediderit in Abrahamo, nec Aba-
ham. fides ei imputata non sit, sequatur ex Levi exemplo talis con-
sequentia necessarius, ut in Adamo peccavimus.

Ado: Diversa est ratio decimationis et Peccati; decimati quis
etiam volens, nolens potest, at ad peccati imputationem, acceptarius
est spiritus voluntatis consensus.

Atio: Nec ipsa Levi decimatio dicitur, proprie facta
fuisse, sed per aliquam similitudinem, quam intuant verba, ut
ita dictum sit 8. 9. Cum enim parentum bona solcant deri-
vari in posterum, quicquid bonis Parentum decedit, consequens
etiam liberis decrescit, et sic quoniam per decimas ab Abra-
hamo datas, tantundem posteris, et sic ipsi quoque Levi decrescit
per quandam loquendi rationem, Levi quoque in Abrahamo deci-
matus dici potest.

His: Dicimur tamen in Adamo omnes mortui 1 Cor. 15. 22.
et peccasse Rom. 5. 12.

R. Amo: Haec duae phrasae si confundantur quemadmodum
in Adamo actu mortui non sumus, sed mors transivit, in oēs
Rom. 5. 12. Heb. 9. 27. ita neque in ipso peccavimus vel: Si oēs
peccassemus in Adamo jam non amplius moreremur illo
pro nobis etiam mortui.

Ado: 1 Cor. 15. 22. Cum dicitur in Adamo mortui ex. 8. 21. par-
ticulari. Pro. Significat Lex. non tamen imputatur, quod jam actu
fuisse per Adamum mortui, sed quod per ipsum facti sumus
morbis obnoxii originem, enim, ducentes ab eodem ob pecca-
tum vivendi privilegium amisit, et liberis genuit in eadem morbi
servitute mansuetos, quae explicatio patet ex Antihesi; cum
enim 1 Cor.

enim 1 Cor. 15. 22. dicimur in Christo vivificari, non est sensus, quod
jam actus essemus vivificati, sed quod per ipsum obnoxii sumus
Ius ad vivificationem simul etiam, per eum, vivificabimur Rom. 5. 17. 18. 19.

Atio: In loco ad Rom. 5. 12. Si in nos esset Apertus in A-
dame omnes peccasse, quomodo posset dicere, peccatum intrape
per unum hominem in mundum, cum per oēs et singulos intrape. Regi-
tillud peccatum dici non posset, unus fuisse 18. 19. 12. 16. 17. 18. 19.
et omnes non peccasse, ad similitudinem Adae.

Dein: Si cogitasset Apertus oēs homines in Adamo peccasse,
Verba: in quo oēs peccaverunt, debuisset perposuisse, et posu-
isse inter unum hominem, et peccatum vel a vocibus, peccatum
in hunc mundum, usque pertransivisse, inclusivè in parenthesis po-
nisse, sicut, hiulca fuisse Oratio, ex Verbis, propterea sicut per
unum hominem immediate ad 8. 13. transire.

Proinde particula in quo sicut 2 Cor. 5. 4. Phil. 3. 14. signi-
ficare potest, quatenus singuli n. homines morti subjecti sunt, quia
non tantum Adam, sed etiam ejus posterum majori ex parte, ita
fuerunt peccatis implicati, ut vix inventi fuerint qui se a pec-
catis immunes fuisse, propterea potuissent, sicut Apertus voluit do-
cere singulos in dignitate illa divina gratia, quam in Christo osten-
dit, peccata remittendo, et a morte, quae oibus communis fuit,
et est, ad vitam transferendo.

Ado: Neque potest dici peccatum Adae ad posterum derivatum
v. propagatum. per imputationem, imputare n. alicui peccatum est
declinare eum esse causam mortalem, ejusdem peccati, ita autem
mortalis actionis is dicitur, qui sciens, volens eum perstrahit, nos verò nec
confusi fuimus Adamum v. nos in ipso peccavisse, nec punes nos
fuit ut peccaret, vel non peccaret. Consequenter itaque si volen-
tibus, nolentibus.

argumento.

argumento sua humiliationis, et p hoc facilius obire.
da a deo venia, quales hyperbole occurrunt 2 Reg. 18. 12. 2 Sam.
57. 7. 1 Sa. 45. 8. 1 Joh. 9. 34. Exaggerando vero David pecca-
tum cum non ascendat ultra Matrem, non dicit se in Adamo
peccasse, v. ab ipso derivatum esse peccatum sed se accusat
2 Reg. 12.

Rom. 7. Quae Aptus de peccato enumerat peccatum
vulgo originale dictum non pstant illud n. peccatum dicitur
aliquando fuisse sine lege 1. 2. 8. 9. atqui peccatum Ape fuit
transgressio legis. Illud peccatum ante legem datam e occidi
1. 2. 8. 9. atqui mors est ex peccato Ape Rom. 5. 12. ille pec-
cato p gradum in peccato liberati sumus 1. 2. 24. 25. at peccatum
originale hodie quoque pparari dicitur. Peccatum itaque illud
cujus vires tanto per de praedicat, Aptus, fuit p voluntariam
peccandi consuetudinem acquisita, ppressio ad peccandum,
qua hominem quavis occasione peccandum impellit tanquam
proxima illa causa, qua efficit ebrius et a leviori causa, ad
peccatum homo exaceretur quavis occasione peccet, an licet pec-
cati consuetudinem agnoscat, expiatur tamen se non posse resistere.
Quae hominis ex peccato orta constitutio de peccato, eiq. omnia
pdicta ab Apto enumerata optime conveniunt nam 1. 2. 8. 9. 12.
Ante legem quoque fuit haec peccandi consuetudo, at
erat quasi mortuum peccatum, cupiditates enim qua ad pec-
candum simulabant, erant languidiores, vel saltem non ita
astabant sine lege. Legis interdictis autem accedente do-
minans in homine concupiscentia militata vires suas magno-
stantavit 1. 11. peccati servos fecit 1. 14. et ad mortem pcepit.

David 1. 10.

David 1. 10. Unde tanquam inhabitans peccatum describitur
1. 12. 18. 20. Legis instruit moderans actiones 1. 21. 23.

Quam dominantem et ex voluntaria peccandi consue-
tute ortam concupiscentiam non confundas cum illa naturali
a deo indita, et imprimis Parentibus ante transgressionem
Legis Gen. 2. 6. reperta. Delectatione v. cupiditate, qua
homo fertur ad desiderandum res corpori suo gratas, et hinc
sandum ingratus hac n. si ultra ppropria incolumitatis
conservationem o pcedat, innoxia est, et peccato vocat, quo-
niam est tantum naturalis complacentia rei amore nostro
digna, in potestate vero nostra non e facere, ut q. corpori
nostro gratum est de creatione eidem ingratum sit.

Octavo: Non negamus Animo: cum quadam ad peccan-
dum inclinatione cougi innoxia, quousque conseruat
in actus illicitos nos nasci, at ea non tam Adami peccatum
e coniungenda, qm in piores Parentes, et quorum sanguinis
et temperamentorum varietate conformes in nos quoque
transfunduntur inclinationes, quos quotidie secundant ma-
la educationes. Parentum infirmitas, et aliorum mala exem-
pla, conversationes identidem nobis offerentes sunt
solidem irritamenta et invitationes ppassivum, ut in
his vel illas partes, in hos illos vel illos effectus spen-
te et libentius, qm prius se determinent.

Nec etiam Ado: Dicimus Adamum nihil
nobis nocuisse, nam Universum genus humanum ob-
noxium est videri malis, quibus deus primos parentes
subiecit ut solent Liberi et Infelicitatis Parentum
conditionis

conditionis, ut non Liberorum vinis acquisita Aeres
fieri, non tñ censendum eadem in Liberis poenam: et
si nisi nova ac p̄pria inobedientiā & similes poe-
na reos faciunt: sed naturalis generatiōis ordinaria con-
sequentiam; Ita etiam peccati poena est mors. Aeter-
na Rom. 6. 23. non temporalis a Parentibus mortalitati
subiectis ad nos naturaliter p̄ p̄pagatiōem derivata.

Iustificari: Ut iustificari a Deo parte non significet
justum facere, meliorem reddere, alias enim gratum
Dei foret, si qui impium iustificaret, contra Prov. 17. 18.
et Deus impium. ō nisi conversum iustificat; ita in re-
latiōe ad Deum iustificari, ō significet ex re in se eam iusti-
tiae infusiōem; nam Deus iustitiam non solet infundere
quare enim sub veteri quoque Testamento ō potuisset
id facere ut Act. 13. 38. 39.

Dein: Videtur Iustificatiō condemnatiōi opponi Rom.
8. 33. 34. condemnare autem non significat aliquem no-
centem reddere; sed talem declarare, vel ut talem tractare.
Ergo in oppositorum nec iustificatiō significet sanctitatis
cuiusdam infusiōem. Verum quandoquidem iustificatiō
nisi terminus sit ex foro petitus significet iudicalem Dei
actionem gratia Evangelica, conformem, quatenus scilicet
peccatorem conversum tanquam justum tractat Act. 13.
38. 39. simili loquendi modo: Peccatorem conspici, ō
significat peccator em effici, sed tanquam peccatorem
tractari Rom. 8. 19. Et sic: quatenus iustificatiō Deo
tribuitur.

79
tribuitur. Nam aliquando etiam hōibz videt̄ tribui
Ibr. 6. 11. Apoc. 22. 11. et usque saepius in Epistolis ad Rom.
et Gal. fit mentio, significat Amo: Absolvere a pec-
cato et poena, id est: remittere, non punire, ō imputare
peccata gratuito Evangelii foedere peccatori remissio-
nem offerente sic Rom. 4. 5. 6. 7. et seq. Cap. 5. 16. Luc. 18. 14.
Act. 13. 38. 39. Ier. 31. 33. 34. Ad dō: Pro iusto p̄nuciare,
vel iustitiam ei imputare, iustorum p̄miō, vitam aeternā
donando uti Rom. 4. 3. 5. 22. Iac. 2. 23.

Ex mera Dei grāa et Misericordia. Rom. 3. 24. 1. Grāa
est spontaneus amor ex gaudio, qui contrarium meri-
tus est Rom. 4. 16. Ibr. 2. 18. 19. tunc Deus grāam
iustificatiōis Evangelica nobis obtulit, nullis hominū
bonis opibus, tanto minus meritis antecedenter ad eam
p̄vocatus, Eph. 2. 8. 9. 2 Tim. 1. 9. Tit. 3. 34. Act. 2. 37. 38. Gal. 3. 19.

Non ex opibus Legis Gal. 2. 16. Mosaisca. eiusque
ceremonialis, in illius rigida observatiōe & coram Deo ju-
stos fore continebant, Iudei Luc. 18. 11. 12. Mat. 23. totū
at Deus p̄ Prophetas saepius testatus est Ceremonias
illas, si verō animi sanctitas absuit, sibi minime placuisse.

Sed p̄ fidem in sanguine Filii ejus Iesu Christi
Quamvis obtinendae iustificatiōis modum eligere non
fuerit in Arbitrio hominis; sed solius grāa Dñe fuerit
constituere, quos et sub quibus conditionibus velit a-
gnosceret pro populo ad nulla hōm. officia antecede-
ntia respiciendo, non vult tñ Deus hōes simpliciter
iustificare

justificare sine conditionibus, verum voluit media interve-
nire, ut gratis oblatam justificatione applicet hominibus. Quorum
mediorum alterum est in nobis, alterum extra nos, medium
intra nos Rom. 3. 25. est fides, quam credimus Jesum esse Christum
hoc est: promissum Salvatorem, ut describitur Joh. 20. 31. Act.
16. 31. Cap. 3. 32. Mat. 16. 16. Joh. 5. 5. cujus medio salutem
expectamus Heb. 5. 9. Act. 4. 12. Cap. 13. 38. 29. quia fides non
in eo consistit, ut tantum credamus nostrum Christum. Pro-
phetam, Sacerdotem, Regem, vel per tum peccata nostra
deberi, verum in se includit totam obedientiam Evange-
licam vel obsequium toti Christi Legi ex animo prestandum.
Ergo: Quando fides in scriptura tantummodo describitur
eidemque justificationi salusque ascribitur ut: Act. 13. 38. 39. Rom.
4. 5. Cap. 5. 1. Gal. 2. 16. non significat solum absentiam con-
tra distincte ad opera, verum in se complectitur bona opera
Gal. 5. 6. Jac. 2. 24. Joh. 37. neque enim sufficit ad justifi-
cationem consequentem salutem sola fides exclusio bonis
operibus vid. Mat. 5. 19. 20. Cap. 6. 19. 10. Act. 5. 29. Rom. 8. 13.
13. 1 Cor. 6. 9. 10. 11. Cap. 13. 2. Heb. 12. 14. Gal. 5. 6. 19. 20. 21. Jac.
2. 14. 17. 18. 20. = 26. ultimi quoque judicii executio fiet
cum respectu ad opera Mat. 7. 21. Cap. 16. 17. 2 Cor. 5. 10. 1.
Petr. 1. 17. Deinde: Ex fide quasi ex Matre pullulat
opera spei, timoris, charitatis, poenitentiae, unde variis
in locis fidei tanquam causa et fontis pietas nostra
ascribitur, ut: Joh. 3. 2. Cap. 5. 24. Act. 15. 9. Heb. 11. per totum
sic ad Rom. 12. 7. Cap. 14. 23. 2 Thess. 1. 11. cum enim ex ani-
mo credimus Christum esse nostrum Mediatorem non possumus
ejus quoque promissis non credere, consequenter autem nos
met ad ejus obsequium temporale sub spe aeternorum
bonorum

80
bonorum sponte componimus. Quando Paulus Rom. 3.
20. 28. Gal. 2. 16. dicit hominem sine operibus justificari, intelligit
opera quae fidem antecesserunt, non quae ipsa fides producit,
et ex ea manant.

His: Gratia excludit opera Rom. 11. 6. Et ad gratuitam
justificationem non requirunt opera.

R. Admō: Gratia excludit opera meritoria et perfecta,
actus n. humani, sunt imperfecti, deo excludit opera fidei
et resipiscentiae, tanquam media sine quibus Deus non ju-
stificat, haec n. gratia Evangelica, tanquam ad salutem
necessaria exiget, ut n. in collocacione beneficii, ex gratia
promissi respectus fieri ad altum fidei et resipiscentiae
tanquam conditionem positionem consequendi. Verum
cum hi altus presupponunt peccatum, beneficium justifi-
cationis erit gratuitum omnes enim tam Judaei, quam
Gentiles fuerunt peccatores Rom. 3. 9. Cap. 11. 22. Admō:
Opera fidei et resipiscentiae per se non sufficiunt, et non
ducunt ad justificationem; sed duntaxat ex gratuita Dei
ordinatione, eadem acceptante, et gratis antecedente,
ita statuere Rom. 4. 16. Admō: Fides quoque est donum
Dei Eph. 2. 8. eandem etiam ad obedientiam tanquam fidei
continuationem, et augmentum animant, Dei auxilium Phil.
2. 12. Eph. 3. 16. 20. et promissa gratuita sub expectatione
gratiosa retributionis. Est itaque fidei conditio tam faci-
lis post Christi resurrectionem ut vix comparari possit cum
vita aeterna vel justificationis beneficium.

Quia fides imputatur nobis a deo in justitiam Rom.
4. 25. ubi dicitur imputari, quod in se sufficiens non est,
per gratiam

per gratiam in per peccato reputatur, ita dicitur actus im-
putari in iustitiam, quoniam Deus habet per actum bonum, et lau-
dabili Phil. 1. 3. Fides etiam tanquam actus hominis
imperfectus, imputari debet ad iustitiam, non quod ex natura sua
est iustitia, sed quod fidei eximiam obedientiam actum
Deus ex ineffabili misericordia gratiosi acceptat, per-
cat, per propriis, medio resistentia remissionis, nos
tanquam iustos tractat, id est: ac si plenam et perfectam,
per nos iustitiam.

NOTA ET DOCTRINAE. Credenti iustitiam Christi
imputari, et fidem nostram per Christum imputari in iustitia
posterius verum est, prius non erat in scriptura, si enim
Deus Christi iustitiam nobis imputaret, Christi iustitiam
reputaret nostram esse, nosque ita consideraret, ac si nos
omnes illam iustitiam possideremus, vel quasi loco
nostri Christi precepta Dei implevisset, cuius in scriptum
non erat mentio; ad iustificandum enim iuxta hanc
sententiam non requirerentur nostra opera, sed suffi-
ceret iustitia Christi per fidem nobis applicare. Quan-
do vero nostra fides in iustitiam dicitur imputari, si-
gnificatur nostra obedientia ex fide constituta tanquam gra-
tiosi a Deo acceptari, ac si perfecta esset, eamque iustitia
promissio vult remunerari, quod interpretari necessarium
ad iustificandum conditionem, fidem scilicet et bona opera
requirit, ut per modicum vinum nostrorum pietatis intenti
peccatorum remissionem, et vitam eternam obtineamus.

In Sanguine

81
In Sanguine Filii eius Iesu Christi. Iustificatio nostra me-
dium extra nos est mors Christi vel redemptio per Christum.
facta Rom. 3. 24. 25. Cap. 2. 25. Cap. 5. 17. 18. 19. confr. Rom.
5. 2. 11. Eph. 2. 13. 14. 15. 16.

Christum pro nobis et peccatis nostris mortem passum.

Nota Annotatio. Et si Deus non desuperet alius quoque possi-
bilis modus nos liberandi a peccatorum consuetudine.
ex suo tamen clementissimo beneplacito per salutis nostrae
medio designavit atrocissimam a Christo tamen liberrime
subeundam mortem.

Adnotatio. Cruentum Christi mors multiplicem ad salutem
nostram habet respectum ratione trium Christi munerum.
et aliarum considerationum. Eodem enim innititur cum
omnibus promissionibus. Foedus novum, quod tanquam Prophe-
ta, et fidelis testis Apoc. 3. 14. Sanguine. Sancit vit. Marc.
26. 28. coll. 1 Tim. 6. 13. Eph. 5. 2. Sacerdotale munus re-
quisivit sanguinem, sine quo oblatio in caelo non
est facta, Heb. 9. 2. 4. Cap. 9. 24. 25. Cap. 10. 4. 11. 12. ita nec
sit remissio Heb. 9. 22. Unde etiam debuit resurrectio in-
tervenire, non tantum ut gradus consequendi dignita-
tem coelestem; sed ut Christus seipsum redivivum coram
Patre offerret peccataque populi, quae in lege expiari non
poterant, expiaret vel purgaret, misericorsve fieret,
Pontifex. Heb. 9. 14. 15. Cap. 7. 13. Regiamque dignitatem per
mortem, consequentemque resurrectionem obtinuit Christus.
Luc. 24. 26. quae resurrectio mortem quoque superatam, de-
monstravit. Insuper mors Christi, sicut ineffabilis charita-
tis Dei.

charitatis Dei et Christi testimonium evidentiſſimum, ita laborioſiſſima Christi obedientia ac Victimae difficilior pars fuit.

Tertio: Et si paſſiones Christi nequeant fieri noſtra, ita ut moneta ſolent transferri, ſequentes tamen effectus et fructus ex morte Christi reſultant. Amo: Confirmatio Religionis Graeco ex ea enim intelligitur Christum vere a Deo miſſum fuiſſe, ꝫ falſa enim doctrina quare poſſuſſet vitam ſuam, mors vel ſanguis Christi teſtatur, Ioh. 3. 6. 8. Deſun. eſt Christi vel Filium Dei.

Ado: Legalium Ceremoniarum enervatio Col. 2. 14. 20. 21. 22. 23. Nocturnum et humani generis reconciliatio Col. 1. 20. Eph. 2. 10. et ſeq. Gentium omnium ſine reſpectu nationum in unam Eccleſiam incorporatio Eph. 2. 14. et ſeq.

Atio: Liberatio a poena peccatorum vel: Remiſſio peccatorum. Mat. 26. 28. 2 Cor. 5. 19. Eph. 1. 7. Col. 1. 14. et vita aeterna ꝫ Christum paſſa 2 Tim. 1. 9. 10. Deus enim et ſi abſque interventu mortis Christi poſſuſſet noſtra remittere peccata, ob maiorem tamen certitudinem et efficaciam ac teſtimonium impendit preſioſiſſimum ſanguinem dilectiſſimi ſui Filii, cum enim non tantum Iudei, ſed et gentes ſolida fuerint ad expianda peccata Victimis unis, ne facilitas ~~ultra~~ peccata minoris duci ſaceret, ideo et hic Deus victimam, at multo digniorem, eamque ex gratia ſua voluit intervenire. Uto: Liberatio a peccatorum dominio ac conſuetudine vel: Submiſtratio cauſarum, ꝫ quas odium peccati, et vitae ſanctimonia ingeneretur, peccata auſe.

82
peccata auferentur, reſtatione turpitudinis peccatorum, noſtrorum meritorum, ſi rigore iuris Deus erga nos uti voluſſet; et quoniam horrendum iudicium illis immineret, qui gratiam Dei Luc. 28. 31. contemnunt; ſanguinemque Christi conculcant Heb. 10. 27. 29. maximum etiam in hunc ſinem argumentum, ex Christi omnium virtutum, in eiusdem morte coruſcantium exemplo petitur, nihil enim utriusque eſt, ad ꝫficiendum in Sanctitate, quam ꝫfectum obedientiae et remunerationis 1 Petr. 1. 21. exemplar. Heb. 12. 2. 3. 4. Iudiciumque Act. 17. 31. 1 Cor. 5. 11. coll. Apoc. 1. 7. continuo ante oculos habere.

Quibus ſic intellectis non eſt cogitandum Amo: Christum loco noſtri fuiſſe mortuum ſeu temporariam, ſeu aeternam mortem; Christus Dominus enim tantum triduam et non aeternam mortem fuiſſe paſſus, non conſtat autem perſona Christi dignitatem tantam fuiſſe, ut trium dierum paſſio equipari poſſet, aeternis cruciatibus ſingulorum hominum, quoniam morte paſſa. Christus ſinguli infideles aeternam ꝫpetuntur mortem. Triduam quoque Christi mors non fuit vicaria noſtrae mortis quia ſtatutum eſt non obſtante morte Christi, ſemel mori, Heb. 9. 27.

Ar: Dicitur Christus ꝫ peccatis Gal. 3. 1. 1 Cor. 15. 3. 1 Petr. 3. 18. et ꝫ nobis Mat. 20. 28. Marc. 10. 45. Rom. 5. 6. 9. mortuus ꝫ autem ſignificat vicariam ſubſtitutionem vel ſurgonem. ut Reg. 18. Mat. 2. 22. Cap. 9. 38. Luc. 11. 11.

Rj. Et ſi Pro. ſignificet interdum vicariam ſubſtitutionem, in hac materia tamen ſignificare non ꝫt, ut n. quando dicitur Christus

Et si per peccatis natus et mortuus, significare potest
vite vel loco peccatorum, ita nec per nos mori significet lo-
co nostri. Si quidem nos singuli nati mortis obnoxii su-
mus, et aeterna morte omnes impii damnandi erunt; Sensus
itaque Scripturae in hac meta. per significet finem et com-
modum, quatenus si peccatorum nostrorum occasione,
et causa, nostro bono cum in finem mortuus est, ne nos
mortem quam mereremur subiremus voluntati ejus mo-
rem gerentes. Similis significatio locutionis vid. Job. 1. 11.
Job. 13. 16. 1 Petr. 2. 21. Rom. 16. 7. sic Eph. 3. 1. 12. Col. 1. 24. 1 Cor.
Heb. 6. 20. Lev. 10. 17. Cap. 17. 11.

Secundo: Et si Christus Dominus mortem proferendo volunta-
rii Patris ita morem cepit, ut quaecumque Pater ab eo re-
quisiverit plenissime ea praeberet vellet, ut mandatis sa-
tisfecit non est etiam cogitandum a Christo talem praeberi
satisfactionem, ut loco nostri legem impleverit, et loco nostri
punitus fuerit, si non legem loco nostri impleverit, loco
nostri puniri non poterit; nam poena ad peccatum non
ad exactam obedientiam habet relationem, cum loco nostri
Christus nec legem implevit, hodie enim omnes ieiunamus eodem imple-
da. Christo loco nostri totum officium a nobis requisitum
praebeat. Nec punitus est loco nostri, si enim impii non
punirentur, ob peccata, in futuro seculo. Priorum vero
loco quare punitus fuisse? Nam quoque poena repugnat
innocentem puniri, poena non presupponit malum actionis
ex quo oritur ius puniendi, si quidem culpa non commu-
nicata non communicatur poena. Hoc caput sequitur

justitia

83
Justitia Divina. punienti similiter repugnat ob aliena, de-
licta puniri Deut. 24. 16. Ezech. 18. 20. Exod. 32. 33. et seq.
1 Reg. 17. 16. 1 Par. 15. 4. 2 Cor. 5. 10.

Ad: At Christus Dominus factus est sponsor. Heb. 7. 22. per nostris
debitis.

R. Et si per debitis aliorum pecuniariis populus spon-
deres se ad solvendum obligare per aliorum in delictis
nulli populus corpus suum ad patiendum substituere,
nec justitia esset acceptare ac innocentem tanquam delin-
quentem pro eo plectere, quod omnis commisit Christus Dominus quoque
omnis loco nostri apud Deum sponsor factus fuisse, sed po-
tius sponsor foederis a Parte Dei apud nos, cum enim
rarda totis magnis rebus in epe fides, Deus propter nostram
fidei infirmitatem per Sponsorem suam fidelitatis, Christum
voluit ad promissionum spem et eligere fiduciam.

Obiectio: Quare igitur Christus Dominus de portante iniquita-
tem nostram. Esai. 53. 4. 5. 6. 11. 12. 1 Petr. 2. 24. peccatum
2 Cor. 5. 21. maledictumque Gal. 3. 13. fuisse?

R. Ad: Ambigua in Scriptura significatio vox
est portare proinde suam iniquitatem portare et si signifi-
cationem peccati ferre Lev. 24. 16. Cap. 10. 17. Cap. 27.
15. alterius in peccatum portare non significet loco ipsi-
us puniri, verum ut quis portando suam iniquitatem
vel luendo per suo peccato, iam tanquam expurgatus ab eo.
idem peccato, habetur, ita cum quis alterius iniquita-
tem portare debet, sensus est ejusdem interventu alterum ex-

purgari ex peccatis

expurgari a peccatis, quatenus scilicet sit remissio peccati,
portare tñ dñi, quia laborat vel aliquid patitur in huius
finem ut deleantur peccata. Sic dictum fuit. Sacerdotes
portasse iniquitatem populi. Exod. 28. 38. Lev. 1. 17. Num. 16.
23. Ezech. 9. 4. 5. Sic hircus Lev. 16. 22. Deus quoque dicitur,
auferre peccata per remissionem. Exod. 34. 7. Num. 14. 18. huius
peccatorum oblatio vel remissio describitur satis emphati-
cis terminis. 1 Petr. 2. 24. Esa. 53. 5. qd scilicet Christus morte sua
interueniente poenis peccatorum nostrorum ita non liberaverit,
eorundemque vim ita enervaverit causas, ita sustulerit, ut mo-
do iustitia vivamus, immunes erimus a poena. Act. 2. 38. Cap.
3. 19. conf. Ioh. 1. 29. 3 Ioh. 3. 5. quae ex eventu ostendunt Pro-
phetica verba Esaie dicto sensu esse interpretanda. Hinc di-
cit Aptus Col. 2. 14. Chirographum debiti nostri per quandam
similitudinem Clavis crucis in cruce Christi perforatum, anti-
quatum, et invalidum redditum more multarum lentium
Schedas obligationis annihilantium.

Rj. Ad dñm. 2 Cor. 5. 21. posita verba. proprie non sunt
intelligenda sicut n. nos non effecti sumus iustitia in ab-
tracto; ita nec Christus peccatum fuit, tanto minus Deus fe-
cit peccatum, et sic simpliciter non potest peccatum, per pec-
catore accipi; Deus enim neminem efficit peccatorem, ve-
rum Deum peccatum fecit, quatenus ut peccatorem tra-
ctavit, tractari permisit, vel victimam, per peccato ordinari
non multum dissimilis loquendi ratio extat Rom. 8. 19. et
Gal. 3. 13. Christus est maledictum non proprie, nec eo sensu, quod

si maledictionem

84
maledictionem, quam nos merebamur, sed substrictis per
mortem enim aeternam non subivit, quoniam tale mortis ge-
nus praesens est, qd maledictum, id est. homini summe re-
sario inferri solitum erat apud Iudaeos et Romanos. Sic
qui Martyrum tam maledicta morte exincti sunt, de
execrabiles non fuerunt, sed opinione hominum, per malici-
do haberi consueverunt. de his locis. Cell. contra Brodum de satis-
factione ad Cap. 1. Rj.

Ad dñm. Mors Christi non fuit meritoria remissionis
peccatorum, ubi enim est meritum, non est gratia erga
merentem, et ubi est gratia, ibi est exclusio meriti. Rom.
11. 6. Remissio autem peccatorum est gratuita. Deinde.
Christus fuit subjectus legi Gal. 3. 2. ac proinde ob oboedien-
tiam. lege fuit obligatus Ioh. 6. 38. Phil. 2. 8. meritum
autem est opus indebitum. Luc. 17. 10. quin et si Christus nullis
legis vinculis ascriptus fuisset, unica legis observantia
quantumvis integerrima, universorum hominum locum habe-
ri non potuisset, qd non fuerunt et sunt, ac futuri se-
homines, tot nostro Domini legis observatoribus opus fuisset,
neque unica legis observantia singulis hominibus premium vitae
aeternae mereri potuisset. Ad dñm. Mors Christi in salutis
negotio ut praesupponit dei misericordiam, remissionem
peccatorum, sanguini Christi tanquam medio alligantem.
Rom. 5. 9. 10. ita requirit nostram obedientiam, et si enim
mors Christi in se sit efficacissima, non in ejus unitate
absolute.

absolutè in nobis derivatur, sed conditionatè, scilicet con-
ditiones à nobis requisitas præstiterimus 2 Cor. 5. 19. 20. Si ve-
rò Christus Dominus loco nostri seu agendo, seu patiendo de eo satisfecit
ad pietatis studium, quid nos exultaret? an gratitudi-
nis officium? atque et illud officium loco nostri Christus Dominus exolvit.
Et, quoniam si mors Christi satisfactoria loco nostri apud Deum fu-
isset nullus superesset gratia Domini locus in condonandis pec-
catorum, cui non totum debitum solvitur et integrum ac-
ceptat, quicumque seu debitor, seu alius loco illius solvat,
ibi non est remissio debiti. Remissio non est omnimoda juris
cessio ab eo, cui aliquid dabitur, et respectu ejus quod debetur,
ut non tantum debitor liberetur, sed creditor quoque ut li-
beralis populi duci, à nullo ex consentur, Sacra autem
ubique depiccat ineffabilem Dei misericordiam in remissi-
one peccatorum ut: Eph. 1. 7. 8. 9. Cap. 4. 32. 33. Cap. 4. 32.
coll. 13. Heb. 8. 12. et alibi. huc refert Parabolam Mat. 18. 23. 24.

¶ *Ad id:* In remissione peccatorum ita Deus ostendere
voluit gratiam, ut ostenderet etiam justitiam vindicativam
cujus est peccatum impunitum non dimittere 2 Thes. 1. 6.
Rom. 1. 32. id verò factum cum Christus satisfactionem præstiterit
loco nostri, nobis autem remissa sunt peccata.

¶ *Ad id:* In Deo justitia et misericordia opponi non debet
verum Deus cogitandus, ut absolutus et liberrima po-
testatis D. cujus summa et independentis Authori-
tatis pars

85
authoritatis pars est. de jure suo posse cedere, et consequi
verò determinare, mitigare, Psal. 102. 22. 9. 3. 4. remitte-
re. Act. 2. 38. vel vindicare, Rom. 2. 4. 5. Cap. 9. 22. arbitrii
divini est. Non potest quidem Deus peccatum non odire, at-
nada Domine non repugnat condonare, nec legi à se aliis la-
te, nec cuiquam fieri injuria; At cum liberrima. sint bene-
placiti Domini exercitia, si peccatores ex merito puni-
Rom. 1. 32. Iustus dicitur 2 Thes. 1. 6. si remittat vel pareat, mi-
sericors; quia duo attributa non pugnant, pugnant
verò si Deus, à Christo exegeret poenam, quia à nobis his
ferenda, aut amen in hoc misericordiam erga nos voluit
ser, ostendisse, justitia non Domine requirit, ne innocens pu-
niatur, sed delinquens, et non alius; nemo jure suo
vel impunitate excidat, sed suum cuique tribuatur, ad
propriè dictam gratuitam peccatorum remissionem ma-
gis requiritur, ut is, de quo dicitur, quod remittat, nihil
accipiat, quam ut is, cui dicitur remitti, nihil solvat ubi
enim is, cui aliquid debetur totum accipit, nulla est con-
donatio, et si forte aliquemodo per translationem debiti in
aliū fiat liberatio principalis debitoris, ergo si Christus
per nostris peccatis satisfecit, peccata nostra remissa non
sunt, si remissa sunt, nulla facta est satisfactio.

Factus est Victimæ: Cui Heb. 9. 12. 23. 14. 22. Cap. 10. 12.
Alludente sacro Scriptore ad sanguinem eademque victi-
mæ

viatorum, ut Deus ante legem sine certis sacrificiis
sub lege aut medio sacrificiorum, ita sub N. Foedere,
peccata voluit remittere, interveniente morte Christi, tanquam
causa sine qua noluit. Quod verò sub Lege requiebat
victimam ad delationem peccatorum, id non ideo factum,
ut in eis vera fuisset pro peccatis satisfactio, an enim mors
begia, mortem hominis unius, aut infinitorum committeret.
Sic pretio aqua per vim crell. contra Grot. de satisfac-
tione Cap. 1. et 10. Sed ut oblatio victimarum, fient
decremento bonorum, peccatoris consequenter autem qua-
dam obedientia quamvis exigua a voluntate dei requisi-
ta, quo interveniente levium delictorum venia conce-
debat, Unde formula in lege scripta reperta, et di-
mittatur ei Lev. 24. 31. 32. Cap. 5. 10. 16. 18. Num. 15. 28. etc.
Ita etiam mors Christi fuit medium, et causa, a deo ordi-
nata remissionis peccatorum, quae tollit poenam, qui
enim remittit poenam, jure quo ad poenam repetendam
habet, cadit, qui autem jure ipso cedit, non transfert po-
nam in alium, sed auferri vel non persequitur quin an-
nihilat. Propitiatio: Vel propitiationum dicitur
Christi, Rom. 3. 24. 25. 26. 1. Joh. 2. 2. Cap. 4. 10. Heb. 2. 17. quia
in ipso Deus se omnibus propitium ostendit, et rationem
quia ipsum propitium se ipsum experiri possumus, decla-
ravit, omne voluntatis suae arcanum, ne nostra salute
et peccatorum

86
et peccatorum remissione experiendo. Unde dicit Deus propiti-
ari peccatis 2. Par. 2. 2. Psal. 27. 11. Cap. 69. 4. Cap. 77. 38. Cap.
78. 9. Jer. 36. 3. id est remittere non punire peccata, sic
Psal. 102. 3. Cap. 129. 7.

Hic: Propitiatio significat irae placationem, vel
sedationem. Gen. 32. 20. ergo mortis Christi debuit talis fu-
isse efficacia, quae deum impulset ad peccata nostra delenda.
R. Quando propitiatio deo attribuitur, non inuitur
dum aliquibus externis mediis ad benefaciendum impulsus
fuisse, verum quod iis intervenientibus, voluerit se propitium
declarare, ut cadant sacrificia, et preces Exod. 25. 38. Cap. 34.
14. Lev. 2. 3. Reg. 9. 23. Cap. 13. 12. quae tamen deus ex solo placito
bene ordinavit, ita ut non illa, moverint deum ad benefaciendum,
sed deus impulsit homines ad ea gerenda sub spe obtinendae
grae domini.

Hic: Deus iratus fuit nostris peccatis, Eph. 2. 3. et
ergo per mortem Christi placatus est.

R. Imò: Et si diceret Scriptura deum per mortem
placatum fuisse ex ipso non quicquid ad placandum in-
tercedit, fieret satisfactio Rom. 12. 22. sic iratum saepe pla-
cant preces, elemosina, humiliatio.

Ad id: Si deus iratus fuit, placatus etiam est, ante
mortem Christi, quem ex dilectione nostrae dedit pro nobis ad
mortem 1. Joh. 3. 16. Rom. 5. 9. Eph. 2. 6. 1. Joh. 4. 9. 10. Cum deus
irascitur, aut punit, aut punire cogitat, dando verò gra-
tia Christi ad mortem noluit nos puniri. Unde in Scriptura
nec dicitur deus nobis reconciliatus fuisse, per Christum sed

potius

ponus nos sibi reconciliaffe et reconciliare, Rom. 2. 10. u.
2 Cor. 13. 19. 20. Eph. 2. 16. Col. 1. 20. 21. 22. qui a nos sumus ex-
ga Deum offenso nostris, fuit peccatis relictis cum deo
in grām redire, lēk verō morte interveniente, Divina
grāe considerā apta nata est, ad conditiones pacis im-
plendas impellere. Sic expiare peccata, non ita Reddō.
nem. Ignis est, sed purgatiōnem a peccatis, vel eorum con-
demnatiōnem, ut videre. licet ex Num. 8. 19. Cap. 23. 11. 13.
Deut. 21. 8. Cap. 22. 23. 1 Reg. 3. 17. 2 Paral. 30. 16. Jer. 18. 32.
Ezech. 16. 63. Esai. 6. 7. Cap. 7. 9. Prov. 16. 6.

Ut nos redimeret ab omni iniquitate, Tit. 2. 14.
1 Petr. 2. 18. 19. Moxis lēk utilitas Redemptiōnis quoq;
termino venit et exprimitur in Scriptura Sacra, ut sibi.
2. 6. Rom. 2. 14. Cap. 8. 22. Heb. 9. 15. occurrunt in salutis ne-
gōio terminis: Venditionis, Captiōnis, Redemptiōnis et p.
in qua, pū in Scriptura. Sapius improprie accipiuntur
ita in salutis negōio nulla est ratio quare accipiantur
proprie.

Venditio: improprie usurpatur Deut. 32. 30. Psal. 43.
13. Joel 3. 8. 1 Reg. 21. 25. tanto magis in salutis negōio
debet improprie accipi. Rom. 7. 14. quis enim nos vendi-
disset ad peccandum. Esai. 50. 1. & cui? quōve pretio ven-
dit itaq; quis seipsum qui se peccandi consuetudine pe-
cati servum faciat, agitur pro arbitrio su. dñi; tanquā
Pecor in bello captus, talis insignis peccator, fuit Achab.
3 Reg. 21. 20. 25. tales Israēlita 4 Reg. 17. 17. vid. sibi tem
significatiōnem

significatiōnem Lev. 25. 28. Deut. 28. 68.

Emphie: Etiam no est proprie dicta. 2 Petr. 2. 1. Apoc. 14.
3. 4. quis enim peccato tanquā domino, aliquid et quid
persolveret? significat itaq; nos non tantum ex emptor
peccati dominis, sed etiam in servitutem dei translatos
Heb. 9. 14. Rom. 6. 16. 17. 18. 20. 21. 1 Petr. 2. 16. Eph. 6. 6. ut ad
ejus voluntatem vivere veremus Mat. 6. 24.

Redemptio: quoq; in Sacris literis, longe frequentius
Metaphorice sumitur, y simplici liberaōne s. in qua nul-
lum intervenit pñum, ut a captivitate Aegyptiaca Red.
6. 6. Cap. 15. 15. Deut. 4. 8. Cap. 9. 26. Cap. 12. 5. Cap. 15. 8. Esai.
29. 22. Unde Moyses etiam dicitur Redemptor. Act. 7. 35. a
Babylonica Esai. 5. 27. Cap. 35. 10. Cap. 54. 11. Cap. 62. 13. Cap.
63. 7. a quocis malo Psal. 124. 4. Cap. 33. 29. Cap. 43. 26.
Cap. 102. 4. Heb. 11. 35. Jerem. 3. 35. Ab hostre. Exod. 6. 6. Psal.
136. 16. Cap. 77. 32. Luc. 1. 68. Sic enim Redemptiōne qm.
y lēk habemus Redemptiōnis terminus metaphoricē
debet accipi, ut signet ab effectu, liberaōnem a servitute
Diaboli et peccati nulla habitā ratiōe. Prohi, qd alicui fuit.
set, pñum, Deus enim nos non detinuit sed potius redemit,
ac liberavit y lēk, qua liberaō cum magni congruerit
lēk, ejus effusus sanguis de redemptiōnis pñum. Mat.
20. 28. 1 Cor. 6. 20. Cap. 7. 23. ad declarandum cum dei et lēk
erga nos amorem, tum etiam sanguinis lēk valorem, omnia
divitias, gemmas, aurum, argentum pñio hū longe
exupante. 1 Petr. 1. 19. confr. Curcell. Dyna. Rel. Chri.
Siana Lib. 5. Cap. 20. §. 5. 6.

His. Hoc.

His: Hoc pretium dicitur λυτρωσις 1m. 26. quae
vox significat commutationem talem, ut is qui est λυτρωσις
subeat conditionem ejus, qui redemptus est.
R. Nec p. pecunias facta captivorum liberatio pe-
cuniis subeunt, statum captivorum. Sic tanto minus lrs
subiit loco nri mortem aeternam, sed morte ejus tem-
poral. interveniente factum, ne nos in aeternum morere-
mur, ut verò simplex vocabulum pretii, vel 1s. 2. 28. Mat.
20. 28. Mar. 10. 48. p. p. non accipitur, ita nec λυτρωσις
λυτρωσις neq. pretii Redemptionis terminus hic plus
significat, qm redemptionis Rom. 3. 24. Loca autem
qua agunt de Redemptione Israëlitarum p. Mosen
facta, illustrant Redemptionem p. Chr. factam;
Ille fuit Typus, Hæc Antitypus, in illa, nullum p. p.
dictum vel vicarium fuit pretium, ergo nec in hac.
Pretium enim p. p. ei datur, a quo captivus redimitur
humanum genus autem captivum tenebatur a dya-
bolo, peccato, mundo, et morte; quorum nulli lrs pre-
tium persolvit; ergo p. p. dicti pretii ratione excludit.
Quia in Chr. et ventura mors ad eos qui in servitu-
te erant, in libertatem asserendos, impensa fuit a Deo
Joh. 3. 16. Rom. 8. 3. 9. et lrs, Tit. 2. 14. Mat. 20. 28. coll.
Act. 20. 28. Pretium Redemptionis non minus elega-
ter, qm emphaticè dicitur. Ergo Metaphorici termi-
ni: Venditio, captivitatem peccati. Empio asserio-
nem. in Dei.

88
ni Dei servitutem. Redemptio. ex predenti servitute
liberationem. Pretium verò non sine aliquo impendio sa-
ctum, sub diversis lrs inveniunt.

Exemplum nob. rel. quit. 1 Petr. 1. 21. et seq. Joh. 14.
6. Non ita parvus est lrs ut in ipso solo p. p. pro-
nes terminarentur, sed ut exemplum earum relinqueret
ad imitationem. lrs Chr. p. p. nostrum est sequi ut ad
eandem cum ipso gloriam perveniamus. Vix ulla affli-
ctionum via quam lrs vestigiis suis non signavit.
lrs nobis est instar tabulae in qua virtutes p. p. depi-
ctae, quam quò magis intuemur, vitâ moribusq. ex-
primimus eo lrs similiore, gratioresq. erimus.
Ad quascunq. injurias, molestias subeundas, effica-
cissimum est remedium, et singulare refugium, lrs
mors, et passio si attente consideretur 1 Petr. 2. 23. 29.
Cap. 3. 2. 8.

Vera agenda est poenitentia. 1m. 1. 5. non suf-
ficit ad salutem vera fides, sed etiam poenitentia.
antecedentium delictorum agenda. Act. 2. 38. Cap. 3. 19.
eamq. bonis opibus p. p. banda. 1 Petr. 1. 5. 11. Mat. 3. 8.
Gal. 5. 6. Phil. 1. 5. 6. ea enim sola ad salutem non suf-
ficit 1ac. 2. 20. 29. lrs siquidem pietas et Religio
tota refertur, ad praxim, nec sola theoria contenta est.

Præceptis Dei optempandum. 1m. 5. 3. Præ-
cepta supponunt facultatem et libertatem. 1m. 5. 3. Præ-
cepta Dei. Præcepta Dei. Præcepta Dei. Præcepta Dei.
eadem. Hinc Amo. Præcepta Dei. Præcepta Dei. Præcepta Dei.
hæc, nam Amo. Præceptorum effectus est obligatio,
impositum.

impossibile autem nulla ē. Oligā ob ea. neglecta.
nemo accusatur, nemo puniri potest, nulla majora iusti-
or excusatio, qm mandata scripta impossibilitas, offi-
cium n. p̄cipitur, ut intentio Legislatoris executioni man-
deetur.

Ans: Imō et p̄bitu impossibilia possunt
p̄cipi. Act. 15. 10.

Q: Legis Ceremonialis p̄cepta dividim, nulla ē.
parva vires humanas, nam sub lege Mosaiica multi
recommendantur ab observāone voluntatis. Dñs ut da-
vid Act. 13. 22. Josue. Cap. 11. 15. Josias. 4 Reg. 23. 25. Afa.
2 Par. 15. 12. Zacharias et Elizabetha Luc. 1. 6. et alii.
Improbabilis itaq; dicitur Moses, Lex Ceremonialis
non ob materiam sed ob copiam innumerabilem ob-
servāonum; contra quas vel ex oblivione, vel ex incogi-
tancia identidem impingebant Iudaei; mente alia inter-
xi. Improbabile autem Juguū non Physicē, sed mora-
liter accipias p̄ maxime, difficile ob ipsam enim
difficultatem. videbatur peni imptabile. Similiter
accipitur p̄ maxima difficultate. 1 Joh. 3. 9. Rom. 8. 7. Joh.
5. 47. Cap. 6. 61.

Ans: Si Legi Ceremonialis, i. cujus materiae sunt
res indifferentes; observāo sua tan difficilis Evange-
lii p̄cepta p̄bituerunt impossibilia ad ab eo major p̄fectio
requiratur?

Q: Si major p̄fectio requiritur majores etiam
vires sunt ab

89
vires sunt ab Evangelio. Majores etiam p̄missiones diligentiam et
voluntatem magis excitant et impellunt, usq; adeo ut quae prima
fronte impossibilia apparent frequenti exercitio p̄missi infiniti
ita felicitantur ut dicantur Praecepta. Cuius levior 1 Joh. 2. 3. Mat. 11.
20. quod autem leve dicitur, eo ipso significatur possibile esse, fa-
cilitas enim aliquid supaddit possibilitati, quā majorem habet
facilitatem p̄biti, qui habitum in bene agendo acquisivit, quam qui
habitum in male agendo habet. Phil. 4. 13. 1 Joh. 3. 9. Cap. 5. 16.

Dein: Habitus peccandi ponit penitentiam, ad contrarios
actus. **Ad:** Possibilitatem p̄ceptorum Cuius tanquā condi-
tionem, requisitorum. p̄bat necessitas observāones earum, ut pater
Ex Mat. 9. 17. Rom. 2. 6. 7. Cap. 6. 12. 13. 1 Cor. 6. 9. et seq. Gal. 5. 19.
20. 21. 1 Joh. 2. 3. 9. Mat. 7. 21. Tit. 2. 11. 12. Eph. 3. 27. Vera conditio-
nis premium est ut dependeat ab arbitrio ejus, cui p̄ponitur, se-
cus non erit conditio, impossibile n. conditio, & erit conditio.
Certē officia p̄standa juxta vires Mat. 22. 37. 39. ergo non supra
vires. Nullum Evangelii p̄ceptum p̄ducī potest, qd p̄bitu eēt
impossibile, nec unus est qm conscientia non convincat se p̄nisse
a peccando abstinuisse, si satis, serioq; voluisset.

Ans: Tamen nulli sunt, nulli se fuerunt sine peccato
Rom. 3. 9. Jac. 3. 2. 3 Reg. 8. 46.

Q: Et si nemo si qui non peccet, non tū in eo oēs p̄tere-
rant, Resipiscentes verō peccatores a Deo justificati et re-
missionem peccatorum obtinent, Act. 2. 38. Cap. 3. 19. Rom. 4. 5.
neq; confundenda peccata infirmitatis, cum peccatis malitiae.
Et si in eadem interdum impingant hoēs, quam subito labuntur,
tam subito resurgunt. Peccatis verō malitia inquinari non
venit ex impossibilitate, bene agendi; sed ex voluntate peccandi.
ad utrumq;

ad utrumq. impossorum liber. Vnde etiam Rom. 7. 9. non dicitur,
hōem non posse facere bonum, sed de hōis irrogeniti volunta-
tem ita inefficacem esse, ut non impelleret facultatem ad bene-
agendum; quā frequentī consuetudine peccandi maximam
et impossibilitati ferē vicinam acquirit difficultatem recte
agendi vid. Rom. 8. 2. 1 Cor. 2. 14. et seq.

Nota tamen: Nos non asserere ad talem pfectionem
in pceptis observare pervenire, quā omnimodē absoluta, et pfectissi-
ma sit, sine ullius peccati habitu; sed quod nos grāa dē adjuvā
possimus eum virtutum habitum acquirere, quō mediante ma-
ximam facilitatem et inclināōnem ad officia pstanda sentiamus
semper intenti simus ad novas ac novas virtutum actiones; qm
intentionem et pfectionem Deus gratiose acceptat, et remuneratur,
ac exanimā vertentia committit nos gratiose condonat, de
n. nihil eorum ex sua parte passus est deesse, quaecunq. ullā
rāōne conducere possunt, ad pmoendum. Salus nra lux sumus.
Certē cogitandum non est, Deum ob id damnare hōem, quō fu-
isse non ponit, id est: ad qd pstandum Deus sufficientes vires
non indulget.

Secundo: Datur in homine liber arbitrium, seu facultas
cum iudicio agendi, vel non agendi eligendi hoc vel illud, quā
cū in Creatione hōi sit indita, postea etiam nunq. ex-
cepta vel abolita, tanq. inseparabilis mentis ppietas ea
n. sublata non erit voluntas, non mens, ipsa conscientia. Su-
am libertatem in oibus actionibus adestante. Sublato li-
bero Arbitrio nullus erit locus virtutis et vitii, virtus n. ē
est simpliciter malum non facere, sed ex libertate in contra-
rium eligere.

90
eligere et facere id qd optimum. Virtuosus dici non potest, qui ca-
telis vinetis furtum non committit. Deinde: Quem in finem
darentur pcepta sub comminatione? cui bono essent pmissio-
nes, cū non esset facultas se eis accomodandi, vel non accomo-
dandi; consequenter quare non possunt eo brutis pponi; aut in
hoc, quid differrent creatura rāōnales ab irrationalibus? conf.
Currell. Synop. Ethices, Cap. 2. §. 4. 5. 6. 9. 10. 2. et ejusdem Insit. Re-
lig. Lib. 1. Cap. 1. §. 4. 5. Deinde: Electio est actus li-
beri Arbitrii Electionem aut esse in hōium potestate varia
docent Sacra loca, ut: Jos. 24. 13. 14. 17. Mat. 23. 37. Marc.
14. 7. Joh. 5. 40. Deut. 30. 19. coll. Jer. 3. 3. Cap. 7. 23. 24. 25. 26. 28.
Cap. 21. 8. Num. 30. 14. Reg. 22. 12. 13. 14. Prov. 8. 10.

Ad id: Super est quidem hōis libertas in civilibus et spi-
ritualibus ad eligenda mala, ut: Jer. 32. 30. 31. 32. 33. Joh. 5. 40.
Heb. 3. 15. Iud. 10. 14. Esai. 65. 12. Cap. 66. 3. 4.

Rj. Amō: Si ad civiles actiones habemus libertatem,
quare non magis ad spirituales? cū hac officia pseribat
Deus, qui habet facultatem dandi potestate ad pstanda. Ad.
Rāōne quoq. spiritualium officiorum non tantum mala;
sed et bona eligere. Psal. 118. 173. Esai. 65. 4. Psal. 83. 11. Luc.
10. 42. Heb. 11. 27. 28. 29. in nra est potestate.

Ad id: Quare itaq. requiritur ut trahamur Joh. 6. 44. Cap.
12. 32.

Rj. Deus homines naturā rationali nra, nāa conveni-
entel, id est, Rāōnib. ex beneficiorum, pmiot, consolāōnū, ju-
dicio considerāōne pntis const. Joh. 6. 37. 65. Esai. 11. 4. alias
Deus est in cāu, si iūdo Deus non cogeret sequi nolentem.
Hinc cum Deus dicitur in nob. creare, Ezech. 36. 26. aperire
Act. 16. 14. Leges eidem inscribere Jer. 31. 31. In nativis opari, Phil.
2. 12.

Phil. 2. 13. 2 Cor. 3. 5. 1 Cor. 12. 6. Id deus non violenter, sed per
 passionum dulcedine, et malorum terrore efficit; Dicitur
 in nobis velle et operari, perficere Phil. 2. 13. non nob. invitis.
 12. sed ymptorum magnitudine, et excellentia. ex quib. hoies
 bene optinet argumenta captant. 2 Tim. 2. 25. ita opatur deus
 1 Cor. 12. 6. ut etiam a nobis officia requirat Joh. 6. 27. Dicitur
 deus cor novum dare. Ezech. 36. 26. aut etiam hoies juben-
 tur sibi cor novum facere. Ezech. 18. 27. 30. 31. sine deo.
 2 Cor. 3. 1. et 10. Joh. 15. 4. nihil possumus at nram. & auxi-
 liante. Deo coo pari Phil. 3. 12. 2 Cor. 3. 5. Eph. 3. 14. 21. Simi-
 tes itaq. loquebat rānes d. nram. in potentiam. arguunt, sed
 deum delecta in salutis cursu principalem eē rāam, quā
 dñā coo pario nram. libertate non excludit.
R. Ista. Metaphorica locutiones d. nram. secundū tota
 suā significacōne accipiendā; sed quantum ad peccatoris
 statū exponendum. sufficit, alias ex ignis similitudinibus
 contraria. idea. possent formari de peccatorib. Homo ut rā.
 nalis creatura d. e. omnimodē. Similis arbori, nec ejus a-
 ctiones, hominis n. aōnes. pcedunt ex rāonabili principio,
 potestq. hō ex bono malus fieri, et bona arboris fructus
 semper d. boni et uniformes, quamdiu tñ homo malus mu-
 tatus fuerit, sibi consimile fructu. pferit, ut truncus ar-
 boris nisi p. infirmitatem. novi sureculi mutetur fructus. (Cōv.)
 dicuntur, peccatores, non ob intelligendi et videndi impoten-
 tiam; sed ob ignorantiam voluntariam. Deut. 29. 26. dicunt
 lucem fugere Eph. 5. 14. sed voluntariē Eph. 5. 5. Joh. 1. 5.
 Rom. 12. 12. Luc. 11. 35. peccatores in peccatis mortui sunt, hō
 modō viventes Apoc. 3. 1. 2 Tim. 1. 6. nec penitus impotentes Eph.
 5. 14. mortui tñ dicuntur, qd. vīta. spirituali convenienter nihil
 agunt.

Summa

Summa in eo obinetur ut deo et pximo debitam (charitate)
 exhibeamus. Compendium et fundamentum. (trans)ceptor
 est charitas Rom. 13. 9. 10. Gal. 5. 6. 14. Jac. 2. 8. 1 Cor. 13. Cap. 6. 4.
 Deum diligimus ea (stando) quā deo grata eē novimus, ut est.
 Preceptum ejus observat. Diligendo verō Deum etiam (pñ)
 d. diligere debemus Eph. 6. 24. Joh. 8. 42. coll. Joh. 5. 23. 26.

Proximus verō diligendus est. Mat. 22. 27. 31. id est: quivis
 homo, cujusq. gentis ac nationis sit hodie n. sublato (pariete)
 intergerino inter Gentes p. mortem (cñ) Eph. 2. 14. pximi
 vox non tantum ad dragētas ut sub V. Foedere; sed ad omēs
 hoies extenditur etiam ad inimicos Mat. 5. 43. 44. Ec. Dili-
 gere verō homines est iis bene velle, benefacere Rom. 12. 17.
 18. 19. 20. 21. Cap. 13. 10. 1 Cor. 13. Nosmet ipsos etiam tenemur
 diligere, nusquam tñ directē. pcepitur quia unicuiq. est in
 situ sui amor, nemo sane mentis est, qui se non diligere
 unde potius modus nosmet ipsos diligendi circum scribitur,
 ne nimio nostri amore abutamur, cum verō nemo nō sit
 qui se nollit et quidem sincere diligere, p. norma. dilectionis
 pximi ponitur nra dilectio Mat. 22. 39. Cap. 2. 12. ut. Sensus
 pcepti sit: Diliges pximum tam verē. tan sincere et sine su-
 co ac falsitate, sicut teipsum. Cum itaq. non unum sit
 objectum amoris, unumquodq. secundum qd. est dignum, di-
 lectione. secundum eundem gradum, dignitatis est diligendū.
 Quā magis digna sit amore, magis amentur; quā minime digna,
 minus amentur. Hinc deus p. oibus aliis diligendus, aliare.
 vō objecta, secundum voluntatem et asinmānem dei, quā deus
 ea vult amari.

Tempanter, iustē, pñq. vivamus. Tit. 2. 11. Tempantia
 nos ipsos respicit iustitia. pñq. pietas deum. Pietas est tra-
 dium nosmet

nosmet conformandi voluntati Dñe, tum in sensu, tum in
cultu recto de Deo, iustitia officium est studium nos erga alios
hoies ad voluntatem conformandi. Tempantia in gr̃e comple.
Citatur omnia hoies officia. raone cibi, potus, amicitia, affectuum,
sensuum, rerumq; aduersarum et prosperarum. Ergo Sanctitati
ad exemplum Dñi et Cñi opa danda; raone hoium suum cuiq;
reddendum. raone sui gl̃iffi cupiditatem suam secundum
voluntatem diuinam. Regat ei q; in oibus attemperet

Credimus et speramus fore car-
nis resurrectionem tum iustorum
tum iniustorum. Venit enim. Cñs
Dñs de Coelis in Patris sui et sua
gloria, et cunctis sanctis Angelis
ut iudicet Vivos et mortuos, qui
omnes coram Tribunali eius com-
parebunt, et tunc. unicuiq; reddet
iuxta facta ipsius, impij quidem
et iniusti perenni desituti sup-
plicij, conicientis in ignem eter-
num. Diabolo ejusq; Angelis pe-
ratum. Pii vero ac iusti morta-
litate deposita, et glorioso corpore
induti transferentur in locum,
a Cñs D. ejus paratum. Vbi itaq; ipsius
et Dei Patris e, ut ita di faciem inta-
centes Sanctis Angelis ejus aequales
facti, ineffabile gaudiu et aeterna fe-
licitatis participes semper sint cum
Christo Domino.

Erit carnis resurrectio
1 Cor. 15. 12. 22. Iustorum et
Iniustorum. Act. 24. 15. Ve-
niet enim de solis Cñs
Matt. 24. 30. Apoc. 1. 7. adju-
dicandum 2 Tim. 4. 1. Et o-
mnes coram Deo compa-
rebunt Rom. 2. 6. 7.
Unicuiq; reddet Matt. 16. 27.
Impij conicientis Apoc.
21. 8. Pii mortalitate de-
posita. 1 Cor. 15. 52. Glorioso
Corpe 1 Cor. 15. 45. 54. Transfe-
rentur 1 Nep. 2. 16. In locum a
Cñs D. parat. Joh. 14. 1. 2. 3. 4.
Vbi itaq; ipsius et Dei Patris
Apoc. 22. 3. faciem di intue-
buntur Apoc. 22. 4. Angelis aequa-
les. Matt. 22. 30. Ineffabile gau-
diu Apoc. 21. 4. Et aeterna. feli-
citate participes 1 Joh. 3. 2.
semper erunt cum Deo.
1 Nep. 7. 17.

Notae

NOTAE:

Carnis resurrectionem: Resurrectio mortuorum est
nova. post separationem in morte hominis factam mentis et
corporis unio ad immortalitatem, in morte quidem mens ex
liberrima Dei voluntate, immortalis non moritur, at quonia
ejus actiones in homine, et in hois corpus per mortem cessans
postquam corpus ex pulvere terra in votum et vitam re-
vocatur, ac ad actiones mentis excipiendas habile redditur vo-
cari solet carnis resurrectio. Hanc resurrectionem multi u-
isorum iudicio incredibilem negant. Mat. 22. 23. Act. 17.
32. Cap. 23. 3. at Cñs credant possibilem ex di potentia, Eph.
1. 19. Phil. 3. 21. Mat. 22. 29 = 32. Et certo futuram sperant.
Ex di iustitia 2 Nep. 1. 6. 7. ad exemplum Cñi Dñi Luc. 14.
14. 1 Cor. 15. 20. Apoc. 1. 5. ex morte resuscitati. Unde credere re-
surrectionem mortuorum est necessarius totius Religionis
Cñs articulus ac fundamentum 1 Cor. 15. 22. = 32. Et a g-
31. 34 docente etiam symbola Apostolica.

Tum iustorum tum Iniustorum: Resurrectio fu-
tura est Universalis, omnium a Creationi mundi mortuorum.
Mat. 25. 31. 32. Joh. 5. 28. 29. Act. 10. 42. 2 Tim. 4. 1. tam Iustorum
qm iniustorum Act. 24. 14. 15. 16. 2 Cor. 5. 10. Apoc. 20. 12.

Impij non resurgunt Psal. 1. 5.

Non est Sermo de Resurrectione mortuorum in Psal-
mo, sed potius de statu veri in hoc mundo iudicii, ubi Impij
Pius valere non possunt. At in futuro quoq; iudicio Impij de-
bent coram Cñs compere 1 Cor. 15. 22. Apoc. 16. 5. 6. Matt. 10. 25. Cap.
11. 21. 29.

Cap. 4. 22. 23. Cuius sua cadent, et non consistent in iudicio
carum facit. Iudicis irati, sed iusti primi. ^{cap. 4.}
Unde, gravis fuit injuria Ecclesie Unitatis, quod
omnia illa ascribitur, cum ipsis ascribitur negare. ^{cap. 4.}
piorum resurrectionem et poenam sempiternam, nam a Primis.
pro secundum dictum Scriptura prout est scriptum sunt, et pro.
sistentur: fore resurrectionem cum iustorum, tum iniustorum,
et hos quidem in eternum supplicium, illos vero in vitam de-
ternam futuros. docentibus et tantum Privatis Theologis. Joh.
ne Crell. Jona Selin. Johanne Vol., Ludai co. Volzogenio, Han-
nno Ruaro, Andrea Vi pro vatio, et aliis; sed et variis fidei con-
fessionibus Anis. 1600. 1630. 1651. 1656. et aliis Ceteris
Unitis nomine in lucem emissis. Unde etiam Limborch. in Theol.
Lib. 6. Cap. 2. §. 11. humani quid natus est, cum nostra Ec-
clesia sit illi injuria appellat Socinianam; dicit huius ex-
nialis dogmatis patronum, nam et si aliquis, vel aliqui Unitis
deprehensi fuissent, ejusdem sententia aut hores, id non com-
muniter ascribi non possent, quin incerti auctoris tractatum
quo fide ascribit Unitatis et pplexis Smaleii verbis
si ac jura ipsius Verba involuat. loquendi rationi; quare
Am sensum ascribit, quem ille voluisset et fuisse; quare
potius non ex clavis aliorum expressionibus declaravit
Unitis. Dogma. an ut sibi plausum et favorem ad aliorum
dignum conciliaret. Ut Iudicem. 2 Tim. 4. 1. Resurrectionem ac-
cipiet Iudicium universale Heb. 9. 27. Mat. 25. 34. 42. 46 dicitur
Christi adveniens Mat. 24. 3. 30. 1 Tim. 6. 14. Joh. 2. 21. Apoc. 1. 7.
coll. Act. 2. 21. Cujus iudicii causa prima est. Deus Pater, Joh. 5. 19.
26. 27. = 29. 29. 30. Act. 17. 31. Rom. 2. 5. Cap. 3. 6. coll. Heb. 12. 29.
Iac. 4. 12. media vero causa est Christus Dominus Apoc. 2. 23. Mat. 28. 18.
Joh. 5. 22. 27.

93
Joh. 5. 22. 27. Act. 10. 42. Cap. 17. 31. coll. Mat. 16. 27.
Angeli autem erunt Christi satellites, Mat. 16. 27. Cap. 25. 31.
2 Thess. 1. 7. Cap. 4. 16. et Executores Mat. 13. 41. 49. Cap. 24. 31.
Vivos. Quos Christus Christi adventus vivos deprehendet. 1 Thess. 5.
13. = 17. unicuique reddet juxta facta ipsius. Extrema. Mat. 25. 31.
Rom. 2. 6. Gal. 6. 7. 1 Cor. 5. 20. Omissiones Iac. 4. 17. Luc. 12. 47.
Marc. 15. 24. 25. 28. 28. 33. Dicta. Iac. 15. = Mat. 12. 36. Eph. 5. 3.
4. Cogitata Apoc. 2. 23. coll. 1 Pet. 17. 10. Ergo in extremo judi-
cio non tantum fidei habebitur ratio; quoniam multorum, ob qua-
modum Christi se invicem condemnant, vix mentio est futura
Mat. 28. 31. = 46. Iudicii sententia vel Executio ratione Impiorum
erit mors eterna vel supplicium sine fine. Act. 21. 5. Marc.
23. 2 Thess. 1. 9. Apoc. 19. 20. Cap. 20. 10. Cap. 21. 8. Mat. 13. 42.
Marc. 9. 43. 45. 47. Repugnat iustitia Divina peccatum
finitum infinita poena vindicari.

Propter Eo magis deberet nos a momentanea delectatione
tanta poena abstrahere, quam poenam cum deus hominibus
semper vive notificaverat, ad virtutes variis argumentis quo-
modo impellat, si qui istam mortem eternam cum cruciatu
conjunctam et vita eterna elegerit, non Dei justitiam, sed
suam negligentiam et contumaciam a Deo iusti primi vin-
dicandam accuset.

Prius. Transferebantur in vitam eternam, ad summum bo-
num obtinendum, et ineffabilis gaudii felicitatem possidon-
dam 1 Cor. 15. 42. 54. 1 Thess. 4. 17. Act. 19. 1. 2. 3. 4. Mat. 22. 30. 1.
Joh. 3. 2. Apoc. 21. 4. Cap. 22. 3. 5. 1 Cor. 7. 9. 10.

Observa. Et si in extremo iudicio unicuique reddetur. secundum
Opera sua.

opera sua Rom. 9. 6. 2 Cor. 5. 10. Gal. 6. 9. Luc. 19. 17. 18. 19. 1 Cor.
5. 19. 15. non tñ cuiusq; pro merito; sicut n. impū merentur sup
pñcium eternum, vide versa pñ non merentur eternum teat-
tudinem, nisi forte nomine meriti id intelligas, qd ex li-
beralitate Clementissimi Dei, opa nra acceptantur, Deus
eodem decrevit remunerari, etc. ynde. iustum est, ut iuxta
voluntatem dei operantibus, id quod pmissum est reddatur,
quò sensu vox teā Ecclesi. 16. 15. in Vulgatis Bibliis: quan-
vis in Græco Textu non repletur. extat. Si autem meriti
vocabulum ex sua vi consideret, opa Piorum salutis meritoria
dici non possent. Nam Amō: Quæ actiones & pcepta, qui
n. debita ad praestandum, illa non sūt meritoria, quia meri-
tum et debitum repugnant, quemadmodum Deo, pñ man-
dare, & arbitrio, absq; ulla liberali pmissione, ita nemo
habet ius, meritum apud Deum pñtendi; tanto magis
si consideretur qd in multis quodidie offendimus omnes, Gal.
3. 8. 2. Nra autem offensionis sunt debita Mat. 6. 22. debi-
toribus autem quæ merita sūt apud Creditorem. Luc. 17. 10.

2do: Nulla ē pportio inter opa nra et vitam eternam
Rom. 4. 18. 2 Cor. 4. 17. 18. ut possemus a Deo salutem tam-
quam nob. merito opum nostrorum debita ex petere, verum
Deus voluntariè et libere p pmissionem se obligavit ad
dandam nob. salutem, post conditiones pñitas.

3tio: Vita eterna gratis pñita, ex grāi conferetur
Rom. 6. 23. Eph. 2. 8. 9. Apoc. 21. 6. Tit. 2. 11. 12. 13. 14. 15.
et quicquid boni agimus, id grāi Dñi acceptum refertur
Phil. 4. 13. 1 Cor. 15. 10. Eph. 4. 1. Ita grāi autem v. bonū et opa quæ meriti
sibi vendicant, se invicem destruant Rom. 11. 6. conf. Rom. 3. 27. Eph. 2. 8. 9.

At is: Di-

At is: Dicitur tñ vita eterna pñita et merces Mat. 5. 12. 1 Cor. 10. 8.
a merendo.

Rp. Premium dicitur qñs Deus laborem, & arbitrio suo
et equitate remuneratur, qñs verò id decrevit facere, eòq; pñis.
sō impellit hoīes ad officia, et si non pportione Dei benigni-
tatis, nec meritoria, mercedis nōt. placuit, Deo insignire;
Vnde etiam cum iusti dicuntur digni ad grāam Dei accepti-
dam. Apoc. 3. 5. Luc. 10. 7. Cap. 20. 35. 1 Petr. 1. 5. illa dignitas
non oritur ex intrinseca commensuratione, et æqualitate mi-
ser officium et pñium, nec ab extrinseca remunerānis acti-
pportione, estimāne; sed ex sola liberalitate laboris fam-
pationem, notabili eiq; maiore beneficio compensante.

At is: Necesaria sūt opa ad salutem consequendam,
ergo etiam meritoria.

Rp. Conditionis hinc qua non pñitas ē ē meritum, ad
lumen n. solis videndum, necessaria est oculorum operatio, ad
elemosinam pñendam, manuum expansio, quis tñ his
actibus meritum tribuat? Similiter necessitas bonorum
opum ad salutem, eidem meritum inesse non pbat.

Adde: Quemadmodum diem adventū tñi Dñi, ad ul-
timum iudicium Deus voluit nob. ēē incertum et incognitū,
ut singulis momentis eundem, tangim. pñte pñolaremur,
ita in hac tēna, nullum locum tñi iudicio exercendo nobis
declaravit, Constat tñ Beatorum sedem Cælum Heb. 12.
14. coll. 2 Petr. 3. 7. = 13. Damnantorum verò Infernum Mat.
10. 16. Luc. 16. 22. 23. vel Gehennam Luc. 12. 5. Dicit.

Hac est brevis et simplex a Majorib. nris pñ qui ea vari-
is pñpñionibus imò et pñpñio tangere signare hāc dubitant;
radita didici confessio. In qua si alieni quippiam desiderari vident
bitur, hunc ad fontem ex quo hāc hausta sunt. Sancta nimirum

Scriptura re-

Scripturam demittimus. Regulam n. unicam Fidei nre, qm pla-
nam et plenam esse, et cuncta ad salutem necessaria continere,
agnoscimus, tanquam normam credendorum, sperandorum, et faci-
endorum; Vetus et Novum Testamentum, toto corde amplecti-
mur, et pficemur, Symbolumq; Aplicum summam psequimur;
veneratione, Quisquis verò dixerit nos aliam pficere doctrinam
longè cum fallit et fallere. oī loco et tempore. Deo juvante
demonstrare parati sumus.

NOTAE

Brevis et simplex conspectus Sacrae Literarum testimo-
nio constans, et quae à nullo homine negari, cunctis aetatem
simplicibus et indoctis sufficere potest. Olim quoque primitivae
Ecclae operam dedit, sicut Symbolum Aplicum testimonio esse ido-
neas et idoneas multarum rerum scientia pgravarentur: ubi hodi-
ernis usu venit temporibus ubi ad salutem necessariū Articuli
Fidei quoque ad eorum intelligentiam faciunt tanta copia tra-
duntur, ut eorum numerus, mirari nequeat, tantum abest ut ab
indoctis, imò et à doctis multis memoria teneri possint.

Fontem: Sola S. sacra ē Regula et norma Fidei, juxta
quam omnes Religiones controversae, dijudicanda et determi-
nanda sunt, Scriptura verò Auctoritas seu dignitas ob
quam scilicet debet ab hominibus recipi, pendet ab ipso fallere, et
falli nescio Authore: qui est Deus. Deum autem esse Authorem
docent Inimicitiae, nomina et characteres, tanquam totidem divini-
tatis testimonia, ea enim continentur in Scriptura, quae nulla
alia potest excogitari causa p. Ens Summum, ut sunt: Miracula

96
Miracula, Praecepta, Promissae, Minae, modus eadem ppa-
gandi, et ipsa efficax ppagatio; Neq; dependet 1mo: Scriptura
S. Auctoritas ab ipso Ecclae. Extraneo testimonio, plus etiam
ponderant argumenta à Deo impropria, quam Ecclae iudicium,
ut humanam, sepe etiam fallibile, quali testimonio Deus
indiget, quoniam ut Ecclae dictis credantur et ejus Auctoritas nos
convincat prius oportet ut ex Scriptura nosse Ecclae iudicium
verum est; Et sic non Ecclae dat auctoritatem. Serice sed ex
haec illa tibi quaerit 2do: Cum verò Ecclae in stat custro-
dis conservat Scripturam, tanquam pncipissimum thesaurum
ejusdem libros colligit, in ordinem disponit, Scriptura sacra
non auctoritatem impetit, sed p argumenta divinitatis
jam firmata, ex debito officio, pcurat, ne hominum negligen-
tia concidat, Quod Ecclae mysterium scilicet certitudine
psupponit, atq; testatur non verò nova argumenta, eisdem ipse.

Planam: Altera S. sacra ppietas est, qd respectu
nri, sit clara et perspicua, ut patet 1mo: ex nra subje-
ctorum quibus, p Regula data est, si autem esset obscurum,
Rudes et indocti quomodo intelligerent? Si q intelligerent
quomodo accusarentur, neglecti officii. 2do: ex fine dei
sua voluntate de salutis negotio nobis revelare volentis
2 Tim. 1. 9. 10. Sapientissimi Legislatoris non ē obscura Re-
gula. pscribere 3to: et ipsius Dei p viros sanctos
dato testimonio Deut. 30. 1. 12. 13. Psal. 119. 5. 9. Cap. 118.
105. 130. Act. 17. 47. Cap. 26. 18. 2 Cor. 4. 3. 4. 2 Petr. 3. 16 neq; ulla
obscuritati scilicet reddi potest ratio confr. Episcop. Instr. Nicol. Lib.
2. Sect. 1. Cap. 18. 18.

Quo ipso Primo: Non negamus pncipue in Exeritatione in
sera quibus obscuras res extare ut 2 Petr. 3. 16. nec d. pphetias Luc.
24. 45. Act. 17. 30. 32 ante ipsos coentus, tanquam optimos ydionum inter-
pretes, et.

Interpres. et hoc deo ita dispensante factum, ut esset in
pura quoque quod cum labore, diligentis aviditate, precibus, ac hu-
militate. Scrutaretur homo, cuius cum studio salutaris doctri-
ne inhaeret.

Secundo: quae ad salutem ratione, fidei, spei, et operum,
et necessaria, ac necessaria, tum quoad res ipsas, tum quoad modum
tradendi, et si aliquando obscurius extant, nullum tamen ad salu-
tem necessarium aut valde utile dogma reperitur, quod in ali-
quo loco clare traditum inveniretur.

Notandum tamen Tertio: Cum Graecae non tantum sentire,
et loqui debemus, hoc est: ipsius Dei in Scriptura expressis
terminis utendum, Apoli n. humana sapientia. Verbis
sed mystico Spiritus Sancti nisi sunt, nulla autem vocabula
sensum Spiritus S. commodius exprimunt, quam ea quae Deus
per Spiritum S. inspiravit. Hinc et Apoli eandem plerumque
phrases, quibus Moyses et Prophetae uti sunt, adhibuerunt. Conf.
Cor. 2. 13. Col. 2. 4. 1 Tim. 6. 3. et Petr. 4. 11. id maxime ad
concordiam opinionum facit, si iidem, qui id sentiunt, id quoque loquuntur.

Quarto: Si in explicandis fidei articulis non hucusquam
termini quidam Philosophici s. ut vocantur, et Scitae o
familiariter adhibeantur, cavendum ne revelatio Dei aliquod
addant vel demant, aut sensum pervertant. Termini n. Scholae
Sic multis vicibus involverunt, praecedentia secula, multi mul-
torum conscientiarum iidem terminis, non Scitae, sed per iudicium hu-
mano gratia vim infirre volunt, et sacris Scripturis inju-
riam faciunt, quasi non possint, aequae commodas voces ad
sua. sensa explicanda, quam sequentium seculorum Docto-
res adhibuisse.

Quinto: Si quae phrasae ab hominibus inventae terminis Spiritus
S. commisceantur, in theologicis collationibus, non sint ambiguae
aut difficiliore.

97
aut difficiliore, vel obscuriores, quam illae, quibus Scripta eadem
in maiori utitur, neque phrasibus S. Sacra transferantur, nec per norma,
et si forte optimis appareant, obtrudantur.

Sexto: Si quaestio invidat de alicuius Locis Scripturae, sive
seu vitio hominum, interpretantium, seu ex illa causa, dubio sen-
su propria cuiusque conscientia, a Deo indulta est rationabili-
ter interpretari, aliorumque iudicia discernere. Deu. 6. 6. 1 Tim. 5. 21.
Rom. 14. 5. 1 Cor. 10. 15. 2 Cor. 4. 2. neque alius tutior modus est
interpretari Scripturam, in salutis causa. 1 Joh. 4. 1. Mat. 7. 28.
ubi enim de unius cuiusque salute agitur, et unusquisque pro se
Deo fidei ac vitae suae rationem reddere tenetur, quoniam debet
iudicare, quid ipsi esse sit futurum, neque obnoxius est ex ali-
cuius auctoritate, ejusdem iudicio, nisi rationabili subscribere,
an vero tale sit, ad id cognoscendum requiritur iudicium di-
scretionis.

Ad id: Si Deus non satis prospexerit Ecclesiae, cum quibus
novam sibi populi formare Religionem et novam fabricare heresim?

R. Immo optime prospexit Deus dando claram et suffi-
cientem salutis normam, sufficientemque capacitatem, eam in-
telligendi, et juxta eam vivendi. Deinde: Facius est hominem
committere lumini conscientiae, quae ut Dei donum deo con-
traria sentire et agere non dicat, Rom. 2. 14. 15. quam in certo
aliorum iudicio sub poena mortis aeternae subiacere.

Ad id: Praestaret infallibili alicui Directori vel Iudici, sub-
jici. Eius quoque auctoritas resolvitur in propria conscientia
iudicium, prout enim niti rationabiliter deberet constare de eius
infallibilitate antequam ejus decisionem per infallibilem amplexa-
rentur, divina revelatio nullo modo contra disputante infallibilis
est, et eam quoque divina esse, rationis esse cognoscere, consequenter eam
in omnibus errorem gerere debere, sed dato, si infallibilis quidam

Index

Judex; Is erit v. Spiritus S. vel Pontifex. Romanus vel Ecclesia
aut Concilium, vel aliquis alius, certe antequam ejus iudicio
acquiescas debes judicare, proprio sensu vel iudicio talem iudi-
cium dari, aut uter sis alteri proferendus idque vel ex Scriptura, vel
aliunde. Si prius, antequam cognoscas iudicem infallibilem
controversiam, debes ex tua conscientia, Scripturam interpretari
et ipsi iudicio adoptare, Si posterius Qualiscunque et cujuscunque
sit decisio, ea vel erit rationabilis, vel irrationabilis, Irrationabilis
quomodo asserens? Rationabili vero, propria conscientia eris
subscribere, et quia o. ob auctoritatem decidendis Interpre-
tis; o. ob rationabilitatem decisionis v. Interpretationis ac proinde
quocunque re veritas a Deo data tibi est iudicium discernendi
dubia negare o. potes, ut totus quantus instat tripitis, et ab
aliquo s. que etiam an non sit errori obnoxius, dijudicare
tuum est ore pendere.

His: In iudaica Ecclesia Deus constituerat infallibilem
iudicem Deut. 17. 8. 9. 10. 11. 18.

R. Ille iudex constitutus fuerat per Republicam o. pro
Ecclesia, non in Religiosis, o. in Civilibus controversiis ubi
publica tranquillitas habebatur ratio, cujus interest, ut iu-
dicio sententia et ei debita obedientia executatur; at nec
hic Reipubl. iudex. Exod. 23. 1. 2. Deut. 1. 17. Cap. 16. 18. 19.
20. nec sacerdotes Levit. 7. 2. 3. Mal. 2. 4. Mat. 23. 2. 3 fuerant
infallibiles.

Plenam: Altera Scriptura sacra proprietas est, quod sit
sufficiens et perfecta nostra fidei ac morum norma; o. perfectissima
omnium eorum declaratio, quocunque Deus a nob. exigit, et ipse sa-
cere nobiscum decrevit, Joh. 20. 31. Rom. 15. 4. 2 Tim. 3. 15. 16. Nulla
omnia fuerunt revelata Joh. 14. 26. Cap. 15. 15. Cap. 16. 13. Appli

quoque nihil sub

SD

quoque nihil sub iuraverunt Act. 7. 20. Cap. 20. 26. 27. 1 Cor. 14. 2. 2.
Unde Scriptura dicitur Sermo salutis Act. 13. 26. Verbum
vita Act. 13. 20. Potentia Dei ad salutem Rom. 1. 16. Hinc Imo.
Traditiones in Scriptura extantes et per 11. 2. 2 Thes. 2. 15. 1 Cor.
15. 12 non de contradi. singvendae a Scriptura, ac in eadem
non extantes tanquam humana decreta, quocunque speciosa seu
Apptica, seu Ecclesiastica titulo veniant, Gelare interpretari
di. loca obscuriora aut in Supplementum Scripturae, y salutis
mediis, s. ut pario ex Scriptura iudicetur Auctoritatis
obradi non possunt cum damno Extant. libertatis, quae m.
nobis voluit Deus necessaria esse ea a nobis non occultavit,
que si ante dicta et facta o. si scripta, cum ea multa fue-
rint. Joh. 20. 30. necessaria tamen omnia non fuerunt, si que
post Christi resurrectionem et Apostolorum decreta a Concilio de con-
clusa, certa primo iudicio de ea in scripturis deprehensa o. fuisse,
Ac proinde cum salutem et cum consequendi modum perscrubere,
Dei sit, quis hominum cupit sua decreta aut in Ecclesia inductas
consequentes, y necessarios salutis negotios vendicare.

Potuerunt tamen Ado: Tales Traditiones, quae vulgo
Quatuor dicuntur, ut de diei Dominicae et quorunda. Festo-
rum, in honore Christi in modorum observantia, et aliae ad decorem
et bonum ordinem Ecclesiarum salutaris sine introduce; ea tamen quoniam
externam Ceremoniam respiciunt, sicut ad salutem necessaria
reputari non debent, ita praeter personarum, temporum, locorum,
aliarumve Circumstantiarum, easdem Ecclesia communi consen-
su negligere, variare, aut retinere Extra libertatis ac pruden-
tia est.

Ad salutem necessaria: sunt quibus ignoratis vel non ad-
missis salus obtrahi nequit, quare veritas et necessitas in
Sacra ad uniuscujusque intelligentiam, expressa est, ut sunt: Pro-
missa, Minae, Precepta, cum quibus quae in separabili nexu
coherent.

coherent, ea etiam necessaria sunt, ad salutem, qua cum illis consistere nequeunt, noxia sunt. Itaque. Admō: Cavendum ne quilibet ex propriis arbitrio, & necessario definatur, necessarii, articuli, propter Scripturam multiplicentur. Admō: Magis fidendum pro his, quibus Dominus, obsecundandumque mandatis, quam de disputandum de necessariis, aut etiam curiosis Articulis Theologicis.

Credendum, sperandum, faciendum. Horum trium unusquisque Christianus debet habere rationem, 1. Cor. 13. Fides nos Deo placentes reddit; sed non ea, quae tantum credimus, cum pro nobis mortuum, et peccatorum, peccata remissione, sed quatenus credentes Evangelio, ejus praeceptis exequendis totum incumbimus. Iac. 2. sub terra spe, quae ex fide Evangelio adhibita, concipimus de vita aeterna, aliisque spiritualibus promissa.

Vetus et Novum Testamentum. Norma Religionis Scriptura Sacra constat Libris, ut vocantur Veteris et Novi Testamenti, in quibus extat divina voluntas ratione populi Hebraei et Christianorum. Dicunturque Authentici & fide digni, vel Canonici, quia ex maxima Judaeorum et Christianorum parte, & fidei et morum canone, vel Regula constantissime approbati in Synagogis et Judaeorum Libris Veteris Testamenti ordinariè legebantur Luc. 4. 16. 17. quos Christus Dominus etiam citando, ut ad eosdem legendos Judaeos remittendo Joh. 5. 19. Luc. 24. 27. 44. canonizavit, antiquissima quoque Ecclesia Christiana in Catalogum Librorum Sacrorum retulit. conf. Episcop. Instruct. theol. Lib. 3. Sect. 5. Cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Frequens etiam est mentio Apocryphorum, quos fides vel ob Authorem vel ob Argumentum dubia est. Librorum quiparis Auctoritatis non sunt, cum Canonici licet in corpore Sacrorum Librorum

99
Sacrorum Librorum extant, aut etiam a Christianis sapientius legantur. Nam. Admō: Lingua Hebraea, & Scriptura, ipsa vero populum noluit Deas peregrinam linguam manu ducere et docere; Unde m. Judaica Ecclesia nunquam recepit inter Libros Divinos tanquam post deceptum Prophetam scriptos. Ecclesia autem Christiana Sacrorum Librorum Catalogum à manibus calamus proptor. Ecclesia autem Christiana Sacrorum Librorum Catalogum à manibus calamus proptor.

Admō: Carent notis Divinitatis, & n. constat Auctores Divinitus inspiratos scripsisse. multa suspecta quoque continent et si quoad moralia, & clari ex praeparata non multum legi possunt, modo id fiat cum judicio humana à Divinis discernendi. De quibus tamen duo Regula teneri possunt. Prior. Ne simus nimis acerbis in istis libris censendis vel rejiciendis, cum vix aliquid in iisdem occurrat, quod fidei Christianae dogmata laesant. Posterior: Consultius tamen e Canonice Librorum ad salutem supplicentium lectorum incumbere, quae dubiis vacare, si quidem Epistole Apostolorum plenariam de moribus ac pietate informationem continent.

Symbolum Apostolicum. Antiquissimum est, ipsamque simplicissimam, qualis ab initio fuit tradita, Apostolicam continere veritatem, à nemine fuit dubitatum. Quae causa fuit Unitariis, ut cum in Polonia toti Orbi testaturum esse voluissent, eodemque Apostolica et primave veritati in omnibus insistere. Confessionem Fidei Christianae editam. Anno 1629. et Anno 1646. Polonice. Anno 1652. Belgice. Anno 1654. Latine et tandem Germanice. In nomine Ecclesiarum, continuando Divini Symboli vestigia pede secuti fuerunt.

Notandum est: Tertiam Symboli (scilicet) partem, quae de fide in Spiritum Sanctum, et in ea, quae sequuntur, agit, quae vis verissima fidei Christianae dogmata continet, non ejusdem antiquitatis

antiquitatis in quibusdam cengeri, ut eam cum prioribus du-
abus partibus, quibus fides in Deum et Filium ejus Iesum
Christum describitur, ab ipso statim initio conjunctam fuisse ex-
istiment. Nam quod ad Articulum de fide in Spiritum
Sanctum attinet, quamvis iste cum fide in Deum, et in dei
Filium evolue et distincte proponi mereatur. Tertullianus
in inter Latinos theologos antiquissimus Regulam fidei
Christiana immobilis et inreformabilem, ut ipse ait, ex symbolon
referens illius non meminit. Libro de Virginitate velandis,
alibi vero descriptione Hæreticorum Libro Regulam, fides huius
mititer tradens, et aliter hunc Articulum proponit, quam ut cum
datus Christum in Coelos receptum, sedere ad dexteram Patris
mississe vicariam vim Spiritus Sancti, qui credentes agat.
Nec sane Scriptura ut in Spiritum Sanctum credamus,
quamvis id rectissime et verissime dicatur, usquam ex-
pressè dici.

Articulorum porro sequentium Symboli Nicæni
in recitatione Symboli Apostolici nullam facit mentionem
sed in verbis: Credo in Spiritum Sanctum, subsistit. Nec
sanè Articulis istis in quas sunt instituta fuerat, ex quo
religiosa omnia referri poterant: sed tantum quæ vel
credere oporteat, docetur.

Quod si in ab ipso etiam statim initio una cum superioribus
Articulis de fide in Spiritum Sanctum, et appositum, ut scilicet per
explicaretur, quid fides in Christum contineat, Argumento nobis
et possunt, primos istos Christianos, vel et aliter in Spiritum Sanctum cre-
didisse, quam ista, quæ addiderunt: si quæ pacto etiam hæc
tertiam Symboli partem apud Socratem videmus expressè. Lib.
I. Eccl. Hist. Cap. 4. in Epistola Alexandri ad Alexandrum, vel
primi isti

100
primi isti Christiani in Spiritum Sanctum in Deum Ecclæ Doctorem, ex-
pendum esse dixerunt, quod novissime fieri agnosimus, eo ipso tamen
dum eum in verum quæ personam non sunt censum referunt, se-
de de Spiritu Sancto usitatissima figura loqui innuerunt. Quod verò
specialiter adhuc de Ecclæ Articulum attinet, sciendum est, Ecclæ
Charolica nomen in Scripturis non repitur: sed fixus non terminatur
Charolica Epistolæ Iacobi et Iudæ et Apostolicus: videturque
post Apostolorum demum tempora, hæc appellatio repta ad argu-
endos hæreticos, qui Dogmata alios Christianos Ecclæ ignora in-
vehement. Et sane Charolicum ita spectandum est, ut simul po-
natur esse Sanctum et Apostolicum. Alioquin si Charolicus hic so-
lus error, non Charolica veritas.

Articulus de Sanctorum Communionem ut et sequentes
reliqui non sine argumento videri possunt ab initio non fuisse
additi, quod in Articulo de Iudicio Vivorum et mortuorum omnes
possunt comprehendere. Denique Articulus de carnis resurrectione
sequentium temporum Stylum magis sapit quam Apostolicum
Aliquid enim Scriptura de Resurrectione mortuorum agens, hæc loquitur:
de ratione non utitur.

Quæ omnia ut ut se habeant cum tamen Articulis istis ea
explicentur, quæ fides in Christum verissima continet, non dubium
est illorum apud nos fuit horitas.

Iam porro Symbolum hoc omnia, quæ ad Christianam fidem
et si æterna salutis adeptionem requirantur continere, vel mi-
de patet, quod antiquitus ad hæc usque tempora, in omnibus Chris-
tianis Ecclæ usu receptum fuit eos qui Ecclesia per Baptis-
mum agregantur, non de aliis, quam de Symbolicis Articulis
interrogare, et si ad omnia in Symbolo hæc expressa inter-
rogari annuerint, eodem in Christianum nomen cooptare, Qui
nos nunquam

„ nos nunquam in Ecclesiis invaluisset, nisi jam olim creditum
„ fuisset, Symboli istius professionem plenam esse et genuinam
„ Christianismi testamentum, quam cum unicam Ecclesiam nostram agnoscant
„ non ulla alia magis, quam ista Christianum nomen et titulum
„ debent usurpare.

Donas Felictingius in Praefatione ad conf. Fidei Christianae editam
nomine Ecclesiae Polonicae A^o 1652. in 8vo conf. ejusdem pro-
fessionem contra Baltsaren Meisnerum.

Quisquis dixerit nos aliam profiteri doctrinam: Viderit ne
se apud suos suspectum reddat, ne judicetur aliam quam
credit profiteri Religionem, quomodo enim ignavis
cogitatione aliarum censeret, id de alio si in seipso et
jus idem non deprehenderet? Cogitet in quantum
si presumat ut scilicet spreto verborum et scri-
ptorum professionem, de internis animorum sen-
sibus quos non Mortales homines sed unus
Deus latet. Dominus Agrippi deus Christi
et unus Dominus Jesus Christus
scrutatur, temerarium Judicium
ferat, Saletem mentem nob. non
invenit nisi Christi Spiritum quem
omnibus et singulis illis
qui in hac causa si mi-

Scripta sunt sententiam prout per me Samuelem
ciant ex animo opta. 100.

Anno 1745 Fidelis usque Die 12 Februarii

Finis adornat opus.

ad mortem et
dabitur tibi
corona
Vita.
Apoc. 2-10.

S. L.